Coperta: Maria COMAN
Tehnoredactare: Corina VÂNĂTORU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VLĂDUCĂ, ION
Mic dicționar de apologetică ortodoxă / Ion Vlăducă
București : Editura Bizantină, 2002
p. ; cm.
ISBN 973-9492-42-8

239:281.9

ISBN 973-9492-42-8

ion vlăducă

mic dicționar de apologetică ortodoxă

•

EDITURA BIZANTINĂ
BUCUREȘTI

INTRODUCERE

În vremea comunismului eram învăţaţi că religia îşi are rădăcina în reprezentările mărginite şi ignorante ale stării de sălbăticie în care se afla omul la începutul evoluţiei sale. Ni se spunea că mitologia biblică a dus la formarea unei concepţii religioase obscurantiste despre lume, care este în contradicţie cu concepţia marxistă, materialist-dialectică, a clasei muncitoare.

Ni se spunea că universul este veşnic, fără început şi fără sfârşit. Neavând început, universul nu a fost creat, deci nu este nevoie de un Creator.

În manualul de astronomie pentru clasa a XI-a, ediţia 1961, scrie că „universul este veşnic, n-a fost creat niciodată", că „din nimic nu se poate crea nimic", că „materia este veşnică, ea nu poate fi creată, nici distrusă, ci numai transformată" şi că „în lume nu există nimic supranatural, nimic incognoscibil".

După Revoluţia din decembrie 1989, s-a continuat editarea manualelor ateiste.

În manualul de astronomie pentru clasa a XII-a din 1996 citim că „azi, experienţa şi practica au convins omul că materia veşnică nu poate fi nici creată, nici distrusă, ci numai transformată" ([554], p.132).

În manualul de biologie pentru clasa a IX-a este scris că „materia vie este rezultatul evoluţiei, în anumite condiţii, a materiei lipsite de viaţă" ([552], p.4).

Elevii sunt învățați că există dovezi experimentale ale originii vieții.

Într-un manual de biologie pentru clasa a V-a este scris că „evoluția plantelor s-a realizat pornind de la plante din mediul acvatic la plante de uscat, de la plante unicelulare la plante pluricelulare, de la plante inferioare la plante superioare" ([557], p.164).

Într-un manual de biologie pentru clasa a VI-a este scris că „speciile de animale existente pe suprafața Pământului sunt rezultatul unui lung proces de evoluție. Modificările condițiilor de mediu de pe Pământ au dus la apariția vieții și apoi la evoluția ei. [...] Peștii primitivi au fost nevoiți să rămână pe uscat mai mult timp. Cu înotătoarele care erau mai dezvoltate, s-au putut târî pe fundul apelor și au putut respira oxigen atmosferic. Astfel au apărut primii amfibieni (tetrapode). [...] Cel mai important eveniment al evoluției mamiferelor este apariția omului, în urmă cu aproximativ 3 milioane de ani. [...] Maimuțele au un comportament comparabil cu al omului" ([553], p.160-168).

În manualul de biologie pentru clasa a XII-a este scris că „înainte de apariția omului au existat mai multe forme preumane de mamifere primate, care au fost strămoși sau «rude» colaterale ale omului. [...] Acum 5-7 milioane de ani s-au separat cele trei linii care au dus la apariția omului, cimpanzeului și gorilei. [...] Specia hominidelor a pierdut haina de blană naturală a maimuțelor, devenind o «maimuță nudă»" ([559], p.198-206).

În învățământul nostru, evoluționismul este principala cauză a îndepărtării elevilor de Dumnezeu.

Știința a renunțat la aceste aberații ateiste.

Oamenii de știință sunt de acord astăzi cu faptul că universul are un început. Se știe că nu există dovezi experimentale ale originii vieții. În laborator nu s-au obținut viețăți, ci doar substanțe organice simple (aminoacizi, zaharuri etc.).

Datările de milioane și miliarde de ani se bazează pe erori de raționament și erori de măsurare.

Nu s-a observat nici un caz concret de evoluție a unei specii. Mutațiile artificiale au efecte negative, în cele mai multe cazuri. Există și câteva cazuri de modificări avantajoase, dar ele nu depășesc limitele speciei.

Evoluționiștii se sprijină pe „dovezi" paleontologice, embriologice, anatomice, genetice. Toate aceste „dovezi" sunt false. Unele au fost falsificate intenționat, altele au fost interpretate greșit. Istoria științei consemnează aceste erori.

Scopul principal al acestui *Mic dicționar de Apologetică Ortodoxă* este acela de a oferi informațiile științifice necesare pentru combaterea evoluționismului.

Dacă un om acceptă evoluționismul, acceptă apoi și alte învățături și practici greșite. Acceptând evoluția vieții pe planeta noastră, acceptă și evoluția vieții pe alte planete, până la ființe inteligente. În felul acesta ajunge să creadă că există extratereștri și OZN-uri.

Ideea evoluției materiale favorizează tendința de amplificare a puterilor bioenergetice prin yoga și antrenarea „capacităților" paranormale.

Un om preocupat de yoga, de fenomenele paranormale, de OZN-uri sau de alte învățături ciudate se îndepărtează de Tradiția Bisericii Ortodoxe și iese din comuniunea cu sfinții.

Având în vedere aceste aspecte, am considerat că este folositoare gruparea termenilor *Dicționarului* în trei părți:

Partea I – Termeni referitori la învățătura Bisericii Ortodoxe

Partea a II-a – Termeni științifici

Partea a III-a – Termeni referitori la învățături, practici și tendințe greșite.

Acest *Mic dicționar de Apologetică Ortodoxă* se adresează în primul rând profesorilor de Religie și studenților de la Facultățile de Teologie Ortodoxă.

Ion Vlăducă

PARTEA I

TERMENI REFERITORI LA ÎNVĂŢĂTURA BISERICII ORTODOXE

APOLOGETICA ORTODOXĂ

Apologetica Ortodoxă este ramura ştiinţei teologice care se ocupă cu respingerea atacurilor venite împotriva credinţei ortodoxe de la necredincioşi.

În dialogul cu cei necredincioşi, Apologetica Ortodoxă foloseşte argumente raţionale şi ştiinţifice acceptate de aceştia.

Preocupări apologetice există de la începutul Bisericii.

Referindu-se la faptul că oamenii pot cunoaşte despre Dumnezeu din zidirile Sale, Sfântul Apostol Pavel spune că „ceea ce se poate cunoaşte despre Dumnezeu este cunoscut de către ei; fiindcă Dumnezeu le-a arătat lor. Cele nevăzute ale Lui se văd de la facerea lumii, înţelegându-se din făpturi, adică veşnica Lui putere şi dumnezeire, aşa ca ei să fie fără cuvânt de apărare" (Romani 1, 19-20).

Sfântul Ierarh Ioan Gură de Aur spune: „Ce poate fi mai ticălos şi mai nesocotit decât a încerca să spui

și să susții că toate cele ce există s-au făcut de la sine și, gândind așa, să lipsești creația de purtarea de grijă a lui Dumnezeu? Spune-mi, cum se poate susține că atâta podoabă și atâtea stihii pot fi conduse fără un conducător, care le ține pe toate? Corabia n-ar putea nicicând străbate valurile mării fără un cârmaci, nici soldatul n-ar putea săvârși o faptă de vitejie fără un general, nici o casă nu s-ar putea înălța fără un arhitect, iar lumea aceasta mare și podoaba acestor stihii au putut veni, oare, de la sine și la întâmplare, fără să fie cineva care să le conducă pe toate și care, potrivit înțelepciunii lui să țină și să păstreze pe toate cele ce se văd? Dar pentru ce să ne mai încăpățânăm să dovedim acestor oameni acelea pe care, după cum spune proverbul, le vede și un orb? Totuși să nu încetăm a le pune înainte învățăturile Scripturii și a ne da toată silința ca să-i scăpăm de înșelăciune și să-i readucem la adevăr. Da, sunt încă stăpâniți de înșelăciune, dar sunt frații noștri și se cuvine să avem mare purtare de grijă de ei; să nu stăm nicicând nepăsători, ci, cu multă luare aminte, să facem tot ce stă în puterea noastră, să le dăm leacul potrivit, ca odată și odată să se întoarcă la învățătura cea sănătoasă!" ([31], p.51).

În *Dogmatica* sa, Sfântul Ioan Damaschin are un capitol intitulat *Dovedirea existenței lui Dumnezeu*. Aici arată că „existența lui Dumnezeu nu este pusă la îndoială de cei care primesc Sfintele Scripturi, adică Vechiul și Noul Testament, și nici de mulțimea păgânilor, deoarece, după cum am spus, cunoștința existenței lui Dumnezeu este sădită în chip natural în noi. Dar răutatea celui viclean contra firii omenești a avut atâta putere încât a tras pe unii în cea mai absurdă și cea mai rea decât toate răutățile, prăpastie a pierzării, anume de a spune că nu există Dumnezeu". Unora ca aceștia, Sfântul Ioan Damaschin le vorbește astfel: „Coeziunea însăși, conservarea și guvernarea creației ne învață că există Dumnezeu, care a urzit acest univers, îl ține, îl păstrează și are totdeauna

grijă de el. [...] Cine este acela care a orânduit cele cerești și cele pământești, toate cele din aer și toate cele din apă, dar mai vârtos cele dinaintea acestora, cerul, pământul, aerul, natura focului și a apei? Cine este acela care le-a pus în mișcare și conduce mersul lor neîncetat și neîmpiedicat? Nu este oare făuritorul lor acela care a pus în toate o lege, potrivit căreia totul se conduce și se guvernează ?" ([27], p.18).

Sfinții Ierarhi Vasile cel Mare, Grigorie Teologul, Grigorie Palama și alți sfinți au avut preocupări apologetice.

Mai aproape de zilele noastre, Cuviosul Serghie, Arhiepiscop de Vladimir, în lucrarea sa *Cuvântări Apologetice*, spune: „Pe de o parte, e lucru neîndoielnic că în lume există legi înțelepte și statornice, cari o țin și o guvernează; iar pe de altă parte, nu putem să ne închipuim că ar putea să existe legi fără să ne închipuim în același timp și un legiuitor. Dar cine-i și unde-i acest legiuitor? Oricine poate să vadă că aceste legi înțelepte nu și le-a putut da singură materia cea neînsuflețită și lipsită de minte și de judecată. De asemenea nu și le-au putut da nici plantele, nici animalele și chiar nici omul; ci le-a putut da numai o Ființă mai înaltă și mai presus de lumea aceasta, o Ființă înzestrată cu o minte atotștiutoare și cu o voință atotputernică. Pe această Ființă o și numim noi Dumnezeu." ([147], p.14).

O abordare de tip apologetic o întâlnim și în lucrările Părintelui Dumitru Stăniloae, iar Părintele Ilie Cleopa are o carte foarte frumoasă și folositoare intitulată *Minunile lui Dumnezeu din zidiri* ([8]).

De mare folos este cartea Mitropolitului Irineu Mihălcescu *Teologia luptătoare* ([141]) și cartea profesorului universitar Ioan Gh. Savin *Apărarea credinței. Tratat de apologetică* ([145]).

Orientări greșite

Există cel puțin patru orientări greșite cu aspect apologetic:

1. Încercarea de a explica Ființa lui Dumnezeu prin știință. Această încercare este necuviincioasă și absurdă. Știința se referă la obiectele sau fenomenele observabile sau repetabile experimental din acest univers. Nu poate da informații despre Ființa lui Dumnezeu.

2. Încercarea de a explica prin știință minunile lucrate de Dumnezeu. Este tot o încercare necuviincioasă și absurdă.

3. Încercarea de a explica teologic teoriile științifice ale vremii. Din această încercare, unii au ajuns să „explice" fenomene care nu există (de exemplu evoluția speciilor) sau teorii științifice greșite pe care le considerau corecte. De aceea este bine să lucrăm cu fapte dovedite științific, nu cu teorii. Când prezentăm o teorie, este necesar să arătăm și limitele ei.

4. Încercarea de a modifica învățătura Bisericii astfel încât să se potrivească cu teoriile științifice ale vremii. Această orientare a dus la apariția evoluționismului teist.

ARGUMENTE PENTRU EXISTENȚA LUI DUMNEZEU

Originea universului

Știința actuală a ajuns la concluzia că universul are un început. Teoria „big-bang" prezintă expansiunea universului pornind de la o structură inițială, dar nu arată originea acestei structuri. O variantă mai nouă a teoriei consideră că universul a apărut din nimic [148]. Și învățătura ortodoxă spune că universul a fost creat din nimic. Dar teoria științifică nu explică modul în care s-a trecut de la nimic la ceva. Nu se poate admite rațional că s-a trecut de la nimic la ceva fără o cauză. Învățătura ortodoxă spune că Dumnezeu a creat universul din nimic. Fără acțiunea lui Dumnezeu nu ar fi fost posibilă trecerea de la

nimic la ceva. Un nimic asupra căruia nu acționează nimic, rămâne nimic.

Raționalitatea universului

Omul are rațiune, iar universul are o raționalitate la nivelul capacității rațiunii umane de a o sesiza. Nu se poate atribui întâmplării nici raționalitatea universului, nici compatibilitatea dintre rațiunea umană și această raționalitate [70].

„Oamenii gândesc și exprimă lucrurile pentru că Dumnezeu le-a gândit mai întâi pe măsura lor." (Pr. Dumitru Stăniloae, [70], p. 241)

„Oamenii văd prin aceste rațiuni din lume un Creator conștient care s-a folosit de o gândire și a avut în vedere un sens al lumii în serviciul omului nu numai trupesc și temporal, ci și spiritual și veșnic." ([69], p. 166)

Organizarea și măreția lumii

„Omul poate vedea și acum, datorită legăturii sale prin trup cu lumea, pe Dumnezeu. În acest scop îi sunt date simțurile trupului. Iar prin simțurile trupului omul ia cunoștință de minunata organizare și măreție a lumii. Mai ales că, prin diferite instrumente, omul își poate extinde la depărtări nemăsurate cunoașterea lumii. În același timp, omul își dă seama că lumea nu poate fi ultima realitate, datorită nu numai faptului că nu poate asigura o viață deplin mulțumită și veșnică, ci și faptului că, într-un fel, el e superior ei, având conștiința de ea, dar ea neavând conștiință de sine, datorită faptului că el este subiect, iar ea obiect. Pe de altă parte, omul o admiră, deci vede că ea nu poate fi de la el, pe de alta vede că prin insuficiențele ei nu poate fi nici de la ea, ci de la un Subiect superior și lui și ei." (Pr. Dumitru Stăniloae, [69], p. 244)

Există o organizare foarte precisă la nivel atomic (nucleu, înveliș electronic cu straturi și substraturi de anumite energii). Există substanțe chimice cu pro-

prietăți speciale, organizate în scheme cibernetice complexe în cadrul organismelor vii. Există o informație genetică în ADN-ul fiecărei vietăți. Există o corelație între necesitățile biochimice ale omului și structura biochimică a vietăților. Nu se pot atribui întâmplării aceste aspecte.

Extensiunea și insuficiențele lumii

„Dacă lumea ar fi numai pentru trebuințele materiale și temporale ale persoanelor umane, ar fi fără rost extinderea ei în așa fel că nu poate ajunge omul la marginile ei– sau nici nu și le poate închipui – împreună cu raționalitatea coextensivă, extindere care nu-i este de folos omului pentru trebuințele lui trupești. Această extindere materială și rațională a lumii, unită în același timp cu taina ei de necuprins, dar și cu insuficiențele ei, îl face pe om să cugete la un Creator mai presus de lume în puterea și gândirea Lui, coborât pe de o parte, prin raționalitatea lumii, la nivelul lui, dar prin taina ei necuprinsă, aflat mai presus de om. Căci lumea însăși e, pe de o parte, inferioară omului și la nivelul lui, dar pe de alta, mai presus de puterea și de cuprinderea lui și inexplicabilă prin el și prin ea... Cu cât o cunoaștem mai mult, cu atât ne minunăm mai mult de gândirea și puterea Creatorului ei. Dar cu cât o cunoaștem mai mult, cu atât ne dăm seama de neputința de a o cuprinde în întregime, sau de caracterul apofatic al ei, care are în el pecetea caracterului apofatic al lui Dumnezeu." ([69], p. 166)

Rostul lumii

„Eu câștig din folosirea materială și din cugetarea lumii, dar ea nu se folosește... Dar dacă lumea (universul, n.n.) n-are nici o conștiință a existenței sale și nici un rost prin ea însăși, ci e în funcție de o conștiință care să-i dea un rost, ea n-a putut fi adusă la existență și n-a putut exista nici înainte de om fără o conștiință care să-i vadă un rost. A fost necesară o

conştiinţă care nu a văzut numai în ea, în prealabil, un rost viitor, ci şi a creat-o cu acest rost.

Dacă n-ar fi fost cineva conştient înaintea omului care să gândească crearea lumii cu un rost pentru omul conştient, ea n-ar fi avut nici o justificare, nici un temei al existenţei, căci Cel ce a creat-o, n-a creat-o dintr-o nevoie de ea, odată ce a putut exista înainte de ea.

O conştiinţă dinainte de lume a creat lumea pentru o conştiinţă asemenea celei a Lui, pe care tot El o va crea." ([69], p. 167)

Unitatea şi diversitatea

"Unitatea, care le leagă în lume pe toate şi în special taina paradoxală a unităţii persoanei şi a puterii ei de a cuprinde realitatea multiplă a trupului şi a lumii, nu se pot explica fără un Unul absolut în care sunt virtual toate şi care le-a creat şi le susţine pe toate în unitate... Persoana tinde spre Unul pentru unitatea ei. Dar nu se poate despărţi de setea de a cunoaşte cât mai multe. În Dumnezeu va avea pe Unul, dar pe Unul care le cuprinde virtual pe toate, având şi ea în El pe toate." ([69], p. 193)

Inferioritatea şi necesitatea lumii în raport cu omul

"Inferioritatea, dar şi necesitatea lumii în raport cu omul, se arată şi în faptul că eu câştig din folosirea materială şi din cugetarea lumii, dar ea nu se foloseşte. Noi ne folosim în comun de lume, îmbogăţindu-ne spiritual şi întărind comuniunea dintre noi şi reuşind să străvedem prin ea pe Dumnezeu, dar nu realizăm comuniunea cu ea şi ea nu se îmbogăţeşte spiritual prin noi. Nu mă cugetă ea cum o cuget eu... De aici se vede că lumea e făcută pentru folosul meu, sau al nostru ca oameni, dar nu pentru ca să rămânem la ea, ci ca să urcăm prin ea dincolo de ea. E făcută de un Creator personal pentru a urca prin ea la unirea cu El dincolo de ea, folosindu-ne de ea ca de

un mijloc de dialog cu El, dialog prin care Creatorul ei ne cheamă spre El." ([69], p. 167)

Mişcarea eternă şi odihna eternă a minţii omului

Mintea omenească e făcută „să se mişte etern, dar şi să găsească o linişte, adică să unească mişcarea eternă cu liniştea, cu odihna, cu mulţumirea eternă. Dacă s-ar mişca numai între cele create, mărginite, nu şi-ar atinge niciodată liniştea. S-ar mişca degeaba. Numai în Dumnezeu se poate împăca trebuinţa mişcării eterne şi a odihnei eterne... În însăşi mişcarea eternă este setea de odihnă care este o stabilitate în aceeaşi mişcare, cum spune Sfântul Grigorie de Nyssa. «Mişcarea nesfârşită a minţii are nevoie de o ţintă nesfârşită şi nehotărnicită, spre care să se mişte potrivit cu raţiunea şi cu firea ei. Dar, nesfârşit şi nehotărnicit este Unul prin fire şi în înţelesul propriu». (Cuviosul Calist Catafygiotul)" ([69], p. 193).

Morala

"Numai credinţa în existenţa noastră eternă datorită iubirii lui Dumnezeu faţă de noi, dă temei unei ordini morale, susţinută de un Dumnezeu personal, şi unei vieţi omeneşti de reală responsabilitate... Dacă eu sau altul nu vom suferi etern pentru neîmplinirea răspunderii mele faţă de mine sau de alţii, pentru ce m-aş mai socoti atât de răspunzător pentru mine şi pentru ei? În cazul acesta n-ar mai exista nici o judecată finală serioasă asupra faptelor mele. Toţi ne-am pierde în neființă, fie că am făcut bine sau rău. Deosebirea între bine şi rău nu şi-ar mai primi o supremă şi veşnică întărire. Numai conştiinţa personală dă un temei deosebirii între bine şi rău. [...]

Faptul că suntem făcuţi nu de noi sau de o natură inconştientă, ci de Dumnezeu, unul pentru altul, ba chiar pentru a ne face dependentă fericirea eternă nu numai de voia lui Dumnezeu şi de darul Lui, ci şi

de împlinirea liberă a răspunderii pe care o avem unul pentru altul, se arată nu numai în răspunderea necondiționată pe care o trăim unul pentru altul, ci și în căința de neînăbușit pe care o trăim când nu ne-am împlinit această răspundere. În aceasta se vede din nou valoarea eternă a semenului meu pentru mine și a mea pentru el." ([69], p. 219)

Bolile și moartea

„Chiar moartea și bolile ce-i vin omului din lume, arată atât insuficiențele ei, cât și neputința omului de a o stăpâni, cât și necesitatea existenței unui Creator al ei. Căci moartea, bolile și insuficiențele ei nu o pot nimici, lăsând-o, dintr-o putere mai presus de noi, să subziste în neputințele ei. Toate acestea o arată nefăcută nici de om, și neexistând nici pentru ea, nici prin ea, ci adusă la existență și susținută de un factor superior ei, pentru o folosire a omului destinat însă unei existențe mai presus de ea." ([69], p. 167)

Imposibilitatea uitării persoanelor

„Numai un Creator personal și iubitor prin Sine poate să dea persoanelor create o valoare prin care să se impună ca existențe de neuitat semenilor, deci și neputința de a se uita în veci unele pe altele, fapt în care se arată că le-a făcut pentru veșnicie." ([69], p. 165)

Iubirea nesfârșită

„Iubirea e miezul delicateții sau al sfințeniei, ea e taina fundamentală a vieții și a bucuriei de ea. Ea e lumină și taină. E taina inexplicabilă care explică și dă sens tuturor. [...] Aceasta înseamnă că există un Dumnezeu în trei Persoane, deci un Dumnezeu al iubirii, care a creat persoanele umane pe care să le iubească și să le dea puterea să-L iubească și să se iubească. Fără iubire, deci fără persoane, totul ar fi fără rost. În iubire e și suprema rațiune a tuturor." ([69], p. 192)

ASCEZA

„*Asceză* este un cuvânt care vine din limba greacă și înseamnă exercițiu. Sensul cuvântului *asceză* este însă mult mai bogat decât acela pe care îl exprimă românescul *exercițiu*.

De altfel, limba română și literatura românească duhovnicească folosesc cu preponderență un alt termen pentru a numi ceea ce limba greacă numește *asceză*. Legat de acesta, un venerabil duhovnic român contemporan, Părintele Petroniu, starețul schitului românesc de la Sfântul Munte, făcea următoarea observație: «Pentru ostenelile vieții călugărești la un loc (rugăciune, post, metanii etc.), în grecește se folosește termenul *askisis*, care înseamnă *exercițiu*, văzând în el faptul că omul își exersează puterile lui pentru a ajunge la un ideal. *Askisis* face și sportivul și oricine se antrenează într-un fel sau altul. Românii nu au împrumutat cuvântul acesta. Ei spun *nevoință*. Ce înseamnă *nevoință*? *Nevoință* înseamnă a face un lucru pe care nu vrei să-l faci. Dar cuvântul *nevoință* nu exprimă în acest caz o situație negativă, ci una pozitivă. Acest *ne-* adăugat la *voință*, deși s-ar părea că ne dă o negație, de fapt el exprimă ceva pozitiv, și anume toată această activitate a vieții duhovnicești, pe care omul o face nu cu voință proprie, ci cu voia altuia, adică tăindu-și voia proprie. Or, tăierea voii este lucrul esențial pentru viața călugărească. Ce este monahul? Tăierea voii. El nu trebuie să facă voia proprie. Celelalte voturi monahale – fecioria și sărăcia – le poate face și un mirean, dar tăierea voii este lucrul cel mai greu. Cuvântul acesta – *nevoință* – arată că toată osteneala călugărului are însușirea fundamentală a tăierii voii proprii. Ca urmare a acestui lucru, treburile pe care le face monahul, indiferent care ar fi ele, se numesc *ascultare*. *Ascultare* înseamnă a face voia altcuiva, nu voia ta proprie.»

Nevoința are în limba română, cu referire directă la practica monahală, și sensul de lucru sau lucruri

făcute cu osteneală, cu chin. Presupune, așadar, în mod necesar, strădanie obositoare. Asceza, sau nevoința, nu este un lucru ușor, la îndemâna oricui. Paradoxal, pentru a putea să te nevoiești, să-ți tai voia proprie și să împlinești lucruri pe care le dictează voia altcuiva, ai nevoie de multă voință, de multă hotărâre. [...]

Nevoința presupune tăierea unei voi care nu se mai poate conduce pe sine spre viață, pentru că, pur și simplu, viață nu înseamnă satisfacerea cerințelor proprii, deci închiderea în sine, ci ieșirea din sine spre ceilalți; nu înseamnă acumularea pentru sine, ci consumul de sine pentru ceilalți. [...]

Asceza, sau nevoința, are în vedere vindecarea firii egoiste prin tăierea voii celei egocentrice și ascultarea de o voință exterioară.

Pentru a completa înțelesul ascezei, cred că trebuie să mai introducem în discuție un cuvânt, strâns legat de aceasta. Este vorba de *înfrânare*, cu sensul de «abținere pe un termen mai scurt sau mai lung de la un anume lucru sau de la o anumită practică». *Înfrânare* înseamnă a face lucrurile cu frâu, adică a avea controlul lor, a le porni sau a le opri atunci când voiești, a avea stăpânire de sine." (Părintele Constantin Coman, *Prefață* la lucrarea [40])

ASCULTAREA

„Rugăciunea curată are nevoie de pacea sufletului, dar nu poate fi pace în suflet fără *ascultare* și înfrânare.

Sfinții Părinții pun *ascultarea* mai presus decât postul și rugăciunea, pentru că fără ascultare omul poate crede despre sine însuși că este un nevoitor [ascet] și un rugător, dar cine și-a tăiat voia sa întru toate înaintea Bătrânului [stareţului] și a duhovnicului său, acela are mintea curată. [...]

Cel ce ascultă s-a predat pe sine voii lui Dumnezeu şi, pentru aceasta, îi sunt dăruite libertatea şi odihna în Dumnezeu şi se roagă cu mintea curată; dar cei mândri şi neascultători nu se pot ruga curat chiar dacă se nevoiesc mult. [...]

Cine ascultă şi-a tăiat propria voie şi, de aceea, nu are nici în suflet, nici în trup acea luptă care îl chinuie pe cel ce nu ascultă şi pe cel ce lucrează după voia sa proprie. [...]

De ce Sfinţii Părinţi au pus ascultarea mai presus de post şi rugăciune?

Pentru că din nevoinţe [ascetice] făcute fără ascultare se naşte slava deşartă, dar cel ce ascultă face totul aşa cum i se spune şi nu are motiv să se trufească. Pe lângă aceasta, cel ce ascultă şi-a tăiat întru toate voia sa proprie şi-l ascultă pe părintele său duhovnicesc şi de aceea mintea lui e liberă de orice griji şi primeşte darul rugăciunii curate." (Cuviosul Siluan Athonitul, [66], p.160, 167-169)

BINELE

Bine este ceea ce apropie de Dumnezeu. Rău este ceea ce depărtează de Dumnezeu.

„Tot binele e dăruit de Dumnezeu cu un rost oarecare şi cel ce-l primeşte cu această credinţă nu-l va pierde. [...]

Tot binele vine de la Domnul, după o anumită rânduire şi pleacă pe ascuns de la cei nemulţumitori, nerecunoscători şi leneşi. [...]

Orice plănuire a ta să o începi cu Cel ce este începutul a tot binele, ca să fie după voia lui Dumnezeu ceea ce ai de gând să faci. [...]

Cel ce face binele şi caută răsplata nu slujeşte lui Dumnezeu ci voii sale. [...]

Cei ce ne-am învrednicit de baia naşterii de a doua (Sfântul Botez, n.n.) săvârşim faptele bune nu

pentru răsplată, ci pentru pãzirea curăţeniei, dată nouă. [...]

Bine este să folosim prin cuvinte pe cei ce întreabă; dar mai bine e să conlucrăm cu ei prin rugăciune şi virtute. Căci cel ce, prin acestea, se aduce pe sine la Dumnezeu, ajută şi aproapelui." (Sf. Marcu Ascetul, [103], p. 284-323)

„Cucernicia este în sine ceva bun, necucernicia este chiar în sine ceva rău; fapta bună este un bine, răutatea este un rău. Însă bogăţia şi sărăcia nu sunt în sine nici bine nici rău, ci se fac una sau alta după cum este întocmită voia acelor oameni care sunt părtaşi de ele. Întrebuinţezi tu bogăţia ta la fapte de binefacere, atunci ea îţi va fi ţie motiv la multe bunătăţi; iar dacă o întrebuinţezi la silnicii, la câştig nedrept, la răufacere altora, atunci tu întorci întrebuinţarea ei împotriva celei dinainte, adică la rău." (Sfântul Ierarh Ioan Gură de Aur, [33], p. 201)

BISERICA

„Prin Întrupare, Răstignire, Înviere şi Înălţare, Hristos pune temelia Bisericii în trupul Său. Prin aceastea Biserica ia fiinţă virtual. Dar Fiul lui Dumnezeu nu S-a făcut om pentru Sine, ci pentru ca din trupul Său să extindă mântuirea ca viaţă dumnezeiască în noi. Această viaţă dumnezeiască, extinsă din trupul Său în credincioşi, e Biserica. [...]

Biserica, aflată virtual în trupul lui Hristos, ia astfel fiinţă actual prin iradierea Duhului Sfânt din trupul Său în celelalte fiinţe umane, fapt care începe la Rusalii, când Duhul Sfânt coboară peste apostoli, făcându-i primele mădulare ale Bisericii, primii credincioşi în care se extinde puterea trupului pnevmatizat al lui Hristos. [...]

Biserica este Hristos extins cu trupul Lui îndumnezeit în umanitate, sau umanitatea aceasta unită cu Hristos şi având imprimat în ea pe Hristos cu trupul

Lui îndumnezeit." (Pr. Dumitru Stăniloae, [71], p.129, 130, 138)

„Harul mântuirii nu se poate primi decât în Biserica Ortodoxă, pentru că este lucrarea lui Hristos rămas, ieri şi astăzi, Acelaşi cu ea." (Pr. Dumitru Stăniloae, [2], p.183)

BOLILE

„Boala trupului reaminteşte pe cea a întregii făpturi căzute. Pierderea sănătății apare ca simbolul şi chiar ca semnul sensibil al pierderii stării paradisiace. Aducând sufletul în limitele trupului, boala şi suferința distrug iluziile de plenitudine şi de autosuficiență pe care omul le putea avea înainte, inspirate fiind de o sănătate pe care el o credea durabilă. [...]

El nu mai poate să se considere ca un absolut; orgoliul său fundamental este sfărâmat. Sfântul Ioan Scărarul notează această funcție pozitivă a bolii: „Pentru binele nostru suntem expuşi bolilor, căci trufia zămislită în noi prin delăsare îşi află un leac în această slăbiciune şi în aceste suferințe." (Jean-Claude Larchet, [45], p. 59)

CONŞTIINŢA

Conştiința este „partea duhului care arată ce este drept şi ce nu este drept, ce este plăcut lui Dumnezeu şi ce nu Îi este plăcut, ce trebuie şi ce nu trebuie făcut. Arătându-i îl determină să împlinească cu hotărâre acestea, iar apoi răsplăteşte împlinirea cu alinare iar neîmplinirea cu remuşcări." (Sf. Teofan Zăvorâtul, [84], p. 38)

Nerecunoscând existența lui Dumnezeu, psihologii atei au mari dificultăți în definirea conştiinței. Unii recunosc faptul că acesta este un „capitol încă extrem de încâlcit al neurologiei, psihiatriei, psiho-

neurologiei sau psihologiei, dominat de confuzia conștiență-conștiință" [162]. În psihologie, conștiența se definește drept capacitatea organismului de a fi informat despre mediul înconjurător și despre propria existență. De multe ori se folosește termenul „conștiință" pentru a desemna conștiența.

O definiție ateistă a conștiinței, care pare mai aproape de definiția ortodoxă (dată de Sfântul Teofan) este următoarea: „Sentiment al responsabilității morale față de propria sa conduită" (DEX, [152]). Dar această definiție nu poate explica mustrarea conștiinței care apare și în cazul unor păcate ascunse (de exemplu, gânduri păcătoase) care nu contravin moralei exterioare, ateiste. În plus, problema se complică atunci când ateii definesc „bioconștiința" ca fiind o „formă de conștiință atribuită animalelor, mai ales celor superioare" (DEX, [152]). Considerând că morala are origine social-istorică și este caracteristică oamenilor, ateii nu pot explica bioconștiința, pentru simplul motiv că animalele nu au morală.

În sens ortodox, nu se poate vorbi de „bioconștiință". Acest termen este un rezultat al confuziei ateiste între „conștiință" și „conștiență".

CUGETAREA

„Cugetarea este lucrarea prin care mintea intră în relație specială cu diferite obiecte sau subiecte. În acest rol cugetarea descoperă înțelesurile lucrurilor și aceste înțelesuri exprimate sunt cuvinte. Astfel cuvintele sunt implicate virtual în cugetare și deci în minte, dar și îmbogățesc mintea și cugetarea, prin specificarea exprimată a înțelesurilor lucrurilor reale." (Pr. Dumitru Stăniloae, [109], p.67, nota 84)

CUVINTELE

„Cuvintele sunt relațiile exprimate ale minții cu realitățile specificate prin cugetare. Propriu-zis ele indică realitățile, deci țin de realități, dar întrucât înțelesurile realităților sunt descoperite de minte prin cugetare, cuvintele se pot socoti ca ținând ființial de minte sau de cugetarea ei, îndreptată spre realitățile specificate, sau cu voința de a le specifica." (Pr. Dumitru Stăniloae, [109], p.67, nota 84)

„Dacă noi putem cunoaște și gândi lucrurile, este pentru că ele sunt chipuri create plasticizate ale rațiunilor unei Rațiuni personale supreme. Dacă le putem exprima prin cuvinte, este pentru că sunt cuvinte plasticizate ale Cuvântului adresate nouă, la nivelul nostru. Noi gândim rațional și vorbim, pentru că suntem parteneri ai Persoanei care este Ea însăși Cuvântul personal și a pus în fața noastră gândirea Sa, sau chipul creat al gândirii Sale plasticizate, la nivelul rațiunii și al putinței noastre create de exprimare, cu o putere creatoare pe care noi nu o avem. Noi ne simțim mânați să adunăm rațiunile lucrurilor în noi și să le exprimăm pentru că prin ele ne realizăm, pentru că ele ne sunt adresate ca mijloace ale dialogului nostru cu Cuvântul lui Dumnezeu și de creștere a noastră în comuniune cu El. Este imposibil de conceput ca această raționalitate exprimabilă a realității să nu aibă un Subiect care a gândit-o și a exprimat-o și care continuă să o gândească și să o exprime într-o flexionare continuu nouă, pentru subiectele create după chipul Lui. Este imposibil de conceput că ele n-au fost exprimate ca gânduri raționale plasticizate pentru alte persoane create în acest scop." (Pr. Dumitru Stăniloae, [71], p. 9)

„Cuvântul omenesc este dialogic pentru că noi suntem ființe dialogice, suntem creați pentru a lua la cunoștință cuvântul lui Dumnezeu dat ca realitate, și pentru a răspunde acestui cuvânt, suntem creați ca parteneri ai dialogului cu Dumnezeu, despre și în

)umnezeu, cu semenii noştri, despre toate cele
:reate de El, ca descoperiri ale voii Lui care se cer
uate la cunoştinţă, ca fiind cuvinte ale Lui care cer
ın răspuns din partea noastră, învredniciţi de
)umnezeu cu importanţa de a aştepta un răspuns de
a noi, pentru formarea noastră." (Pr. Dumitru
Stăniloae, [109], p.445, nota 698)

FERICIREA

„Omul e o ființă deschisă mereu spre viitor, ıeputând cugeta niciodată că a ajuns la sfârşitul :xistenţei sale. El e o ființă în mişcare neîncetată ;pre viitor, spre o viaţă de fericire fără sfârşit. [...]

În fond, omul urmăreşte fericirea eternă. Dar ericirea nu se găseşte în gustarea singuratică a unor ›unuri materiale sau spirituale (în sănătate, belşug le hrană, orizont larg de cunoaştere etc.), ci în :omuniune cu alţii sau cu alte persoane. Nu poţi avea ›ucurie de nimic în mod separat total şi definitiv de :eilalţi oameni. Nu te bucură belşugul de hrană când :şti singur... Bucuria prezentă şi viitoare stă în mod ›rincipal în comuniunea cu alţii: «Iată acum ce este ›un şi ce este frumos, fără numai a fi fraţii împreună» (Psalm 162, 2). Persoana altuia e izvorul vieţii nele, ea e însăşi viaţa mea, când mi se comunică cu ubire totală; bucuria de a mă putea comunica ei, de a ›rimi ca să mă comunic ei este şi ea viaţa mea. Poate :ă aceasta e cea mai proprie definiţie a persoanei: zvor de viaţă pentru altul şi bucurie de viaţă primită le la altul. Aceasta o indică totodată ca mister cu ıeputinţă de înţeles vreodată complet şi de a se :puiza. Dar numai Dumnezeu, comuniune desăvârşită de Persoane, poate să mi se dăruiască în mod lesăvârşit, ca să mă dăruiesc şi eu, şi poate hrăni şi ›ersoana semenului meu cu o iubire care s-o facă să ni se comunice total. [...]

Numai persoana poate iradia viața și deci poate da altuia fericirea. Numai persoana poate primi altă persoană ca viață inepuizabilă și neconfundată cu sine. Nu din lucruri și din valori spirituale abstracte trăite în izolare se hrănește viața plenară sau fericirea omului, ci din altă persoană. Dar numai dintr-o supremă Persoană poate iradia toată viața sau fericirea ființelor umane, care au fost create ca persoane pentru a putea fi în comuniune cu Dumnezeu cel personal și între ele.

Cuvântul „fericire" pare oarecum pretențios, dar deasa lui folosire arată că el trebuie să aibă acoperire, că ea este experiată măcar în frânturi de către om și că e experiată fie măcar în frânturi în comuniune cu altă persoană. Fiecare își dă seama că fericirea sa nu depinde numai de el. De aceea, trebuie să existe o realitate personală capabilă de atâta iubire, de atâta dăruire încât să poată da fericirea deplină și veșnică tuturor. Fără Dumnezeu cel personal omul nu poate găsi fericirea deplină după care însetează. [...]

Cu Dumnezeu cel aducător de fericire se întâlnește omul în sufletul său încă de aici (în lumea aceasta, n.n.) pentru că sufletul său s-a întâlnit încă de aici cu Dumnezeu prin oamenii cărora le-a arătat iubirea. [...]

Sfântul Grigorie de Nazianz numește Împărăția cerurilor chiar Sfântă Treime, deci suprema comuniune personală. Nu ființa divină o vor contempla drepții în viața viitoare, ci se vor hrăni din iubirea desăvârșită a comuniunii Persoanelor Sfintei Treimi. Din iubirea Aceleia se va revărsa unda iubirii peste oameni, care va realiza comuniune între ei, fericindu-i." (Pr. Dumitru Stăniloae, [76], p. 220-224)

HARUL DUHULUI SFÂNT

„În fiecare zi, pentru a trăi trupul nostru are nevoie de hrană și de aer. Sufletul nostru însă are

nevoie de Domnul şi de harul Duhului Sfânt, fără de care sufletul moare. Aşa cum soarele încălzeşte şi învie florile câmpului şi ele se întorc spre el, aşa şi sufletul care iubeşte pe Domnul este atras spre El şi-şi găseşte fericirea în El, şi în marea lui bucurie vrea ca toţi oamenii sa se bucure de aceeaşi fericire. Domnul ne-a făcut ca să fim veşnic în cer împreună cu El în iubire.

După mulţimea milostivirii Sale, Domnul ne dă harul şi noi trebuie să-l păstrăm cu tărie ca să nu-l pierdem, fiindcă fără har omul e orb duhovniceşte. Orb este cel ce adună comori în această lume: aceasta înseamnă că sufletul lui nu cunoaşte pe Duhul Sfânt, nu ştie cât de dulce este El şi de aceea e înrobit pământului. [...]

Dar cine nu cunoaşte harul, acela nici nu-l caută. Şi aşa, lumea s-a alipit de pământ şi oamenii nu ştiu că nimic de pe pământ nu poate înlocui dulceaţa Duhului Sfânt.

Pentru a avea harul, omul trebuie să fie înfrânat în toate: în mişcări, în cuvinte, în priviri, în gânduri, în hrană. [...]

Domnul ne iubeşte mai mult decât iubeşte o mamă pe copii ei şi ne dă în dar harul Duhului Sfânt, dar noi trebuie să-l păzim cu tărie, pentru că nu e nenorocire mai mare decât faptul de a-l pierde. Când sufletul pierde harul, el se mâhneşte tare şi se gândeşte: «L-am întristat pe Stăpânul». În aceste minute de întristare, sufletul e ca şi căzut din cer pe pământ, şi vede toate întristările de pe pământ. Ah! Cum roagă atunci sufletul pe Domnul să-i dea din nou harul Său.

Păstraţi harul lui Dumnezeu: cu el viaţa e uşoară, totul se lucrează bine după Dumnezeu, totul e plin de dragoste şi bucurie, sufletul are odihnă în

Dumnezeu si merge ca printr-o grădină minunată în care trăiește Domnul și Maica Domnului.

Slavă Domnului că ne dă să înțelegem venirea harului și ne învață să cunoaștem pentru ce vine harul și pentru ce se pierde. Sufletul celui ce păzește toate poruncile va simți întotdeauna harul, chiar dacă e numai puțin. Dar el se pierde ușor pentru slava deșartă, pentru un singur gând de mândrie.

Iată o cale scurtă și ușoară spre mântuire:

Fii ascultător, înfrânat, nu osândi, păzește-ți mintea și inima de gândurile cele rele și gândește că toți oamenii sunt buni și Domnul îi iubește. Pentru acest gând smerit, harul Duhului Sfânt va via întru tine și vei zice: «Milostiv este Domnul».

Dacă osândești, murmuri și-ți place să-ți faci voia, atunci, chiar dacă te rogi mai mult, sufletul tău va sărăci și va spune: «Domnul m-a uitat». Dar nu Domnul te-a uitat pe tine ci tu ai uitat că trebuie să te smerești și pentru aceasta harul lui Dumnezeu nu viază în sufletul tău; el intră însă cu ușurință în sufletul smerit și-i dă pacea și odihna în Dumnezeu." (Cuviosul Siluan Athonitul, [66], p.85-91)

IERTAREA

„Precum turbatul niciodată nu simte odihna, așa și acela care nu uită vătămarea suferită, ci totdeauna o amintește, niciodată nu va putea avea pacea cea adevărată, pe cât el adeseori pomenește cuvintele sau faptele vătămătorului său. Iar dacă tu tot gândești la răzbunare, te chinuiești mai întâi pe tine însuți. Mânia ta este pentru tine însuți o unealtă de schingiuire și îți sfâșii măruntaiele tale. Și cine poate fi mai nenorocit decât un om care de-a pururea este mânios? Îndată ce el îl vede pe vrăjmașul lui, ba încă vede numai haina sau casa lui, această vedere-l chinuiește

şi îi adăugă o adâncă rană peste rană." (Sf. Ioan Gură de Aur, [33], p.72)

„Cine nu iartă păstrează în sine o mândrie care împietreşte. Nu se umanizează, nu realizează comunicarea de la sine la cel ce trebuie iertat, şi în afară de ea omul pierde condiţia de om. Deci cel ce nu iartă nu poate intra în Împărăţia iubirii, a umanităţii scăpate de rigiditate. [...]

Când te rogi de cineva să te ierte, îl înmoi tot aşa de mult pe el ca şi pe tine atunci când ierţi tu. Îl ajuţi pe acela să iasă din rigiditatea lui, cum ieşi şi tu. Îl ajuţi să urce cu tine în împărăţia lui Dumnezeu. Căci unde se reîntâlnesc oamenii prin iertare e şi Dumnezeu izvorul iertării, pentru că e izvorul iubirii care vrea să-i cuprindă pe toţi în ea, al puterii noastre de a ne umaniza. Acolo Îl simţi şi pe El ca iertător." (Pr. Dumitru Stăniloae, [110], p.260, nota 343)

INFINITUL

„Omul nu se poate mulţumi să rămână închis în relaţii cu realităţi finite. El are nevoie de relaţie cu realitatea infinită în care se include în acelaşi timp noutatea continuă, care nu se identifică numai cu interesul mereu nou al omului, ci şi cu interesul mereu nou al acelei Persoane inepuizabile faţă de el. Numai în această iubire infinită se poate odihni omul.

Raţiunea şi inima noastră se cer după comuniunea cu Persoana capabilă de o relaţie infinită, ca să-şi explice deplin sensul existenţei şi să-şi umple fiinţa de bucuria neîncetată şi fără lipsuri. Pe ea o intuieşte mintea ca sens suprem al vieţii. [...]

Sporirea infinită în comuniunea cu Dumnezeu este sporirea infinită în cunoaşterea Lui şi în participarea la El. Dacă în viaţa pământească această sporire se mişcă de la o treaptă la alta, întrucât pe fiecare se presimte infinitatea lui Dumnezeu, dar nu

se gustă, în viața viitoare omul care a crezut se va scufunda cu cunoașterea și trăirea în infinitatea divină în așa fel încât nu va mai trece de la o treaptă la alta, ci se va odihni veșnic în această infinitate. Sfântul Maxim a insistat pe larg asupra acestei odihne care va încununa mișcarea omului din viața pământească.

Însă trebuie mereu precizat că oceanul acestei infinități nu are caracter impersonal. De aceea Sfântul Maxim afirmă că Dumnezeu cel personal, la sânul Căruia se va odihni făptura, e mai presus de orice infinitate.

În felul acesta «odihna» eternă a omului își va păstra pururea caracterul de comuniune. În comuniunea cu Dumnezeu cel personal e mai multă infinitate și bucurie decât în orice scufundare în vreun ocean al infinității, căci e odihnă în iubirea Persoanei infinite. O scufundare într-un ocean impersonal ar însemna o contopire a persoanei umane în el. «Căci infinitatea este în jurul lui Dumnezeu, dar nu este Dumnezeu, Care e mai presus și decât ea în mod incomparabil» (Sfântul Maxim). Infinitatea iradiază din Dumnezeu, dar El e mai presus de ea. Ea este în El, dar El este subiectul ei, care dă incomparabil mai multă bucurie decât o infinitate impersonală." (Pr. Dumitru Stăniloae, [70], p.270-272)

IUBIREA

„Sufletul meu tânjește după Domnul și Îl caut cu lacrimi. Cum aș putea să nu Te caut? Tu m-ai găsit mai întâi și mi-ai dat desfătarea Sfântului Tău Duh, și sufletul meu Te-a iubit.

Tu vezi, Doamne, întristarea mea și lacrimile... Dacă nu m-ai fi atras prin iubirea Ta, nu Te-aș căuta așa cum Te caut. Dar Duhul Tău mi-a dat să Te cunosc și sufletul meu se bucură că Tu ești Dumnezeul și Domnul meu și tânjesc după Tine cu lacrimi.

Sufletul meu tânjește după Dumnezeu și Îl caută cu lacrimi. Milostive Doamne, Tu vezi căderea și întristarea mea, dar cu smerenie cer mila Ta: revarsă asupra mea, a păcătosului, harul Sfântului Tău Duh. Amintirea lui atrage mintea să găsească iarăși milostivirea Ta.

Doamne, dă-mi harul smereniei Tale, ca să nu pierd iarăși harul Tău și să nu plâng în hohote după el, cum plângea Adam după rai și după Dumnezeu.

În primul an al vieții mele în mânăstire sufletul meu a cunoscut pe Domnul prin Sfântul Duh.

Mult ne iubește Domnul; știu aceasta de la Duhul Sfânt pe care mi L-a dat Domnul prin singură milostivirea Sa.

Sunt un om bătrân și mă pregătesc de moarte și scriu adevărul de dragul oamenilor.

Pentru păcatele mele sunt mai rău decât un câine râios; dar m-am rugat lui Dumnezeu să mi le ierte, și El mi-a dat nu numai iertarea, dar și Duhul Lui, și în Duhul Sfânt am cunoscut pe Dumnezeu.

Vezi iubirea lui Dumnezeu față de noi? Și cine ar putea descrie milostivirea Sa?

Duhul Sfânt este iubire; și această iubire se revarsă în toate sufletele sfinte care sunt de la Dumnezeu și același Duh Sfânt este pe pământ în sufletele celor ce-L iubesc pe Dumnezeu.

Harul lui Dumnezeu dă putere de a iubi pe Cel iubit; și sufletul e totdeauna atras spre rugăciune și nu poate uita pe Domnul nici măcar pentru o secundă. [...]

Milostive Doamne, luminează noroadele Tale ca să Te cunoască pe Tine, să știe cum ne iubești Tu. [...]

Știu, Doamne, că Tu iubești oamenii Tăi, dar oamenii nu înțeleg iubirea Ta, și toate noroadele se vânzolesc pe pământ și gândurile lor sunt ca norii mânați de vânt în toate părțile. [...]

Duhul Sfânt ne învață să iubim pe vrăjmași până într-atât încât sufletului să-i fie milă de ei ca de proprii noștri copii. [...]

Tu zici: «Cutare e un criminal și e bine să ardă în focul iadului». Dar te întreb: «Dacă Dumnezeu ți-ar da un loc bun în rai și de acolo ai vedea arzând în foc pe cel căruia i-ai dorit chinurile iadului, nu-ți va fi milă de el, oricine ar fi, chiar dacă e un dușman al Bisericii?»

Sau vei avea și tu o inimă de fier? Dar în rai nu e nevoie de fier. Acolo e nevoie de smerenie și de iubirea lui Hristos, care are milă de toți.

Cine nu iubește pe vrăjmași nu are în el harul lui Dumnezeu.

Milostive Doamne, învață-ne prin Duhul Tău cel Sfânt să-i iubim pe vrăjmași și să ne rugăm pentru ei cu lacrimi. [...]

Iubirea lui Dumnezeu e arzătoare și nu ne îngăduie să ne mai aducem aminte de pământ.

Cine a încercat-o o caută neobosit ziua și noaptea și este atras spre ea. Ea se pierde însă de noi pentru mândrie și înfumurare, pentru dușmănia și osândirea fratelui; ne părăsește și pentru un gând desfrânat, ca și pentru alipirea de cele pământești.

Este greu să trăiești fără iubirea lui Dumnezeu; sufletul este întunecat și posomorât, dar când vine iubirea, bucuria sufletului e cu neputință de descris. [...]

Fericit sufletul care a cunoscut pe Făcătorul lui și s-a îndrăgostit de El, căci s-a odihnit întru El cu odihnă desăvârșită.

Domnul se face cunoscut după lucrarea Lui în suflet. Când Domnul îl cercetează, sufletul știe că a fost un Oaspete drag și, când a plecat, atunci sufletul tânjește după El și Îl caută cu lacrimi. [...]

Domnul a dat pe pământ pe Duhul Sfânt și cel în care Acesta viază simte în el raiul.

Vei zice poate: «De ce nu este și în mine un asemenea har?» Pentru că nu te-ai predat voii lui Dumnezeu, ci trăiești după voia ta.

Privește pe cel ce-și iubește voia sa proprie; n-are niciodată pace în suflet și e mereu nemulțumit: asta nu e așa, asta nu e bine. Dar cel ce s-a predat pe sine

însuşi în chip desăvârşit voii lui Dumnezeu, acela are rugăciunea curată în sufletul lui, iubeşte pe Domnul, şi toate ale lui sunt dragi şi plăcute.

Dacă vrei să cunoşti pe Domnul, smereşte-te până la sfârşit, fii ascultător şi înfrânat în toate, iubeşte adevărul şi negreşit Domnul îţi va da să-L cunoşti prin Duhul Sfânt; şi atunci vei şti din experienţă ce este iubirea lui Dumnezeu şi ce este iubirea de oameni. Şi cu cât mai desăvârşită e iubirea, cu atât mai desăvârşită e şi cunoştinţa." (Cuviosul Siluan Athonitul, [66], p. 41-59, 98, 123)

Deosebirea dintre iubirea sfântă şi iubirea căzută

„Iubirea firească, iubirea căzută, aprinde sângele omului, îi pune în mişcare nervii, îi stârneşte închipuirea; iubirea sfântă răcoreşte sângele, odihneşte şi sufletul, atrage omul lăuntric la rugă tăcută, îl afundă în dulceaţa smereniei şi desfătării duhovniceşti.

Mulţi nevoitori, luând iubirea firească drept iubire dumnezeiască, şi-au înfierbântat sângele, şi-au înfierbântat şi închipuirea. Starea de înfierbântare se preschimbă foarte uşor într-o stare de frenezie (ieşire din minţi). Cei aflaţi în starea de înfierbântare şi frenezie au fost socotiţi de multă lume ca oameni plini de har şi de sfinţenie, iar ei, nefericiţii, erau jertfe ale amăgirii de sine.

Mulţi asemenea nevoitori au fost în Biserica Apuseană, începând din vremea căderii ei în papism, care în chip hulitor pune pe seama unui om însuşiri dumnezeieşti şi îi dă acestuia o închinare cuvenită şi potrivită numai lui Dumnezeu." (Sf. Ignatie Briancianinov, [25], p. 137)

ÎNDRĂZNEALA

Îndrăzneala cea bună

„Această îndrăzneală către Dumnezeu este altceva decât îndrăzneala față de oameni. Ea nu înseamnă conștiința superiorității și superficialitate, căci cine se poate socoti, dacă cugetă serios la sine, superior lui Dumnezeu și cine poate rămâne în astfel de superficialitate? Ea e încrederea copilului în iubirea tatălui său; încrederea omului duhovnicesc că Dumnezeu îl va scăpa din necazul ce-l împresoară. Ea e îndrăzneala însoțită cu frica, sau cu recunoașterea nesfârșitei puteri și iubiri a lui Dumnezeu, care nu trebuie disprețuită." (Pr. Dumitru Stăniloae, [110], nota 423, p.302)

Îndrăzneala cea rea

„De voiești să te izbăvești de patimile de ocară, taie de la tine îndrăzneala față de orice om; și mai ales față de cei spre care vezi că înclină inima ta prin patima poftei." (Sf. Ioan Proorocul, [110], 261, p.300)

„Îndrăzneala e contrară sfielii și respectului față de taina omului. Ea trece peste om în mod grosolan ca peste un obiect. Ea ispitește pe cel slab, se joacă cu el fără nici o sfială, îl amăgește, îl exploatează. Ea aprinde și susține patimile în cel ce îndrăznește și îl trage și pe celălalt la suprafața ființei lui. Îndrăzneala e superficialitate și trivialitate. Ea deschide ușa tuturor păcatelor și patimilor, neținând seama că prin aceasta le dă drumul să năvălească în sanctuarul ființei omenești. Ea nu se teme nici de Dumnezeu. Îndrăzneala e dovada însoțirii superficialității și grosolăniei cu suprapreţuirea eului propriu." (Pr. Dumitru Stăniloae, [110], nota 420, p.301)

ÎNŞELAREA

„Înşelarea este vătămarea firii omeneşti prin minciună. [...]

Cea mai mare înşelare este a te crede liber de înşelare.

Drept mijloc de pierzanie a neamului omenesc a fost întrebuinţată de către îngerul căzut [diavolul] minciuna." (Sf. Ignatie Briancianinov, [25], p. 237-238)

„Dacă vezi o lumină înăuntrul sau în afara ta, nu te încrede în ea, dacă împreună cu lumina nu simţi în tine zdrobire [de inimă] pentru Dumnezeu, nici iubire pentru aproapele; însă nici nu te teme, ci smereşte-te şi lumina va pieri.

Dacă vezi vreo vedenie sau un chip sau ai un vis, nu te încrede în acesta, pentru că dacă este de la Dumnezeu, Domnul te va face să înţelegi aceasta. Dacă n-a cunoscut după gust pe Duhul Sfânt, sufletul nu poate înţelege de unde vine vedenia. Vrăjmaşul dă sufletului o anumită dulceaţă amestecată cu slava deşartă şi după aceasta se recunoaşte *înşelarea*.

Părinţii zic că dacă o vedenie e pricinuită de vrăjmaşul, sufletul simte tulburare. Însă numai sufletul smerit şi care nu se socoteşte pe sine vrednic de vedenii simte tulburare sau frică la lucrarea vrăjmaşilor; dar omul mândru şi căzut în slava deşartă nu poate încerca nici frică, nici tulburare, fiindcă el vrea să aibă vedenii şi se socoteşte pe sine vrednic de aceasta şi de aceea vrăjmaşul îl înşeală uşor.

Lucrurile cereşti se cunosc prin Duhul Sfânt, iar cele pământeşti prin minte; dar cine vrea să cunoască pe Dumnezeu cu mintea lui din ştiinţă acela e în *înşelare*, pentru că Dumnezeu este cunoscut numai prin Duhul Sfânt.

Dacă vezi cu mintea demonii, smereşte-te şi sileşte-te să nu-i vezi şi mergi degrabă la duhovnicul sau «Bătrânul» [stareţul] căruia ai fost încredinţat.

Spune totul duhovnicului şi atunci Domnul te va milui şi vei scăpa de înşelare. Dar dacă crezi că ştii mai multe în privinţa vieţii duhovniceşti decât duhovnicul tău şi dacă la mărturisire nu-i spui ce ţi sa întâmplat, atunci pentru mândria ta va fi îngăduit unei *înşelări* să pună stăpânire pe tine spre povăţuire." (Cuviosul Siluan Athonitul, [66], p.188)

„Toate felurile de înşelare demonică la care se supune cel ce se nevoieşte în rugăciune apar ca urmare a faptului că la temelia rugăciunii nu este pusă pocăinţa, că pocăinţa nu s-a făcut izvorul, sufletul, scopul rugăciunii. «Dacă cineva – spune Preacuviosul Grigore Sinaitul –, în încrederea în sine întemeiată pe părerea de sine (în original se spune *dacă visează cineva să ajungă prin părere la cele înalte*, am întrebuinţat aici o expresie lămuritoare, ca să arăt mai limpede înţelesul cuvântului „părere"), visează să ajungă la stări înalte de rugăciune, şi-a dobândit râvnă nu adevărată, ci satanicească: pe acela diavolul îl prinde repede în laţurile sale, ca pe un slujitor al său.» [...]

Cel mai primejdios dintre felurile de rugăciune nepotrivită este atunci când cel care se roagă alcătuieşte năzăriri sau himere, luându-le la arătare ca fiind din Sfânta Scriptură, iar de fapt – din propria stare, din căderea sa, din păcătoşenia sa; prin aceste închipuiri îşi măguleşte părerea de sine, slava deşartă, cugetarea semeaţă, trufia, se amăgeşte pe sine însuşi." (Sf. Ignatie Briancianinov, [25], p. 240-241)

„Predispoziţia spre înşelare este să ai ideea că eşti ceva şi să arăţi celorlalţi că faci ceva, să crezi că ai ajuns la măsuri duhovniceşti înalte, deoarece faci, de pildă, oarecare nevoinţă, în timp ce alţii nu au prins încă sensul vieţii duhovniceşti, şi să te porţi cu mândrie. Faptul de a se zori cineva pe sine în mod egoist în nevoinţă, ca să ajungă la măsurile unui sfânt şi să-l admire ceilalţi, acesta este începutul înşelării." (Cuv. Paisie Aghioritul, [55], p.212)

NAŢIUNILE

„Dumnezeu a creat la început pe Adam şi Eva. Dar în ei se cuprindeau potenţial toate naţiunile. *Acestea sunt descoperiri în timp ale chipurilor care există etern în Dumnezeu.* La baza fiecărui tip naţional acţionează un model dumnezeiesc etern pe care acea naţiune are să-l realizeze şi în sine cât mai deplin. [...]

Armonia între naţiuni nu este exclusă, ci foarte posibilă, că ele sunt aceeaşi umanitate stând în diferite forme, determinată, în mod necesar, aici într-un fel, dincolo de altul.

Naţiunile sunt, după cuprinsul lor, eterne în Dumnezeu. Dumnezeu pe toate le vrea. În fiecare arată o nuanţă din spiritualitatea Sa nesfârşită. Le vom suprima noi, vrând să rectificăm opera şi cugetarea eternă a lui Dumnezeu? Să nu fie! Mai degrabă vom ţine la existenţa fiecărei naţiuni, protestând când una vrea să oprime sau să suprime pe alta şi propovăduind armonia lor, căci armonie deplină este şi în lumea ideilor dumnezeieşti." (Pr. Dumitru Stăniloae, [80], p. 32)

OBICEIURILE

„Nu este obicei păgânesc a se împodobi creştinii – atât bărbaţi cât şi femeile – afară de cuviinţă, cu haine strălucite şi scumpe, cu luxoase încălţăminte, cu aurării, cu argintării şi cu giuvaere? Nu este obicei păgânesc a juca creştinii cărţi, dame şi alte jocuri de acest fel şi a bârfi, a glumi şi a râde? Nu este păgânesc obicei a se unge creştinii cu mirosuri şi a ţine la ei parfumuri ca să miroasă? Nu este obicei păgânesc a se desfăta şi a se îmbuiba creştinii, cu atâtea feluri de mâncări prea gustoase?... O, vai de noi!...

Văzând neamurile cele necredincioase că la creştini se ţin lucruri şi obiceiuri păgâneşti, nu se în-

deamnă să creadă în Hristos și să slăvească pe Dumnezeu și Tatăl precum ne-a poruncit Domnul zicând: «Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri» (Matei 5, 16).

Dacă noi am avea viață sfântă, precum și credința ne este sfântă, într-adevăr am fi tras și pe păgâni la credința noastră cea creștinească. [...]

Creștinii au poruncă de la Dumnezeu să se facă sfinți, precum și Dumnezeu este sfânt: «Fiți sfinți, că sfânt sunt Eu, Domnul Dumnezeul vostru» (Levitic 19, 2). Pentru aceasta, toate lucrurile și obiceiurile creștinilor, se cuvine prin urmare să fie și acestea toate sfinte, toate cinstite, toate cu bună așezare, toate evlavioase." (Cuv. Nicodim Aghioritul, [50], p.30-32)

PERSOANA UMANĂ

„Persoana umană este în primul rând o existență conștientă de sine ... Eul urmărește prin cugetare, sau prin conștiința de sine să știe ce este el sau sinea de care este conștient. Eul urmărește prin cugetarea sau prin conștiința de sine să știe cel puțin ce este, de unde este și cu ce rost este. Căci omul se cunoaște că nu e de la sine. [...]

Animalul, planta, lucrurile materiale nu știu de ele și de aceea nici nu-și pun întrebări despre ce sunt, de unde vin și ce rost au și nici nu cugetă spre a afla un răspuns la ele. [...]

Sensul meu ca persoană umană cugetătoare se luminează în mod mai satisfăcător numai din îmbogățirea cu sensurile ce mi le descoperă ceilalți și cu sensurile ce le descopăr, în lume, împreună cu alții. [...]

Plusul de existență a mea din știrea despre tine, vine din faptul că știrea mea despre tine nu e o știre pur teoretică, nu e o știință despre un obiect pasiv și orb, pe care-l pot folosi numai eu cum voiesc, ci că eu întâlnesc în tine un alt subiect care îmi acordă o

importanță, care-mi dă un ajutor în mod liber... În relația conștientă dintre mine și tine e implicată o prețuire mutuală, care merge între unele persoane mai apropiate până la iubire, care este o comunicare de putere. De aceea a avut dreptate patriarhul Calist de Constantinopol din sec. XIV să spună, cu mult înaintea lui Descartes: «Iubesc, deci sunt». Prin aceasta a arătat că în comunicarea prin iubire, fiecare persoană trăiește mai mult existența decât prin cugetarea separată la sine sau la alții. Plusul de existență vine dintr-o comunicare reciprocă a existenței prin iubire.

Ținta existenței noastre e iubirea desăvârșită între noi ca frați, din puterea iubirii față de noi a Celui ce, creându-ne ca frați ai Lui S-a făcut ca om și frate desăvârșit al nostru.

Iubirea Lui față de noi, care a mers până la jertfa Sa pe cruce pentru noi, poate ridica și iubirea noastră față de El și între noi la cea mai mare înălțime și o poate întreține astfel în veci.

Adâncimea persoanei umane se află în infinitatea lui Dumnezeu. Din ea soarbe bogăția infinității.

Numai un Creator personal și iubitor prin Sine poate să dea persoanelor create o valoare prin care să se impună ca existențe de neuitat semenilor, deci și neputința de a se uita în veci unele pe altele, fapt în care se arată că le-a făcut pentru veșnicie. [...]

Eu pot iubi, dacă voiesc, la nesfârșit o altă persoană, pentru că prin unirea mea cu Dumnezeu și prin puterea ce-mi este dată de El pentru această unire, îmi pot prelungi și înnoi la nesfârșit iubirea mea față de acea persoană, dar și pentru că există o unire a ei cu Dumnezeu care o face vrednică de a fi iubită la nesfârșit.

Persoana tinde spre Unul pentru unitatea ei. Dar nu se poate despărți de setea de a cunoaște cât mai

multe. În Dumnezeu va avea pe Unul, dar pe Unul care le cuprinde virtual pe toate, având și ea în El pe toate." (Pr. Dumitru Stăniloae, [69])

„În fond, omul urmărește fericirea eternă. Dar fericirea nu se găsește în gustarea singuratică a unor bunuri materiale sau spirituale (în sănătate, belșug de hrană, orizont larg de cunoaștere etc.), ci în comunitate cu alții sau cu alte persoane. Nu poți avea bucurie de nimic în mod separat total și definitiv de ceilalți oameni. Nu te bucură belșugul de hrană când ești singur. ... Bucuria prezentă și viitoare stă în mod principal în comuniunea cu alții: «Iată acum ce este bun și ce este frumos, fără a numai fi frații împreună» (Ps. 162, 2). Persoana altuia e izvorul vieții mele, ea e însăși viața mea, când mi se comunică cu iubire totală; bucuria de a mă putea comunica ei, de a primi ea să i mă comunic este și ea viața mea. Poate că aceasta e cea mai proprie definiție a persoanei: izvor de viață pentru altul și bucurie de viață primită de la altul. Aceasta o indică totodată ca mister cu neputință de înțeles vreodată complet și de a se epuiza. Dar numai Dumnezeu, comuniune desăvârșită de persoane, poate să mi se dăruiască în mod desăvârșit, ca să mă dăruiesc și eu, și poate hrăni și persoana semenului meu cu o iubire care s-o facă să mi se comunice total.

Numai persoana poate iradia viața și deci poate da altuia fericirea. Numai persoana poate primi altă persoană ca viață inepuizabilă și neconfundată cu sine. Nu din lucruri și din valori spirituale abstracte trăite în izolare se hrănește viața plenară sau fericirea omului, ci din altă persoană. Dar numai dintr-o supremă Persoană poate iradia viața sau fericirea ființelor umane, care au fost create ca persoane pentru a putea fi în comuniune cu Dumnezeu cel personal și între ele." (Pr. Dumitru Stăniloae, [76], p.221)

POSTUL

„Capul virtuţilor este rugăciunea; temelia lor este postul.

Postirea înseamnă a mânca întotdeauna cu măsură, alegând cu luare-aminte bucatele pe care le mâncăm. [...]

Legea postului, ce pare o lege pentru pântece, este de fapt o lege pentru minte.

Mintea, care împărăţeşte în om, dacă voieşte să intre în drepturile sale de stăpânitoare şi să le păstreze, trebuie mai înainte de orice să se supună legii postului. Numai atunci va fi ea mereu priveghetoare şi luminată; numai atunci va putea să stăpânească dorinţele inimii şi trupului; numai prin trezvie necontenită poate ea să cugete la poruncile evanghelice şi să le urmeze. Temelia virtuţilor este postul. [...]

Cel care nu păzeşte măsura şi alegerea cu grijă a mâncării nu poate să-şi păstreze nici fecioria, nici întreaga înţelepciune, nu-şi poate înfrâna mânia, se dedă leneviei, trândăviei şi întristării, se face rob al slavei deşarte, sălaş al trufiei, pe care o bagă în om starea lui trupească ce apare cel mai adeseori din pricina mesei bogate şi ospătării până la saţ. [...]

Saţul mâncării şi beţia îngroaşă nu numai trupul, ci şi mintea şi inima, adică îl aduc pe om, cu sufletul şi cu trupul, într-o stare trupească.

Dimpotrivă, postul îl aduce pe creştin într-o stare duhovnicească. [...]

Minunată e îmbinarea postului cu rugăciunea! Rugăciunea este lipsită de putere dacă nu e întemeiată pe post, iar postul e neroditor dacă pe el nu e zidită rugăciunea.

Postul îl desface pe om de patimile trupeşti, iar rugăciunea se luptă cu patimile sufleteşti, şi după ce le-a biruit, pătrunde întreaga alcătuire a omului, îl curăţeşte. [...]

Cel ce seamănă pământul fără să-l fi lucrat pierde seminţele, şi în loc de grâu culege mărăcini. La fel

și noi: dacă vom semăna semințele rugăciunii fără să fi subțiat trupul, în loc de dreptate vom culege roada păcatului. Rugăciunea va fi nimicită și răpită de feluritele gânduri și visări deșarte și păcătoase, va fi spurcată cu simțăminte ale împătimirii de plăceri.

Dacă cineva lucrează pământul cu mare sârguință și cheltuieli, dar îl lasă nesemănat, pământul se va acoperi cu neghină deasă. La fel și cu trupul: când este subțiat prin post, dar sufletul nu e lucrat prin rugăciune, citire, smerită cugetare, atunci postul devine părinte al unor neghine de multe feluri, patimile sufletești: cugetarea semeață, slava deșartă, disprețul. [...]

Pofta de mâncare se îndreptează prin mese simple și înfrânarea de la ghiftuire și de la desfătarea cu gustul mâncării. [...]

Foarte însemnat este felul mâncării.

Cea mai firească mâncare este cea pe care i-a rânduit-o Ziditorul omului îndată după zidire: hrana vegetală. Dumnezeu le-a grăit strămoșilor: «Iată, am dat vouă toată iarba care face sămânță, care este deasupra a tot pământul și tot pomul ce are întru sine rod de sămânță va fi vouă de mâncare.» (Facerea 1, 29)

Hrana vegetală e cea mai bună pentru nevoitor. Ea înfierbântă cel mai puțin sângele, îngroașă cel mai puțin trupul; vaporii și gazele ce iau naștere din ea și urcă la creier au cea mai mică înrâurire asupra lui; în fine, ea este cea mai sănătoasă, dat fiind că stimulează în cea mai mică măsură producerea de mucus în stomac. Din aceste pricini, ea înlesnește omului păstrarea curăției și trezviei minții, iar stăpânirea acesteia asupra întregii alcătuiri a omului se întărește. [...]

Carnea îngroașă trupul grozav, pricinuindu-i o deosebită îngreunare; vaporii și gazele ei îngreunează foarte tare creierul. Din această pricină ea nu este întrebuințată nicidecum de către monahi. [...]

Noi ne ferim de folosirea cărnii nu pentru că am socoti-o necurată, ci pentru că ea îngreunează foarte mult întreaga noastră alcătuire, împiedicând sporirea duhovnicească.

Băuturile îmbătătoare, şi mai ales cele spirtoase, nu sunt îngăduite nevoitorului, ca unele ce lipsesc mintea de trezvie şi, ca atare, de biruinţă în războiul gândit. Mintea biruită de cugetele iubitoare de plăcere, care s-a îndulcit cu ele, pierde harul duhovnicesc; ceea ce am dobândit prin osteneli multe şi îndelungate se pierde în câteva ceasuri, în câteva minute.

Monahul nu trebuie nicidecum să întrebuinţeze vin, a zis Preacuviosul Pimen cel Mare. Această pravilă trebuie să o urmeze şi oricare creştin evlavios care doreşte să-şi păstreze fecioria şi întreaga înţelepciune. [...]

Condimentele iuţi trebuie îndepărtate de la masă, fiindcă stârnesc patimile trupeşti. Aici intră piperul, ghimbirul şi altele. [...]

În privinţa măsurii postului, fiecare trebuie să se cerceteze pe sine cu ajutorul unui părinte duhovnicesc încercat şi cu darul dreptei socotinţe şi să nu ia asupră-şi un post mai presus de puterile sale; fiindcă postul e pentru om, nu omul pentru post; mâncarea, care e lăsată pentru sprijinirea trupului, nu trebuie să-l slăbănogească." (Sf. Ignatie Briancianinov, [25], p. 139-145)

RAŢIONALITATEA NATURII

„Cosmosul este organizat într-un mod corespunzător capacităţii noastre de cunoaştere. [...]

Raţionalitatea subiectului care se serveşte conştient – în scopul dăinuirii şi al bunei sale dezvoltări – de raţionalitatea naturii este infinit superioară acesteia întrucât natura se desfăşoară în sine rigid şi fără conştiinţa unui scop al ei. Potrivit credinţei

noastre, raționalitatea care există în univers se cere completată. Își cere o explicație în raționalitatea persoanei.

Lumea ca natură se dovedește o realitate unitară rațională, existând pentru dialogul interuman, ca o condiție pentru creșterea spirituală a omului, pentru dezvoltarea umanității. [...]

Numai în om raționalitatea de indefinite virtualități ale naturii capătă un sens, un rost, sau ajunge tot mai deplin la împlinirea ei. Numai pentru om ea este folositoare nu numai existenței lui biologice, ci și creșterii lui spirituale. [...]

Noi considerăm că raționalitatea cosmosului e o mărturie a faptului că el e produsul unei ființe raționale, căci raționalitatea, ca aspect al realității menite să fie cunoscută, este inexplicabilă fără o rațiune conștientă care o cunoaște de când o face sau chiar înainte de aceea și o cunoaște în continuare concomitent cu conservarea ei. [...]

Cosmosul și natura umană ca intim legată de cosmos sunt imprimate de o raționalitate, iar omul – creatură a lui Dumnezeu – e dotat în plus cu o rațiune capabilă de cunoaștere conștientă a raționalității cosmosului și a propriei sale naturi."(Pr. Dumitru Stăniloae, [70], p.12, 18, 237, 238).

„Cine, privind cu mintea la toate acestea, cum fiecare persistă în sine, dar se armonizează în chip minunat cu celelalte, nu va cunoaște, ca dintr-o icoană și ca dintr-o operă cauzată, pe Dumnezeu? [...]

Deci cunoștința făpturilor a întors neamul omenesc la cunoștința de Dumnezeu înainte de Lege și Prooroci. Și acum iar îl întoarce*." (Sf. Grigorie Palama, [109], p.322)

* „Ba azi îl întoarce cu atât mai mult, datorită progresului considerabil al științelor, care au dovedit o uimitoare și complexă raționalitate a naturii." (Pr. Dumitru Stăniloae, [108], p.332, nota 481)

RAŢIUNEA

„Cosmosul şi natura umană ca intim legată de cosmos sunt imprimate de o raţionalitate, iar omul – creatură a lui Dumnezeu – e dotat în plus cu o raţiune capabilă de cunoaştere conştientă a raţionalităţii cosmosului şi a proprie sale naturi." (Pr. Dumitru Stăniloae, [70], p.12).

„Raţionali după fire s-au arătat numai sfinţii prin curăţie. Căci raţiune curată nu a avut nici unul dintre înţelepţii întru ale raţiunii, dat fiind că şi-au stricat raţiunea de la început prin gânduri. Fiindcă duhul pământesc şi mult vorbitor al înţelepciunii lumii acesteia, apropiind raţiunile de cei mai cunoscători, iar gândurile de cei mai neînvăţaţi, pricinuieşte împreuna lor locuire lipsindu-i pe oameni de înţelepciunea ipostaziată şi de vederea ei, sau de cunoştinţa neîmpărţită şi unitară." (Sf. Grigorie Sinaitul, [109], p.91)

„Părinţii nu separă planul etic de cel raţional. Deplin raţional e sfântul. El şi-a recâştigat privirea şi judecata netulburată de patimi, adică raţiunea cea după fire, pe care a avut-o omul prin creaţie, prin curăţirea de patimi. Câtă vreme mai e o pornire spre păcat în om, nu e nici deplin curat, nici deplin raţional. [...]

Toată cunoştinţa a devenit dispersată în urma căderii. Învăţaţii cunosc raţiuni separate ale lucrurilor, cei neînvăţaţi îşi fac fel de fel de gânduri amestecate cu patimile. Aceasta produce o conlocuire de idei, de multe ori plină de contradicţii, dar nu un întreg unitar. Nu se cunoaşte înţelepciunea ca Persoană Supremă, din care pornesc toate raţiunile şi în care se unifică toate şi în unire cu care se unesc toţi." (Pr. Dumitru Stăniloae, [109], p.91-92, notele 129, 130)

RĂUL (1)

Rău este ceea ce depărtează de Dumnezeu.

Începătorul răului este diavolul. Deși a fost creat bun, acesta, prin voința sa liberă s-a îndepărtat de Dumnezeu.

„Înaintestătătorul cetei terestre, căruia Dumnezeu i-a încredințat păzirea pământului, nu a fost făcut rău prin natură, ci a fost bun, a fost făcut pentru bine și nu avea în el de la Creator nici cea mai mică urmă de răutate; cu toate acestea n-a suferit luminarea și cinstea pe care Creatorul i-a dăruit-o, ci, prin voința lui liberă, s-a îndepărtat de la starea sa naturală la o stare contra naturii sale și s-a ridicat împotriva lui Dumnezeu Care l-a făcut, voind să se împotrivească Lui; el este cel dintâi care s-a depărtat de bine și a căzut în rău. [...]

Toată răutatea și patimile necurate au fost născocite de demoni. Li s-a îngăduit să ispitească pe om, dar nu au putere să forțeze pe cineva. Căci noi avem facultatea de a primi ispita sau de a nu o primi." (Sf. Ioan Damaschin, [27], p.49-50)

„Răul nu poate cuceri prin el însuși. Răul se împodobește cu flori ale binelui. [...]

Răul oferă o dulceață sau un bine inițial, dar la sfârșit își arată efectul distrugător." (Pr. Dumitru Stăniloae, [76], p.37)

RĂUL (2)

În acest înțeles, răul este ceea ce nu este rău în mod absolut, dar e considerat în mod obișnuit ca ceva rău.

„Cuvântul «rău» este un cuvânt cu două înțelesuri, căci este un rău care este adevăratul rău adică păcatul. [...] Sunt însă și rele, care propriu-zis nu sunt rele, ci numai se numesc așa, precum: foamea, molima, moartea, boala. Acestea în fapt nu sunt vreun rău, ele numai se numesc așa. Eu nu zic aceasta în zadar; căci dacă ele ar fi cu adevărat rele, nu ar putea

să fie pentru noi pricină de un bine aşa de mult, prin aceea că ele smeresc mândria noastră, alungă uşurătatea minţii şi ne fac mai râvnitori şi mai atenţi. [...]

Când Dumnezeu vede că noi din pricina unei prea mari norociri ne-am făcut semeţi şi ne-am cuprins de frigurile păcatului, ne scapă iarăşi de această boală prin lipsă, prin foame, prin moarte şi prin alte întâmplări nenorocite, ca prin nişte doctorii." (Sf. Ioan Gură de Aur, [33], p. 205-207)

SFINŢII

„Multora li se pare că sfinţii sunt departe de noi. Dar ei sunt departe de cei ce s-au îndepărtat de ei înşişi şi sunt foarte aproape de cei ce păzesc poruncile lui Hristos şi au harul Duhului Sfânt.

În ceruri toate viază şi se mişcă prin Duhul Sfânt. Dar şi pe pământ este acelaşi Duh Sfânt. El viază în Biserica noastră, El viază în Tainele ei, în Sfintele Scripturi, în sufletele credincioşilor. Duhul Sfânt uneşte pe toţi şi de aceea sfinţii sunt aproape de noi; şi când ne rugăm lor, atunci prin Duhul Sfânt ei aud rugăciunile noastre şi sufletele noastre simt că sfinţii se roagă pentru noi. [...]

Cât au trăit pe pământ sfinţii au învăţat de la Duhul Sfânt iubirea lui Dumnezeu; iar cine are iubirea pe pământ, acela o ia cu el în viaţa veşnică în Împărăţia cerurilor, unde iubirea creşte şi va fi desăvârşită. Şi dacă aici iubirea nu poate uita pe fratele, cu cât mai mult nu ne uită pe noi sfinţii şi se roagă pentru noi. [...]

Chemaţi cu credinţă pe Maica lui Dumnezeu şi pe sfinţi şi rugaţi-vă lor! Ei ascultă rugăciunile noastre şi cunosc chiar şi gândurile noastre.

Şi nu vă miraţi de aceasta. Cerul şi toţi sfinţii viază prin Duhul Sfânt şi în întreaga lume nimic nu e ascuns de Duhul Sfânt." (Cuviosul Siluan Athonitul, [66], p.145-146)

SUFERINȚELE

„Pentru ce suferă omul pe pământ, pentru ce duce necazuri și îndură rele?

Suferim pentru că nu avem smerenie. În sufletul smerit viază Duhul Sfânt și el dă sufletului libertatea, pacea, iubirea și fericirea.

Suferim pentru că nu-l iubim pe frate. [...]

Din toate puterile cereți de la Domnul smerenie și iubire frățească fiindcă pentru iubirea de frate Domnul dă harul Său. Încearcă cu tine însuți: într-o zi cere de la Dumnezeu iubirea de frate și într-alta trăiește fără iubire, și atunci vei vedea deosebirea. Roadele duhovnicești ale iubirii sunt vădite: pace și bucurie în suflet, și toți oamenii vor fi pentru tine neamuri și rude dragi și vei vărsa lacrimi din belșug pentru aproapele și pentru toată suflarea și făptura.

Adeseori, pentru un singur cuvânt bun sufletul simte în el o schimbare binefăcătoare; și dimpotrivă pentru o singură privire dușmănoasă se pierde harul și iubirea lui Dumnezeu. Atunci însă căiește-te degrabă ca pacea lui Dumnezeu să se întoarcă în sufletul tău. [...]

Oamenii nu învață smerenia și pentru mândria lor nu pot primi harul Duhului Sfânt și de aceea lumea întreagă suferă. Dar dacă oamenii ar cunoaște pe Domnul și ar ști cât de milostiv, smerit și blând este, într-un singur ceas s-ar schimba fața întregii lumi și în toate ar fi o mare bucurie și iubire.

Domnul Cel Milostiv ne-a dat pocăința și prin pocăință toate se îndreaptă. Prin pocăință câștigăm iertarea păcatelor; pentru pocăință vine harul Duhului Sfânt și astfel cunoaștem pe Domnul. [...]

Dacă cineva a pierdut pacea și suferă, să se pocăiască și Domnul îi va da pacea Sa.

Domnul a zis ucenicilor Lui: «Pacea Mea dau vouă». (Ioan 14, 15)

Această pace a lui Hristos trebuie să o cerem lui Dumnezeu, și Domnul o dă celui ce o cere; și când o

primim, trebuie să o păzim cu sfințenie și să o înmulțim; dar cine nu se predă în necazuri voii lui Dumnezeu, acela nu poate cunoaște milostivirea lui Dumnezeu.

Dacă te lovește o nenorocire, nu te lăsa abătut, ci adu-ți aminte că Domnul se uită la tine cu milă și nu primi gândul: «Oare se va mai uita Domnul la mine când eu îl întristez?», pentru că Domnul este prin fire Milă, ci întoarce-te cu credință la Dumnezeu și spune ca și fiul cel risipitor din Evanghelie: «Nu sunt vrednic să mă numesc fiul tău» (Luca 15, 21) și vei vedea atunci cât ești de drag Tatălui și în sufletul tău va fi atunci o negrăită bucurie." (Cuviosul Siluan Athonitul, [66], p.171-173)

SUFLETUL

„Dintre puterile sufletești, una hrănește și susține creșterea, alta este imaginativă și impulsivă, iar alta este rațională și intelectuală. De cea dintâi se împărtășesc plantele. Ființele neraționale, pe lângă acestea, se mai împărtășesc și de a doua. Iar oamenii, pe lângă acestea două, și de a treia. Primele două puteri sunt supuse stricăciunii, a treia se dovedește nestricăcioasă și nemuritoare". (Sf. Maxim Mărturisitorul, [104], p.109)

Sufletul omului

„Sufletul este o substanță vie, simplă, necorporală, prin natura sa, invizibilă ochilor trupești, nemuritoare, rațională, spirituală, fără de formă; se servește de un corp organic și îi dă acestuia puterea de viață, de creștere, de simțire și de naștere. Nu are un spirit deosebit în el, ci spiritul său este partea cea mai curată a lui. Căci ceea ce este ochiul în trup, aceea este spiritul în suflet. Sufletul este liber, volițional, activ, schimbător, adică schimbător prin

voință pentru că este zidit." (Sf. Ioan Damaschin, [19], p.117)

Sufletul omului în comparație cu sufletul animalelor

„Comparând sufletul omenesc cu cel al animalelor, sfântul Grigorie Palama observă că ele au un suflet care nu se manifestă ca esență, ci ca energie: «Sufletul fiecăruia dintre dobitoacele necuvântătoare este viața trupului însuflețit prin el. Ele au viață nu ca ființă, ci ca lucrare, nefiind în sine, ci pentru altul». Prin urmare, deoarece sufletul lor are doar energie (lucrare), el moare o dată cu trupul lor. Sufletul omului însă are atât esență (ființă) cât și energie (lucrare): el «are viață nu numai ca lucrare, ci și ca ființă, fiindcă sufletul e viu prin el însuși și pentru el însuși. De aceea, chiar desfăcându-se trupul, sufletul nu se destramă». Sufletul rămâne nemuritor." (Mitropolit Hierotheos Vlachos, [19], p.121)

TEOLOGIA

„Teologia este cuvântul lui Dumnezeu ce se percepe de sufletele simple, smerite și renăscute duhovnicește, iar nu cuvintele frumoase ale minții ce se alcătuiesc prin tehnica filologică și se exprimă prin duh juridic sau lumesc. [...]

Teologia ce se învață ca știință, de obicei cercetează lucruri istorice și, prin urmare, ele se înțeleg în mod exterior; deoarece lipsește asceza patristică, nevoințele lăuntrice, ea este plină de îndoieli și de semne de întrebare, deoarece omul nu poate înțelege cu mintea energiile dumnezeiești, dacă nu se nevoiește mai întâi să le trăiască, ca să lucreze înlăuntrul său harul lui Dumnezeu.

Cel ce crede că poate cunoaște tainele lui Dumnezeu prin teoria științifică exterioară se asea-

mână cu acel lipsit de minte care vrea să vadă raiul cu telescopul.

Toţi cei ce se nevoiesc patristic se fac teologi practici prin cercetarea lor de către harul Sfântului Duh. Iar acei dintre aceştia care au ştiinţa de carte exterioară, precum şi pe cea lăuntrică, a sufletului, pot descrie tainele dumnezeieşti şi le pot explica în mod corect, precum au făcut mulţi dintre Sfinţii Părinţi.

Iar dacă nu se înrudeşte cineva cu Sfinţii Părinţi (printr-o vieţuire duhovnicească asemenea lor, n.n.) şi vrea să traducă sau să scrie, va nedreptăţi şi pe Sfinţi, şi pe sine, şi lumea prin duhovnicia sa tulbure.

Iarăşi nu e bine ca să teologhisească cineva cu teologii străine, deoarece unul ca acesta seamănă cu omul sterp care înfiază copii străini şi-i prezintă apoi ca pe ai lui proprii, apărând ca un tată cu mulţi fii. Sfinţii Părinţi au scos din inima lor cuvântul dumnezeiesc sau experienţele lor din luptele lor duhovniceşti împotriva răului şi din focurile ispitelor, lucruri ce le-au mărturisit s-au scris smerit, ca să ne ajute pe noi, cei născuţi după ei, din dragoste; dragoste pe care n-au ţinut-o niciodată pentru ei înşişi, precum şi smerenia şi toate harismele lui Dumnezeu au recunoscut că sunt ale lui Dumnezeu." (Cuv. Paisie Aghioritul, [53], p. 118)

PARTEA a II-a

TERMENI ŞTIINŢIFICI

ACUPUNCTURA

Acupunctura este o metodă de tratament care constă din introducerea unor ace speciale în anumite puncte ale pielii.

Acupunctura este un sistem terapeutic tradiţional care are originea în China antică. Filozofia chineză se bazează pe noţiunea de energie (Qi); energia se manifestă în două forme: Yin („negativ", frig, umed, întunecat, interior, jos) şi Yang („pozitiv", cald, uscat, luminos, exterior, sus). Se consideră că echilibrul Yin-Yang înseamnă sănătate, iar dezechilibrul – boală. ([210], [211], [234], [319])

Medicina tradiţională chineză este strâns legată de aspectele filozofice. Se consideră că există cinci "elemente" ale naturii: apa, focul, lemnul, metalul şi pământul. Fiecărui element îi corespunde un cuplu de organe. De exemplu, ficatul reprezintă componenta Yin a elementului „lemn", iar vezica biliară reprezintă componenta Yang a elementului „lemn". Circulaţia energiei în meridiane se realizează într-un anumit sens şi după un orar precis. Fiecare organ este în legătură cu un meridian. ([210], [234], [319])

În 70% din cazuri, punctele de acupunctură pot fi localizate cu destulă precizie pe baza proprietăților lor electrice. ([319], p.132)

Cercetările efectuate cu izotopi radioactivi au confirmat existența meridianelor de acupunctură și legătura acestora cu organele corespunzătoare. Un izotop radioactiv injectat într-un punct de acupunctură se deplasează preferențial pe traiectoria meridianului energetic. ([234], p.180-193)

Cunoașterea meridianelor de către medicii antici poate fi explicată și prin evidențierea meridianelor în anumite cazuri, la ințeparea unui anumit punct de acupunctură.

Tratamentul prin acupunctură a dat rezultate bune în multe cazuri, mai ales în afecțiunile dureroase. În prezent se realizează și anestezie prin acupunctură, pentru unele intervenții chirurgicale. ([234])

Aspectul duhovnicesc

Problema care se pune din punct de vedere duhovnicesc, nu este eficiența tratamentului, ci mecanismul de acțiune.

Prin acul de acupunctură introdus într-un anumit punct, intră în meridian o parte din energia mediului. Este cunoscut faptul că acupunctura nu se aplică atunci când plouă sau când sunt nori cu descărcări electrice ([234], p.17). Perturbațiile energetice pot intra prin acul de acupunctură în sistemul energetic al organismului. Medicii antici chinezi credeau că natura este perfectă și că omul trebuie "acordat" energetic la natură. Ei nu știau că se află într-un univers căzut (afectat de căderea primordială care a introdus stricăciunea). În zilele noastre se adaugă perturbațiile energetice artificiale.

Având în vedere că urmărim înduhovnicirea trupului, nu pare o idee bună să încercăm creșterea comunicării energetice cu un univers căzut.

ADN-UL MITOCONDRIAL

„Celulele eucariote conțin, pe lângă ADN nuclear, și ADN localizat în mitocondrii, diferit atât prin structură, cât și prin unele proprietăți, de cel nuclear." ([256], p. 160)

Prezența ADN-ului mitocondrial a fost considerată inițial de către unii evoluționiști drept dovadă a evoluției speciilor. Mai precis, ei considerau că mitocondria este un organism autonom, inclus într-o celulă. S-ar fi obținut astfel o nouă specie.

Cercetările arată astăzi că mitocondria nu este autonomă față de celulă, ci este o componentă a celulei în cadrul unui plan unitar: „Majoritatea proteinelor mitocondriale sunt însă specificate de gene nucleare, sintetizate în citoplasmă și apoi importate, grație recunoașterii lor de către receptori specializați de pe suprafața mitocondriei." ([256], p. 160)

ADN-UL NUCLEAR

ADN-ul nuclear este o macromoleculă de acid dezoxiribonucleic, formată din două lanțuri de nucleotide, conținând informația codificată necesară sintezei peptidelor și proteinelor. ADN-ul nuclear este localizat în nucleul celulelor vii.

O nucleotidă este constituită dintr-o bază azotată, un zahar (dezoxiriboza) și un radical fosforic.

Fiecare componentă are un rol bine stabilit:

-bazele azotate (A, T, G, C) au rol informațional;

-zaharul poziționează baza azotată;

-radicalul fosforic permite legarea unităților pentru formarea unui lanț molecular .

ADN conține patru baze azotate:

ADENINA	(A)
GUANINA	(G)
TIMINA	(T)
CITOZINA	(C)

Structura specială a acestora permite doar legături:

A = T (legătură dublă)

G ≡ C (legătură triplă)

În felul acesta, adeninei dintr-o catenă îi va corespunde totdeauna timina de pe cealaltă catenă, iar guaninei îi va corespunde întotdeauna citozina. O catenă este replica celeilalte. Se poate obţine astfel copierea corectă a informaţiei.

„Perechile de baze azotate, care sunt hidrofobe, sunt plasate spre centrul dublu helixului. Aceasta măreşte stabilitatea macromoleculei de ADN în soluţie, deoarece ruperea ADN ar duce bazele azotate în contact cu apa." ([559], p. 44)

„Lungimea conturului de ADN dintr-o singură celulă umană este de ~ 2m. Pentru ca o moleculă de ADN să încapă în spaţiul nuclear, strâmt, materialul genetic se organizează corespunzător, un rol important revenind histonelor, proteine bazice, cu masă moleculară mică, asociate ADN" ([256], p. 160). În felul acesta, o moleculă de 2m încape, prin răsuciri în jurul histonelor şi suprarăsuciri, în spaţiul nuclear cu diametrul 0,1 nm = 0,0000000001 m.

Am prezentat doar câteva aspecte generale referitoare la ADN, pentru a se înţelege că este o structură funcţională complexă cu subunităţi bine rânduite pentru îndeplinirea unui rol precis: păstrarea şi transmiterea unei informaţii genetice.

Biologia ateistă nu poate explica:

- originea informaţiei genetice (înscrise prin succesiunea ordonată a nucleotidelor);
- structura bazelor azotate care permite doar legături A-T şi G-C;
- folosirea unei structuri optime pentru obţinerea stabilităţii şi flexibilităţii;
- existenţa histonelor pentru „împachetarea" ADN-ului în nucleu;

- originea informațională a mecanismelor complexe de reparare a leziunilor ADN-ului.

AERUL

Aerul este amestecul de gaze (78,84% azot, 20,94% oxigen, 0,03% dioxid de carbon) care formează atmosfera.

Remarcabilă este atât compoziția aerului, cât și proporția celor trei componente principale.

Oxigenul este necesar omului, dioxidul de carbon este necesar plantelor verzi, iar azotul ocrotește materia vie de acțiunea prea puternică a oxigenului.

Proporția celor trei componente este optimă. O altă proporție ar perturba reacțiile biochimice din organismele vii.

Chiar și cercetătorii atei s-au minunat și au spus despre această proporție că „natura a calculat-o judicios, fiind exact necesarul funcțiilor biologice normale." ([450], p.16)

Evident, natura nu are această capacitate de calcul. Proporția a fost stabilită de Creator, care a realizat atât aerul cât și făpturile vii.

Există o corelație remarcabilă între:

- compoziția chimică a aerului;
- procentajul gazelor din aer;
- temperatura aerului;
- presiunea atmosferică;
- intervalul de temperatură în care organismul funcționează normal;
- difuziunea gazelor din aer la nivelul plămânului;
- debitul respirator;
- capacitatea sângelui de a transporta oxigen și dioxid de carbon;
- debitul circulator sanguin;
- necesarul de oxigen al țesuturilor;
- producerea de dioxid de carbon în țesuturi.

Fără această corelaţie complexă, fără stabilirea precisă a acestor valori, viaţa ar fi imposibilă.

O altă minunată rânduială este legătura între om şi plantele verzi, prin intermediul aerului. Prin respiraţie, omul foloseşte oxigenul produs de plantele verzi şi degajă dioxid de carbon necesar plantelor.

AMELIORAREA PLANTELOR

Prin ameliorarea plantelor înţelegem acţiunea de îmbunătăţire a soiurilor şi hibrizilor existenţi în producţie, crearea de noi soiuri şi hibrizi valoroşi, producerea de sămânţă ameliorată. (Această definiţie este acceptată în biologia ateistă, [170].)

Deşi ameliorarea nu înseamnă obţinerea naturală de **specii** noi, unii evoluţionişti aduc ameliorarea drept „dovadă" a **evoluţiei speciilor**.

Ameliorarea unei specii nu se obţine uşor. „Proporţia mutantelor de interes agronomic în mutageneza experimentală este foarte scăzută. Este necesară o considerabilă cheltuială de timp, spaţiu şi bani, dacă se intenţionează să se realizeze un grup de mutaţii sau chiar o singură mutaţie dorită." ([238])

Conform cu constatările lui Gustaffson, numai o proporţie de 0,1–0,2% din toate mutantele de orz studiate au fost competitive. În cazul mazărei, numai 1% din mutante pot avea interes pentru ameliorare. „Toate celelalte mutante sunt letale, sterile sau fertilitatea lor este aşa de scăzută, încât ele nu pot fi propagate." ([238], p.252)

În cadrul speciei, se pot îmbunătăţi unele aspecte. De exemplu, se poate obţine o producţie mai mare de seminţe. „Însă producţia mare de seminţe nu este în mod inevitabil echivalentă cu utilitatea agronomică. Unele din aceste genotipuri sunt foarte înalte şi astfel ele nu sunt potrivite pentru cultura în câmp; altele sunt foarte tardive." ([238], p.252)

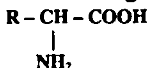
Apare efectul foarte limitant al *pleiotropiei*: două caractere controlate de aceeași genă. „Dacă un caracter specific al unei culturi este de interes pentru scopuri de ameliorare, acesta este însoțit, în cele mai multe cazuri, de una sau mai multe caracteristici negative" ([238], p.256), care reduc valoarea mutantei. Un exemplu foarte clar al acestei situații este o genă de la mazăre, care duce la un număr *crescut* de semințe pe păstaie. „Acestui caracter pozitiv nu îi corespunde totuși creșterea așteptată de semințe, deoarece numărul de păstăi pe plantă este de regulă *scăzut* sub influența aceleiași gene . Astfel, mutanta *nu* este utilizată în ameliorarea mazării, în ciuda caracterului dorit pe care îl prezintă." ([238], p.256)

În foarte puține cazuri s-au obținut mutante cu aspecte pozitive: înflorire timpurie, productivitate mare, rezistență la frig sau la unele boli. Aceasta nu este de mirare, dacă ne aducem aminte că natura a suferit o cădere. Sfântul Ioan Damaschin ne învață astfel: „Înainte de călcarea poruncii, toate erau supuse omului, căci Dumnezeu l-a pus stăpân peste toate cele de pe pământ și din ape... Pământul producea roade în chip automat spre trebuința viețuitoarelor supuse omului... dar după călcarea poruncii... atunci, zidirea supusă lui s-a revoltat contra stăpânului pus de Creator, iar lui i s-a poruncit să lucreze în sudoare pământul din care a fost luat" ([27], p. 66). Iar Sfântul Ioan Gură de Aur spune că pământul a fost blestemat „ca să nu dea roade ca mai înainte". ([31], p. 204)

Natura căzută poate fi îmbunătățită, într-o anumită măsură, și prin aceste procedee tehnice de ameliorare.

AMINOACIZII

Un aminoacid este o substanță chimică ce corespunde formulei generale:

$$R - CH - COOH$$
$$|$$
$$NH_2$$

Exemple de aminoacizi:

glicina

alanina

Se numesc aminoacizi deoarece au și gruparea amino ($-NH_2$) și gruparea carboxil ($-COOH$) acidă.

Aminoacizii sunt unitățile constituente ale peptidelor și proteinelor.

Există 20 de aminoacizi în structura proteinelor. Ei se numesc aminoacizi proteinogeni.

Tabelul 1. Denumirile aminoacizilor proteinogeni

Nr.crt.	Denumire uzuală	Prescurtare	Simbol de o literă
1.	Glicocol (glicină)	Gly	G
2.	Alanină	Ala	A
3.	Valină	Val	V
4.	Leucină	Leu	L
5.	Izoleucină	Ile	I
6.	Fenilalanină	Phe	F
7.	Prolină	Pro	P
8.	Histidină	His	H
9.	Triptofan	Trp	W
10.	Serină	Ser	S
11.	Treonină	Thr	T
12.	Tirozină	Tyr	Y
13.	Cisteină	Cys	C
14.	Metionină	Met	M
15.	Acid aspartic	Asp	D
16.	Asparagină	Asn	N
17.	Acid glutamic	Glu	E
18.	Glutamină	Gln	Q
19.	Lizină	Lys	K
20.	Arginină	Arg	R

În condiții de laborator s-au obținut câțiva aminoacizi din substanțe anorganice. Celebra experiență

a lui Miller este folosită de evoluționiști ca argument pentru apariția spontană a vieții. Se consideră în mod greșit că aminoacizii și alte substanțe organice ar reprezenta materie vie. Într-un dicționar ateist găsim definiția:

„Aminoacid – substanță specifică materiei vii, care se caracterizează prin prezența în aceeași moleculă a unei funcții acide și a unei funcții bazice și care intră în compoziția proteinelor." (DEX)

În realitate, aminoacizii nu sunt substanțe specifice materiei vii. Faptul că au fost obținuți în laborator fără utilizarea organismelor vii, arată tocmai acest lucru.

Aminoacizii intră în componența viețuitoarelor, dar viața nu se reduce la existența aminoacizilor. Substanțele organice sunt componente ale viețuitoarelor; ele nu au viață.

APA

Apa este o substanță compusă din doi atomi de hidrogen și un atom de oxigen, cu formula chimică H_2O. La presiunea obișnuită se află în stare lichidă de la 0°C la 100°C. Este un lichid incolor, fără gust și fără miros.

„Apa are o serie de proprietăți fizico-chimice cu totul remarcabile și care o singularizează față de celelalte fluide, făcând-o un lichid aparte." ([256], p. 649)

„Toate proprietățile fizice ale apei prezintă particularități remarcabile, comparativ cu cele ale altor fluide. Aceste proprietăți particulare ale apei depind de două aspecte:

- molecula de apă este un dipol electric;
- ea formează cu moleculele vecine, legături de hidrogen." ([322], p.66)

Pentru făpturile vii sunt foarte importante următoarele proprietăți ale apei:

- se află în stare lichidă la temperaturile obișnuite, favorizând dizolvarea și transportul substanțelor;

- are densitate mai mică la 0°C decât la 4°C, astfel încât gheața plutește deasupra apei, permițând viața acvatică;

- are căldură specifică mare, adică se încălzește greu și se răcește greu, favorizând stabilitatea termică a făpturilor vii;

- are căldură latentă de vaporizare mare, permițând pierderea excesului de căldură;

- are căldură de topire mare, împiedicând dezghețarea rapidă;

- are tensiune superficială adecvată fenomenelor capilare (referitoare la tuburi subțiri) din organismele vii;

- are permitivitate electrică mare, oferind astfel libertate de mișcare ionilor;

- este un bun solvent (dizolvant) pentru glucide, aminoacizi și săruri minerale, permițând hrănirea făpturilor vii;

- nu dizolvă lipidele, permițând existența membranelor celulare (alcătuite din două straturi de lipide);

- nu dizolvă celuloza, permițând existența plantelor.

Oamenii de știință atei, neînțelegând faptul că aceste proprietăți remarcabile au fost rânduite pentru existența vieții, le consideră „anomalii", sau „proprietăți anormale":

„Intervalul de temperatură în care există apă lichidă este anormal de mare." ([373], p. 138)

„Apa are punct de topire cu 100°C mai mult (0°C) și punctul de fierbere cu 180° mai mult (100°C) decât ar trebui". Apa are proprietăți anormale față de combinațiile cu hidrogenul ale elementelor vecine. ([256], p. 655)

Creșterea densității apei de la 0°C la 4°C este numită „anomalia dilatării termice a apei". ([206], p.313)

În realitate, nu apa este anormală, ci teoria ateistă.

ATMOSFERA

Atmosfera este învelișul de aer al pământului.

Minunata rânduială a atmosferei se referă la:

- compoziția chimică a aerului;
- proporția gazelor din aer;
- forța de atracție gravitațională a pământului;
- presiunea atmosferică;
- temperatura aerului atmosferic;
- umiditatea aerului atmosferic;
- fenomenele meteorologice;
- transmiterea și refracția luminii prin atmosferă;
- absorbția radiațiilor ultraviolete.

Compoziția chimică a aerului:

- oxigen, necesar omului;
- dioxid de carbon, necesar plantelor verzi;
- azot, pentru protejarea viețăților împotriva acțiunii prea puternice a oxigenului.

În plus, dioxidul de carbon, are proprietatea de a absorbi căldura, permițând încălzirea straturilor inferioare ale atmosferei.

Proporția gazelor din aer:

- 78,84% azot;
- 20,94% oxigen;
- 0,03% dioxid de carbon.

Această proporție este optimă. O altă proporție ar perturba reacțiile biochimice din organismele vii.

În plus, o proporție mai mare de oxigen ar favoriza arderea și ar duce astfel la creșterea riscului de incendii.

Forța de atracție gravitațională a pământului contribuie la menținerea aerului care formează atmosfera. Intervine aici atât masa pământului cât și masa atmosferei.

Presiunea atmosferică este dată de greutatea atmosferei. La nivelul mării și la temperatura de 0°C,

presiunea atmosferică este de 780 mm coloană de mercur.

Valoarea presiunii atmosferice este importantă pentru vieţuitoare, atât direct (echilibrând presiunea internă) cât şi indirect, în corelaţie cu presiunea corespunzătoare punctului triplu al apei.

Pentru apă, presiunea de punct triplu este mai mică decât presiunea atmosferică. Aceasta este o minunată rânduială care permite apei să existe în stare lichidă.

Dacă presiunea de punct triplu ar fi mai mare decât presiunea atmosferică, gheaţa ar trece direct în stare gazoasă.

Temperatura aerului atmosferic are valori care permit existenţa vieţuitoarelor. Există şi aici o corelaţie între energia emisă de soare, distanţa dintre soare şi pământ şi proprietăţile termice ale atmosferei.

Umiditatea aerului atmosferic variază între limite care permit existenţa vieţuitoarelor. Ea este importantă şi pentru formarea norilor.

Fenomenele meteorologice sunt importante pentru vieţuitoare:

- Vântul participă la formarea norilor care produc precipitaţii. Astfel, intervine indirect în alimentarea vietăţilor cu apă. Dar intervine şi direct în polenizarea unor specii de plante.

- Precipitaţiile sub formă de ploaie aduc apa necesară vietăţilor; sub formă de zăpadă, au un rol protector al plantelor cultivate, împotriva îngheţului.

Transmiterea luminii prin atmosferă este un aspect foarte important. Astfel, lumina soarelui ajunge pe suprafaţa pământului.

Culoarea albastră a cerului senin este dată de modul în care atmosfera răspândeşte lumina.

O altă minunată rânduială este prelungirea zilei. Datorită refracţiei atmosferice, soarele răsare aparent mai devreme şi apune aparent mai târziu. În plus, se mai realizează o prelungire a zilei, deoarece parti-

culele atmosferice difuzează lumina soarelui atunci când acesta se află sub orizont.

În atmosferă, la mare altitudine, se află un strat subțire de ozon. Acesta absoarbe o mare parte din radiațiile ultraviolete, lăsând să treacă atât cât este necesar pentru viețuitoare.

În ultimii ani se constată distrugerea progresivă a acestui strat protector, din cauza poluării atmosferei. Este un exemplu de acțiune nocivă a omului asupra mediului înconjurător prin industrializare excesivă.

BACTERIILE

„Bacteriile sunt organisme microscopice răspândite peste tot în natură. Ele au forme diferite: sfere (coci), bastonașe (bacili) etc.

Corpul unei bacterii este o celulă care are o membrană și o citoplasmă incoloră. Nucleul nu este individualizat. În citoplasmă este o masă nucleară împrăștiată." ([557], p.88)

Atât află elevii din clasa a V-a despre alcătuirea unei bacterii.

În clasa a IX-a, elevii învață că „bacteriile sunt organisme unicelulare microscopice (0,6-6 μm) răspândite pretutindeni" ([552], p. 107). Manualul [552] prezintă o caricatură din care se vede că bacteriile sunt foarte simple.

Elevii acceptă ușor ideea că aceste vietăți simple au apărut spontan, pe cale naturală, din materie nevie.

Timp de un secol de la descoperirea lor, bacteriile au fost considerate foarte simple.

Ele au fost descoperite în 1673 de Antoine van Leeuwenhoek cu ajutorul unui microscop cu putere de mărire de numai 275x.

În 1745, Needham afirma că „viețuitoarele minuscule descoperite de Leeuwenhoek sunt destul de mici și de simple pentru a se naște spontan." ([286], p. 11)

Evoluţioniştii încearcă şi în prezent să inducă această impresie în mintea elevilor.

În realitate, o bacterie este mult mai complexă. Aşa cum afirmă biochimistul Harold Klein de la Universitatea Santa Clara din California, chiar şi cea mai neînsemnată bacterie are o structură atât de complicată încât pare de-a dreptul imposibil de înţeles cum s-a format ea. ([148], p. 49)

„Structura celulei bacteriene a fost descifrată în timp, odată cu punerea la punct a tehnicilor de citochimie (care colorează selectiv anumite structuri) şi cu perfecţionarea metodelor de microscopie electronică (de examinare a bacteriilor în secţiuni ultrafine). Aceste două categorii de tehnici au demonstrat că celulele bacteriene nu sunt aşa cum se considera la început, ca nişte saci cu enzime, lipsite de structură internă sau ca nişte structuri cu conţinut omogen." ([300], p. 59)

La majoritatea bacteriilor, membrana plasmatică este acoperită de un perete celular. El este invizibil la microscopul optic pe preparate obişnuite; devine vizibil printr-o coloraţie selectivă. Este vizibil la microscopul electronic. ([300])

„Peretele celular funcţionează ca un sistem de rezistenţă mecanică ce menţine întreaga structură a celulei şi dă forma acesteia; asigură protecţia celulei, faţă de şocul osmotic; participă în procesul de creştere a celulei, în procesul de diviziune (prin formarea septului transversal) şi de sporogeneză. Are rol în procese de schimb între celulă şi mediul înconjurător. La nivelul peretelui celular sunt localizaţi o serie de receptori sau suprafeţe de recunoaştere cu implicaţii multiple în activităţile şi soarta celulei bacteriene. Membrana externă a peretelui celulelor Gram-negative funcţionează ca o barieră de permeabilitate suplimentară (sită moleculară) între interiorul celulei şi anumite substanţe din mediu." ([300], p. 70)

Peretele celular are o structură complexă.

Membrana celulară este un dublu strat fosfolipidic cu incluziuni proteice.

„Proteinele membranare sunt de diferite tipuri (peste 100), revelate prin electroforeză în gel, după solubilizarea membranelor cu detergenți și au, corespunzător, diferite funcții. Membrana celulară bacteriană prezintă o asimetrie funcțională care este esențială pentru biologia bacteriilor. Fața internă a membranei funcționează diferit de cea externă și orientarea proteinelor transmembranare nu este întâmplătoare.

Faza lipidică furnizează o barieră impermeabilă pentru multe substanțe, ceea ce stă la baza capacității membranei de a controla transportul moleculelor în și din afara celulei, de a fi selectiv permeabilă și de a separa reacțiile din interiorul celulei însăși.

Proteinele membranare îndeplinesc numeroase funcții, printre care: receptarea semnalelor moleculare, legarea moleculelor, funcționarea ca enzime și canale de transport." ([300], p. 73)

„Din punct de vedere fizic, citoplasma bacteriilor este o soluție coloidală densă, un gel care menține constituenții intraparietali și reprezintă sediul principal pentru activitățile biochimice și de sinteză – care asigură viața celulei. Componenta majoră – apa (70-80%) servește pentru un amestec complex de nutrienți: zaharuri, aminoacizi și săruri minerale, ce reprezintă rezerva celulară. Substanțele acesteia servesc ca blocuri de construcție pentru sinteze celulare sau ca surse de energie. Citoplasma conține de asemenea enzime metabolice și formațiuni celulare cum ar fi mezozomii, nucleoidul, ribozomii și granulațiile." ([300], p.75)

„Prin definiție bacteriile nu au nucleu propriu-zis, materialul lor genetic fiind reprezentat de o grupare de filamente de ADN circular, numit corp cromatinic sau cromozom bacterian. Molecula de ADN nu este inclusă într-o membrană nucleară, ci este agregată ca o structură distinctă în interiorul celulei, numită nucleoid.

Nucleoidul este o structură complexă care conține ADN genomic, molecule de ARN și proteine.

Nucleoidul este o structură în care ADN este astfel organizat încât să ocupe un volum foarte mic și este o structură care oferă destulă plasticitate pentru a permite replicarea, segregarea, repararea genomului, ca și transpoziția și transcrierea genelor. [...]

Lungimea (L) moleculei circulare de ADN (la bacteria *Escherichia coli*) este de aproximativ 1.000 de ori mai mare decât diametrul celulei. Pentru *E. coli*, L = 1360 µm și grosimea 2,5 nm. Molecula de ADN, reprezentând unicul cromozom bacterian, este cea mai mare moleculă cunoscută până în prezent într-un sistem biologic. Această dimensiune ridică problema așezării unei asemenea molecule într-un spațiu atât de mic corespunzând zonei nucleoidului în citoplasmă, cu posibilitatea accesibilității celor ≈ 4.700 gene din care este alcătuită, pentru mecanismele de replicare, transcriere și traducere a informației genetice. Molecula de ADN este împachetată într-o manieră complexă care implică un grad mare de compactare. Împachetarea ordonată a moleculei este explicată prin intervenția unor enzime care modifică topologia ADN (topoizomeraze) determinând plierea moleculei și fenomene de suprarăsucire." ([300], p.75-76)

„În celula bacteriană există modalități de reglare a exprimării genelor care sunt și modalități de reglare a metabolismului. De regulă, diferitele gene structurale care îndeplinesc aceeași funcție sunt așezate grupat și dispuse într-o ordine corespunzătoare ordinii în care produsele lor intră în acțiune în desfășurarea unei căi metabolice.

Informația genetică este organizată în operon, unitate de structură și funcție, în care mai multe gene structurale ce participă prin produșii lor la desfășurarea unei căi metabolice sunt puse sub controlul aceleiași regiuni de reglare. În cromozomul bacterian există gene de reglare care participă la formarea substanțelor de tipul represorilor. Funcționarea lor

determină stoparea activității genelor din operator. Regiunea operator este o regiune din cromozom care funcționează ca receptor de semnale, controlează transcrierea genelor structurale fiind pentru acestea un fel de comutator." ([300], p.81)

„Ribozomii sunt structuri esențiale ale celulei bacteriene care, la microscopul electronic, au aspectul unor formațiuni sferoidale, ușor ovalare, neregulate cu Ø 20 nm.

Funcția esențială a ribozomilor este aceea de «fabrici de proteine», la nivelul lor realizându-se traducerea informației genetice adusă de ARNm.

Capacitatea de sinteză și asamblare a ribozomilor în celulă este imensă. În celula aflată într-o starea de echilibru, numărul lor global este de ~ 15.000, iar în celulele cu metabolism activ > 100.000." ([300], p.89)

Din suprafața bacteriilor sunt proiectate mai multe tipuri de structuri alungite, numite de unii autori apendice (în sensul de prelungire în exterior a unui corp).

Flagelul. „Arhitectura cu totul specială a flagelului bacterian nu poate fi evidențiată decât la măriri superioare care relevă alcătuirea din trei părți distincte: filamentul, cârligul și corpul bazal. [...]

Ansamblul structural funcționează ca un motor rotativ care asigură mobilitatea.

Morfogeneza flagelului este un proces complex, controlat de o serie de gene care coordonează sinteza constituenților flagelari și asamblarea lor." ([300], p.102)

BIOETICA

"Domeniul bioeticii a apărut pe avanscena interesului științific prin deceniul șase al secolului trecut. Ca obiect al acesteia este socotită întâi de toate cercetarea vieții umane. De fapt, bioetica se ocupă cu toate problemele moralei medicale clasice și mai noi

legate de viaţa umană. Cauza care a generat interesul pentru bioetică este rapida dezvoltare a biologiei şi aplicarea ei în medicină. În felul acesta bioetica se prezintă ca o extindere a eticii medicale şi are în centrul interesului său problemele care apar prin implicarea biologiei şi aplicarea noii tehnologii medicale în toate procesele legate de naşterea, de creşterea şi de moartea fiinţei umane. [...]

Bioetica, încercând să prevină şi să controleze evoluţiile mai generale generate de dezvoltarea în salturi a biologiei şi a tehnologiei medicale, se mişcă aproape exclusiv la nivel impersonal. Ea obiectivează procedurile şi numerotează oameni, încearcă sa abordeze stări generale, şi nu persoane şi relaţii interpersonale. [...]

Baza cea mai importantă a bioeticii rămâne antropologia pe care se fundamentează medicina de azi. Această antropologie, care este în esenţa ei străină de cea creştină, este mecanicistă şi unidimensională. O antropologie mecanicistă şi unidimensională este normal să nu poată sprijini o morală reală." (Georgios I. Mantzaridis, [46], p. 147-150)

Legătura între bioetică şi globalizare

„Ca deontologie a globalizării, bioetica se leagă nemijlocit de tradiţia creştinismului secularizat occidental şi, mai ales, de morala occidentală. Este o morală cu caracter legalist, aşa cum este şi morala occidentală, care subzistă ca bază a acesteia." (Georgios I. Mantzaridis, [46], p. 154)

BIONICA

Bionica este ştiinţa care studiază sistemele vii, pentru aplicarea în tehnică a soluţiilor constatate la acestea. Prin bionică, oamenii de ştiinţă recunosc în mod implicit că sistemele vii se bazează pe proiecte inteligente.

CELULELE

Celulele sunt elementele de bază, structural- funcționale și genetice ale organismului.

Fiecare celulă are o parte vizibilă (la microscopul electronic) și o parte invizibilă. Partea invizibilă este de natură informațional-energetică.

Biologia clasică a studiat numai partea vizibilă a celulei.

Numărul celulelor este foarte mare și de aceea este greu de estimat. Se consideră că depășește

4×10^{13}, adică 40 de mii de miliarde.

$4 \times 10^{13} = 4 \times 10.000.000.000.000$

După unele estimări, numărul celulelor ar fi chiar de 100 de mii de miliarde.

Stabilirea directă a numărului de celule din organismul uman este *imposibilă*. Să presupunem că am număra câte o celulă pe secundă, 24 de ore pe zi. Pentru a număra un singur miliard am avea nevoie de aproximativ 31 de ani. Pentru 40.000 de miliarde am avea nevoie de

40.000 × 31 = 1.240.000 ani,

deci mai mult de un milion de ani. De aceea numărarea directă este imposibilă.

Dimensiunile celulelor sunt cuprinse între 3 μ și aproximativ 1 m.

Unele celule din creier sunt foarte mici (3-4 μ); de aceea pot exista în număr mare într-un spațiu restrâns, realizându-se o economie de spațiu.

Sunt mici și celulele roșii ale sângelui (eritrocitele). Ele au diametre cuprinse între 7 μ și 8 μ pentru a putea circula prin cele mai subțiri vase sanguine.

Unele celule musculare sunt lungi de 5-15 cm, pentru ca mușchii să aibă o acțiune mecanică suficient de mare.

Unii neuroni au axonul lung de aproximativ 1 m, pentru a transmite informații între zone aflate la mare distanță.

Formele celulelor sunt foarte variate.

Eritrocitele au formă biconcavă și deci o suprafață mare necesară captării oxigenului.

Celulele musculare sunt lungi și subțiri și se grupează în fascicule, pentru o bună acțiune mecanică.

Neuronii au multe prelungiri pentru a se lega între ei în vederea comunicării. Prin aceste prelungiri circulă semnale electrice purtătoare de informații.

Celulele albe ale sângelui (leucocitele) au forme variabile pentru a înconjura și a îngloba microbii.

CODUL GENETIC

Codul genetic este o corespondență între codonii din ADN sau ARN și aminoacizi.

Există 20 de aminoacizi care formează proteine. Fiecare aminoacid trebuie codificat (specificat) prin folosirea celor patru litere ale mesajului genetic: A, G, C, T.

Există doar patru cuvinte de lungime 1:

A, G, C, T

Număr insuficient pentru desemnarea celor 20 de aminoacizi.

Există 16 = 4^2 cuvinte de lungime 2:

AA, AG, AC, AT
GA, GG, GC, GT
CA, CG, CC, CT
TA, TG, TC, TT

Număr insuficient pentru desemnarea celor 20 de aminoacizi.

Există 64 = 4^3 cuvinte de lungime 3:

AAA, AAG, AAC, AAT, ACA, ...

Deoarece 64 > 20, sunt suficiente cuvintele de lungime 3. Aceste cuvinte se numesc *codoni.*

Un codon este o secvență de trei nucleotide din ADN. Fiecare aminoacid este specificat de unul sau mai mulți codoni. De exemplu CGA, CGG, CGT, CGC codifică aminoacidul *alanină.* Faptul că există mai mulți codoni pentru un aminoacid este important.

Dacă o mutație schimbă CGA în CGC, codonul semnifică în continuare alanină. Rezultatul nu este afectat de această mutație.

Codul este univoc. Un codon semnifică un singur aminoacid. De exemplu, CGA semnifică alanină, TAC semnifică metionină, etc.

Trei codoni au semnificație specială: ATT, ATC și ACT semnifică „stop", adică terminarea unui lanț de aminoacizi.

Întâmplarea nu poate explica existența unui sistem de codificare. De aceea, biologia ateistă nu poate explica originea informațională a codului genetic.

CREAȚIONISMUL ȘTIINȚIFIC

Creaționismul științific este un sistem de rezultate științifice bazate pe genetică, pe biofizică și biochimie, pe teoria probabilităților și teoria informației, care arată că este imposibil ca viețățile să apară spontan din materie nevie (prin fenomene întâmplătoare) și este imposibil să evolueze pe cale naturală.

Evident, un om de știință sincer, care cunoaște aceste rezultate, își dă seama că singura variantă logic posibilă este existența unui Creator.

Creaționismul științific nu demonstrează existența Creatorului, dar, prin rezultatele sale, favorizează acceptarea intelectuală a ideii că există un Creator.

Deosebirea dintre creaționismul științific și apologetica ortodoxă

Creaționismul științific nu folosește fragmente nici din Sfânta Scriptură, nici din scrierile Sfinților Părinți. Nu își propune să apere învățătura Bisericii Ortodoxe, dar, prin rezultatele sale științifice, favorizează trecerea de la ateism la Ortodoxie.

Apologetica Ortodoxă este o disciplină teologică ce își propune apărarea învățăturii Bisericii Ortodoxe prin mijloacele oferite de rațiune. Apologetica Orto-

doxă foloseşte rezultatele creaţionismului ştiinţific atât pentru evidenţierea minunilor lui Dumnezeu din zidiri, cât şi pentru combaterea evoluţionismului ateist.

Deosebirea dintre creaţionismul ştiinţific şi interpretarea sa heterodoxă

Creaţionismul ştiinţific nu conţine interpretări heterodoxe ale rezultatelor ştiinţifice.

Multe cărţi heterodoxe (scrise de catolici, protestanţi, adventişti, etc.) sunt intitulate „Creaţionismul ştiinţific", dar conţin de fapt, alături de rezultate ale creaţionismului ştiinţific, unele interpretări greşite. Interpretările greşite nu se pot pune pe seama creaţionismului ştiinţific.

Creaţionismul ştiinţific nu se referă la modul în care Dumnezeu a creat lumea.

CROMOZOMII

Un cromozom este o structură permanentă la nivelul celulei, alcătuită în principal din ADN, ARN şi proteine.

Cromozomii sunt formaţi din două unităţi alipite în lungul lor numite cromatide. Fiecare cromatidă este alcătuită din două subunităţi numite cromoneme. Ele includ un anumit număr de gene. ([244])

Cromozomii se pun în evidenţă uşor în timpul diviziunii celulare.

Cromozomii manifestă un înalt grad de conservaţionism şi se împart exact în două în timpul diviziunii celulare. ([180])

În celulele de reproducere numărul cromozomilor este *n* (haploid), iar în celulele somatice, numărul lor este *2n* (diploid).

„Numărul de cromozomi din cadrul setului haploid este o constantă pentru fiecare specie." ([180], p.53)

„Cromozomii sunt entități morfologice și genetice conservatoare, ceea ce asigură stabilitatea în timp a speciilor." ([180], p.95)

La început, cercetătorii evoluționiști se așteptau ca studiul cromozomilor să aducă dovezi în sprijinul evoluției. Dar rezultatele obținute nu sunt compatibile cu modelul filogenetic imaginat de evoluționiști, astfel încât ei au recunoscut faptul că „numărul de cromozomi nu pare a fi utilizat cu deplin succes în descifrarea relațiilor filogenetice". ([180], p.54)

Se cunoaște astăzi faptul că „acest număr nu este legat de poziția sistematică a speciei în lanțul filogenetic". ([244], p.30)

Numărul, lungimea și mărimea cromozomilor sunt în dezacord cu ipoteza evoluției speciilor. Chiar și evoluționiștii au ajuns să recunoască faptul că „unele diferențe, de-a dreptul spectaculoase, ce s-au semnalat între complementele cromozomiale ale unor specii și genuri înrudite sunt mai greu de explicat în etapa actuală. Astfel, *Allium porum* (2n = 16) posedă cromozomi cu o lungime totală ce nu depășește ½ din lungimea totală a cromozomilor de *Allium sativum* (2n = 16) (considerate specii «înrudite», n.n.). Cromozomii de la *Trillium* depășesc de 100 de ori dimensiunea cromozomilor de la genul înrudit *Madeola*, iar cromozomii de la speciile genului *Drosophillum* sunt de 1.000 de ori mai mari decât cei de la *Drosera*." ([180], p. 66)

De mutațiile cromozomiale s-a legat mult timp (în biologia ateistă) speranța dovedirii evoluției.

Astăzi cunoaștem însă că aceste mutații produc fie modificări minore fără vre-o semnificație în expresia fenotipică, fie modificări patologice, unele din ele foarte grave [180]. Are loc o dezechilibrare genetică, nicidecum o evoluție. S-au descoperit până în prezent sute de boli provocate de astfel de modificări. De exemplu:

- trisomia 21 (nondisjuncția cromozomilor din perechea 21) produce sindromul Down (cap mic, întârziere mintală și motorie, malformații cardiace, renale, digestive; copiii mor în primii ani);
- trisomia 18, manifestată prin craniu mic, lung și îngust, retardare mintală și motorie, mortalitate mare în primul an de viață [180]. Acestea nu pot fi considerate aspecte evolutive.

DIZOLVAREA

Soluțiile sunt amestecuri omogene de două sau mai multe substanțe care nu reacționează chimic între ele. Sunt formate din două părți: dizolvant (sau solvent) și dizolvat.

Dizolvarea (sau solubilizarea) unei substanțe într-un solvent este un proces fizic de trecere a dizolvatului, la nivel molecular sau ionic, în masa solventului în urma unor interacțiuni de natură electrostatică.

Dizolvarea depinde de:
- natura solventului și a dizolvatului;
- temperatură;
- dimensiunea particulelor.

Aplicație apologetică

Prin rădăcină, plantele absorb substanțele minerale dizolvate în apă. Dacă sărurile minerale ar fi insolubile în apă, ar fi imposibilă absorbția lor.

Glucidele se dizolvă în apa existentă în celulele plantelor, facilitând absorbția sărurilor minerale. „Există o corelație direct proporțională între concentrația glucidelor din celulă și capacitatea de absorbție a plantelor pentru sărurile minerale."([173], p.17)

Celuloza este insolubilă în apă și în acizi diluați. Acest aspect este foarte important, deoarece celuloza intră în structura pereților celulari și în țesuturile de susținere ale plantelor. Dacă celuloza s-ar dizolva în apă, nu ar exista țesuturi de susținere.

ECLIPSELE DE SOARE

„Soarele eclipsează atunci când corpul lunii, devenind ca un zid despărţitor, îl umbreşte şi nu-i dă voie să ne transmită lumina. Aşadar cât de mult corpul lunii va acoperi soarele, atât de mare este eclipsa." (Sf. Ioan Damaschin, [27], p.58).

„Este o extraordinară coincidenţă care face ca luna să fie de 400 de ori mai mică decât soarele, dar şi de 400 de ori mai aproape. Cei doi aştri ne apar pe cer cu un diametru aproximativ egal. Astfel, în mişcarea sa în jurul pământului, luna poate să treacă prin faţa soarelui şi să-l ascundă pentru un timp foarte scurt." ([291], p.74)

La răstignirea lui Hristos „de la ceasul al şaselea, s-a făcut întuneric peste tot pământul, până la ceasul al nouălea". (Matei 27, 45)

„Întunericul care s-a lăsat nu era după rânduiala firii, adică eclipsă, care se face în chip firesc din întunecarea soarelui, căci niciodată la 14 zile ale luminii lunii nu se face întunecare a soarelui, ci când este lună nouă, atunci se fac întunecările fireşti ale soarelui. Iar în vremea răstignirii, cu adevărat de 14 zile era lumina lunii (Ieşirea 12, 6 şi 18), că atunci se săvârşeau Paştile iudeilor. De aceea, mai presus de fire a fost patima soarelui." (Sf. Teofilact al Bulgariei, [87], p.176)

Faptul că nu a fost eclipsă se vede şi din durata mare a întunericului (de la ceasul al şaselea până la ceasul al nouălea, adică de la ora 12 la ora 15 în sistemul actual). Iar durata maximă a fazei de întuneric a unei eclipse este de numai 7 minute şi 58 secunde. ([291], p.79)

ENZIMELE

„Toate enzimele cunoscute până în prezent sunt substanţe de natură proteică şi îndeplinesc rol de

catalizator al transformărilor biochimice din celula vie. Fiind biocatalizatori, enzimele prezintă toate proprietățile generale ale catalizatorilor chimici:

- măresc viteza reacțiilor chimice posibile din punct de vedere termodinamic prin scăderea energiei de activare și instalarea mai rapidă a stării de echilibru;
- activitatea catalitică este manifestată în concentrații mici, mediul de reacție conținând concentrații relativ mari de substrat;
- la sfârșitul transformării se regăsesc în mediu nemodificați din punct de vedere cantitativ și calitativ.

Datorită structurii lor proteice, precum și datorită faptului că acționează în celula vie, enzimele mai prezintă o serie de proprietăți ce diferențiază net cataliza enzimatică de cea chimică. În primul rând eficiența catalitică a enzimelor este cu mult mai mare comparativ cu cea a catalizatorilor chimici. Enzimele acționează în condiții blânde de temperatură, pH, presiune osmotică etc., spre deosebire de catalizatorii chimici care acționează în general, în condiții dure de reacție (în laborator, la temperaturi și presiuni mari, n.n.).

Cea mai importantă proprietate a enzimelor, total neîntâlnită în cataliza chimică, o constituie înalta specificitate de acțiune a acestora, ceea ce determină faptul că o enzimă catalizează transformarea unui singur substrat și doar în cazuri rare a unui grup restrâns de substanțe." ([232], p.8)

Față de catalizatorii chimici, enzimele asigură viteze de reacție cu câteva ordine de mărime în plus.

De exemplu, în reacția de descompunere a apei oxigenate:

$$2H_2O_2 \rightarrow 2H_2O + O_2$$

În absența catalizatorilor, energia de activare are valoarea de 18 kcal/mol; ea este de 11,7 kcal/mol cu catalizator chimic (platină coloidală) și de numai 2 kcal/mol în prezența catalazei, enzima cu specificitate absolută pentru această reacție. Energia de

activare fiind foarte mică, viteza de reacție este foarte mare. O singură moleculă de catalază descompune 5×10^6 molecule de apă oxigenată într-un minut. Există și enzime care asigură viteze de reacție de ordinul 10^{10}-10^{12} în raport cu reacțiile corespunzătoare necatalizate. ([256])

Experimental s-a constatat faptul că temperatura optimă (corespunzătoare maximului de activitate) este între 40 și 50°C ([256]). S-a rânduit aceasta deoarece în interiorul organismului temperatura atinge 40°C. O eventuală supraîncălzire locală nu va micșora activitatea enzimelor (limita fiind 50°C).

Enzimele din plante au temperaturi optime cuprinse între 50 și 60°C ([256]), deoarece în timpul verii, plantele ajung la temperaturi mai mari, datorită radiației solare. Dacă s-ar fi dotat plantele cu enzime care au temperatura optimă prea mică, activitatea enzimelor ar fi micșorată. „Peste temperatura optimă viteza reacției scade brusc datorită denaturării termice a apoenzimei (componenta proteică, n.n.), constând mai ales în ruperea legăturilor de hidrogen." ([256], p.85)

Temperatura optimă este de 80-100°C la enzime din microorganisme care trăiesc în ape termale. ([256]).

Activitatea unei enzime variază și în funcție de pH-ul mediului în care acționează. Unele au maxim de activitate în mediu acid (pH 2-7), altele au maxim în mediu bazic (pH 7-10).

„Pentru enzimele din organismul uman pH-ul optim de acțiune este chiar pH-ul normal al mediului în care ele își îndeplinesc funcția catalitică" ([256], p.86). De exemplu, pentru mediul gastric cu pH 2 s-a rânduit pepsina cu pH optim tot 2. Pentru mediul duodenal, cu pH 8, s-a rânduit tripsina cu pH optim 8. Din graficele de activitate enzimatică se constată că pepsina ar fi inactivă în duoden, iar tripsina ar fi inactivă în stomac.

Simpla întâmplare nu poate explica aceste corelații. Biologii atei spun că este *adaptare*. Dar care element s-a adaptat? Enzima nu-și poate modifica tem-

peratura optimă şi nici nu cunoaşte pH-ul mediului în care acţionează. Nici stomacul nu cunoaşte pH-ul optim al pepsinei şi nici nu poate alege mediul acid (produs de glandele gastrice). În acest caz noţiunea de *adaptare* nu are nici un sens.

EVOLUŢIA SPECIILOR

„Evoluţia speciilor" este un termen folosit în ştiinţa ateistă pentru a denumi transformarea ipotetică de la cele mai simple vieţuitoare la cele mai complexe (până la om).

Deşi nu există nici un exemplu concret de astfel de evoluţie, biologii atei folosesc acest termen ca şi cum ar exprima o certitudine.

De exemplu, în Dicţionarul de biologie Oxford găsim scris: „Evoluţie – proces prin care, pornind de la cele mai primitive organisme, s-a ajuns treptat la diversitatea de astăzi".

Metode folosite de evoluţionişti pentru inducerea ideii de evoluţie

În manualul pentru clasa a V-a [557], evoluţia se consideră un fapt dovedit şi cunoscut de toţi; de aceea se foloseşte fără definiţie. Găsim scris că „evoluţia plantelor s-a realizat treptat, fiind marcată de anumite evenimente (modificări ale climei, modificări în structura reliefului etc.)" ([557], p.163). Apoi, tot pentru influenţarea elevilor, este prezentat un desen intitulat „Evoluţia regnului vegetal". Este cunoscut faptul că, mai ales la copii, imaginea are un impact mult mai mare decât o definiţie. Desenul respectiv este uşor de acceptat de copii, deoarece prezintă o trecere treptată de la plante simple la plante complexe, în ordinea lecţiilor pe care le-au învăţat până aici:

plante inferioare
bacterii ([557], p.88)
alge albastre (p.89-90)
flagelate (p.91)
alge verzi, brune si roşii (p.91-93)
ciuperci inferioare (p.94-96)
ciuperci superioare (p.96-97)
licheni (p.98-99)
muşchi (p.100-102)
plante superioare
ferigi (p.103-105)
plante cu flori (p.106-144)

Capitolul intitulat „Evoluţia plantelor" începe abia la pagina 160, dar acceptarea ideii de evoluţie este favorizată în lecţiile precedente prin câteva metode ingenioase:

- prezentarea plantelor în ordinea crescătoare a complexităţii (aşa cum am arătat mai sus, p.88-144);
- folosirea unor expresii de tipul „cele mai evoluate plante inferioare" (p. 100), „cele mai evoluate şi răspândite plante" (p.109);
- folosirea unor propoziţii care ascund în ele ideea evoluţiei: „Flagelatele sunt *primele* eucariote" (p.92), „Ferigile sunt *primele* cormofite care au rădăcină, tulpină şi frunze" (p.103), „plante *inferioare* la care întâlnim un tal cu aspectul unei plante *superioare*". (p.100)

Cu această pregătire subtilă şi îndelungată, elevii acceptă uşor ideea de „evoluţie".

Pentru întărirea acestei false idei, se cere elevului:

„Enumeră principalele evenimente din evoluţia plantelor",

„Întocmeşte pe caiet schema evoluţiei regnului vegetal, folosind culori diferite pentru săgeţi" ([557], p.164).

Manualul pentru clasa a VI-a [553] are alţi autori, dar foloseşte aceleaşi procedee subtile.

Capitolul 4 este intitulat „Evoluţia animalelor" (p.163-168). Aici găsim scris că „dezvoltarea treptată a animalelor, de-a lungul erelor geologice, poartă

numele de *evoluție*" ([553], p.164). Nici un elev nu ar contesta „dezvoltarea treptată a animalelor". De aceea s-a folosit această exprimare. În plus, manualul are un glosar în care scrie: „evoluție = de la lat. *evolutio* – desfășurare; desfășurare în curs" ([553], p.189). Nici un elev nu ar contesta „desfășurarea".

Autorii manualului s-au ferit să le spună de la început elevilor că din pești au apărut broaște, din broaște au apărut dinozauri si alte reptile, din reptile au apărut păsări și maimuțe, din maimuțe au apărut oameni. Această prezentare ar fi declanșat reacția elevilor.

Terenul este pregătit lent, până în clasa a XII-a când se studiază „factorii umanizării maimuței" ([559], p.206).

Nici un argument evoluționist nu este corect

Evoluționiștii spun că „primele stadii de dezvoltare a embrionului mamiferelor, precum și a celui uman, se aseamănă cu cele de la pești, amfibieni, reptile și păsări" ([560], p.165). Ei cred că este o dovadă a evoluției. Dar această asemănare exterioară superficială este normală. Înainte de formarea mâinilor și a picioarelor, embrionul uman se aseamănă, tocmai prin lipsa mâinilor și picioarelor, cu embrionul de pește. După formarea acestor structuri anatomice asemănarea dispare. La om, nou-născutul nu are nici solzi de pește, nici piele de broască, nici coadă de șopârlă, nici aripi de găină și nici picioare de porc. El arată ca un om, nu ca un animal.

În plus, din primul moment, celula-ou umană are structura genetică specifică omului. Eventualele asemănări sunt exterioare, geometrice, superficiale și trecătoare. Ele sunt normale și dispar prin apariția elementelor anatomice de deosebire.

Se mai afirmă că „descoperirea fosilelor unor viețuitoare constituie argumente în favoarea acceptării ideii de evoluție" ([560], p.156). Dar dispariția unor specii nu arată că ele s-au transformat. Există și

astăzi specii de plante și animale pe cale de dispariție. Nici chiar evoluționiștii nu spun că sunt „pe cale de transformare", ci „pe cale de dispariție". Mai mult, faptul că există fosile vii nemodificate din timpuri vechi, este mai curând un argument împotriva ideii de evoluție decât în favoarea ei. Este un argument pentru stabilitatea speciilor.

În loc să explice apariția speciilor, evoluționismul se ocupă de dispariția lor.

Tot referitor la fosile, evoluționiștii folosesc noțiunea de „verigă intermediară" sau „specie intermediară" pentru a dovedi „evoluția". Aici este un raționament circular: se pleacă de la ipoteza evoluției, considerând existența unui „lanț de specii" cu mai multe verigi; apoi se caută „verigile intermediare" între două specii, pentru a dovedi evoluția. Eroarea de logică este evidentă: „evoluția" apare și în ipoteză și în concluzie, în cadrul unui raționament circular.

Evoluționiștii au construit și „dovezi ale sistematicii" ([559], p.144), afirmând că „grupele de plante sau de animale pot fi dispuse sub forma unui arbore genealogic" (filogenetic, n.n.). Cum s-a obținut acest arbore? Trasând o săgeată între două specii care ar fi evoluat una din alta. Dar aceasta este tocmai ipoteza evoluției.

Și aici este un raționament circular: pe baza ipotezei evoluției se desenează un arbore filogenetic; apoi se aduce acest arbore ca dovadă a evoluției.

Eroarea a stat ascunsă mult timp, deoarece s-a folosit un singur criteriu pentru obținerea arborelui filogenetic, și anume criteriul morfologic (asemănarea geometrică exterioară).

În ultimii ani s-au folosit și alte criterii, bazate pe aspecte genetice și biochimice.

Fiecare criteriu conduce la desenarea unui anumit arbore. Criterii diferite duc la arbori diferiți, iar realitatea este unică.

Important este că și unii evoluționiști recunosc aceasta: criteriile filogenetice mai noi sunt cele bio-

chimice, ale căror concluzii nu coincid întotdeauna cu criteriile morfologice.

În sprijinul ipotezei evoluției s-au mai adus și așa-numitele „dovezi ale unității lumii vii" ([559], p.152). Se afirmă că „toate ființele vii sunt alcătuite, în principal, din proteine și acizi nucleici". ([559], p.152)

Este adevărat că trupurile ființelor vii conțin aceste substanțe, dar de aici nu rezultă că speciile s-au transformat unele în altele. Dacă un pictor realizează două tablouri pe același tip de suport și cu aceleași vopsele, nu vom spune că tablourile provin unul din altul. Compoziția chimică a făpturilor vii este aceeași, pentru că ele au fost create din aceeași materie, de către Același Creator, după aceleași principii de bază.

Unii biologi atei consideră că diversitatea lumii vii este tot o dovadă a evoluției: „Prin evoluție au fost generate cele mai variate forme de viață". ([559], p.152)

Aici este o eroare de logică, prin pierderea unor variante posibile. Diversitatea se poate obține în mai multe moduri:

- prin evoluție;
- prin crearea inițială a diversității actuale;
- prin crearea inițială a tipurilor principale și variabilitatea în cadrul acestor tipuri.

Evoluționiștii au pierdut din vedere ultimele două variante.

Cea mai probabilă variantă este ultima. Inițial au fost create tipurile principale de viețuitoare înzestrate cu posibilitatea adaptării la mediu, prin mecanisme genetice care produc variabilitate în cadrul fiecărui tip. De exemplu, există mai multe rase de câini, dar toți reprezentanții acestora sunt câini. Variabilitatea nu depășește acest cadru. Nu se transformă câinii în pisici.

Există și evoluționiști care recunosc faptul că „mecanismele genetice și adaptarea viețuitoarelor la diferite condiții de mediu creează această mare diversitate". ([560], p.154)

Diversitatea poate fi înțeleasă prin adaptarea la mediu în cadrul fiecărui tip inițial; nu este necesară ipoteza evoluției.

Se mai prezintă așa-numitele „dovezi ale anatomiei comparate" ([559], p.144), considerându-se că asemănarea implică descendența.

Această concepție greșită a fost criticată de renumitul profesor universitar Nicolae Paulescu. Dacă descendența implică asemănarea, asemănarea nu implică descendența.

„Numai observația directă a transformării dintr-o specie actuală în alta poate constitui o probă științifică în favoarea derivației. Dacă e adevărat că derivația implică omologia organelor, inversul poate fi fals și este evident că omologia organelor nu implică deloc derivația. Defectul de logică fiind flagrant, nici această concluzie nu are nici o valoare." ([144], p.188)

Există și evoluționiști care recunosc faptul că asemănarea nu provine neapărat din filogeneză (din evoluție): „Fenomenele de convergență au putut duce la asemănări structurale, fără a avea legături cu filogeneza". ([430], p.52)

Asemănarea dintre două specii se înțelege cel mai bine prin existența unui plan comun, realizat de Proiectant și prin acțiunea ulterioară a convergenței (ansamblu de adaptări la același mediu).

Unii evoluționiști afirmă că există chiar „dovezi directe ale evoluției". ([559], p.149) Analizând mai atent aceste „dovezi", se poate constata că ele sunt exemple de selecție, de adaptare sau de distrugere, nu de evoluție.

Elevilor din clasa a XII-a li se prezintă astfel de „dovezi".

Primul exemplu se referă la adaptarea la mediu a unor plante de Coada șoricelului, transportate de om

din regiunile înalte ale munţilor pe malul oceanului. Se confundă adaptarea la mediu cu evoluţia.

Al doilea exemplu se referă la fluturii albi şi negri din specia *Biston betularia*. La începutul secolului al XIX-lea populaţiile erau alcătuite din exemplare albe şi negre. „În cursul secolului al XIX-lea, numărul exemplarelor negre a crescut masiv" ([559], p.151), acestea „fiind mai greu descoperite şi de aceea mai puţin nimicite de păsările insectivore pe fondul negru cenuşiu cu care se confundau. Dimpotrivă, exemplarele de culoare deschisă sunt mai uşor descoperite de păsările insectivore". ([559], p.151)

Dar aceasta nu este o evoluţie, ci o modificare a procentajului populaţiei. Este un exemplu de selecţie.

Exemplarele negre au devenit mai numeroase, dar nu au „evoluat" din cele albe, fiindcă existau şi mai înainte, împreună cu cele albe. Nu asistăm la apariţia unei specii noi.

Al treilea exemplu: „În experienţe de laborator cu populaţii de microorganisme şi de drosofile (musculiţe de oţet, n.n.) s-au obţinut transformări ireversibile ale fondului genetic al speciilor prin acţiunea unor substanţe chimice mutagene şi a radiaţiilor (raze X, raze ultraviolete etc.)" ([559], p.151). Prin astfel de mutaţii genetice artificiale s-au obţinut embrioni fără cap şi torace, insecte cu aripi curbate sau prea mici, exemplare fără ochi, sau bolnave de cancer ([228], [229]). Aceste aspecte nu ameliorează specia; nu pot fi considerate exemple de evoluţie, ci de distrugere.

Există, într-adevăr, cazuri foarte rare de îmbunătăţire pe cale artificială a unor aspecte în cadrul unei specii. Este vorba de ameliorarea plantelor.

S-a obţinut, de exemplu, o producţie mai mare de seminţe. „Însă producţia mare de seminţe nu este în mod inevitabil echivalentă cu utilitatea agronomică. Unele din aceste genotipuri sunt foarte înalte şi astfel ele nu sunt potrivite pentru cultura în câmp; altele sunt foarte tardive" ([238], p.252). În plus,

apare efectul foarte limitant al pleiotropiei: două caractere controlate de aceeași genă. „Dacă un caracter specific al unei culturi este de interes pentru scopuri de ameliorare, acesta este însoțit, în cele mai multe cazuri, de una sau mai multe caracteristici negative" ([238], p.256), care reduc valoarea mutantului.

Mulți biologi atei confundă evoluția cu ameliorarea. Unui astfel de biolog, Cuviosul Paisie Aghioritul i-a spus: „Încet-încet cu îngrijirea: cu ea fasolea va deveni o fasole mai bună, vânăta o vânătă mai bună" ([54], p.276); adică ameliorarea se păstrează în cadrul speciei, nu duce la apariția unei specii noi.

Chiar și evoluționiștii recunosc astăzi faptul că „organismele dintr-o specie nu se reproduc decât în cadrul speciei" ([559], p.188). Iar dacă se obține pe cale artificială o amestecare a speciilor, „hibrizii sunt sterili" ([559], p.4), deci noua specie dispare, prin lipsă de urmași.

EVOLUȚIONISMUL

Evoluționismul este doctrina conform căreia toate speciile biologice derivă unele din altele, având un strămoș comun.

Evoluționismul ateist

Evoluționismul ateist este o variantă a evoluționismului care presupune că transformarea speciilor are o cauză naturală.

Unii evoluționiști încearcă să includă aceasta doctrină în rândul științelor biologice, alături de anatomie, fiziologie, genetică, embriologie etc.

Alți evoluționiști recunosc faptul că este doar o doctrină: „evoluționism – doctrina conform căreia speciile biologice derivă unele din altele prin transformare naturală". ([175], p.121)

Dacă ar fi o știință, evoluționismul ar avea un obiect de studiu. Acest obiect ar putea fi evoluția,

dacă ea ar exista. Până în prezent nu există nici o dovadă a existenței evoluției. Toate așa-numitele „dovezi" sunt false.

Anatomia studiază alcătuirea viețuitoarelor. Evident, alcătuirea există. Fiziologia studiază funcționarea organismelor vii. Evident, organismele vii funcționează. Genetica studiază ereditatea și variabilitatea organismelor. Și aceste două aspecte sunt reale.

Dar evoluția nu a fost dovedită, în ciuda eforturilor depuse timp de mai mult de un secol.

Este o gravă eroare de logică a construi o știință fără a dovedi că obiectul ei de studiu există.

Evoluționismul teist

Evoluționismul teist este erezia care afirmă că Dumnezeu a creat doar organisme primitive (bacterii) și că acestea au evoluat până la maimuță și om.

Se afirmă, de exemplu, că Dumnezeu ar fi pus un suflet de om într-un descendent al unei maimuțe și că astfel a fost creat primul om. Afirmația este în contradicție gravă cu Sfânta Scriptură și cu scrierile Sfinților Părinți.

Cuviosul Paisie Aghioritul arată o consecință gravă a acestei erezii: „Dacă te gândești că Hristos S-a născut din om, din Maica Domnului! Adică strămoșul lui Hristos a fost maimuța? Ce blasfemie!" ([54], p. 276).

Există azi o variantă mai subtilă și mai periculoasă a evoluționismului teist. Susținătorii ei, constatând opoziția Bisericii, încearcă să inoculeze evoluționismul, renunțând la ipoteza transformării maimuței în om (din doctrina evoluționistă clasică). Ei spun ca Dumnezeu a creat pe om, dar nu a creat și celelalte viețuitoare, ci doar bacterii care au evoluat până la maimuță.

Contradicția cu învățătura Bisericii Ortodoxe este evidentă. Ea este constatată cu ușurință de cei ce cunosc Sfânta Scriptură și scrierile Sfinților Părinți.

Dar mulți oameni nu cunosc învățătura ortodoxă și nici nu au o pregătire științifică riguroasă. De aceea sunt tentați să accepte erezia.

Aceasta erezie face parte din mișcarea actuală New Age care încearcă amestecarea religiilor pentru a forma o „religie universală" atât de diluată, încât să se potrivească acceptabil cu știința ateistă. Se urmărește atragerea tuturor într-o structură mondială.

Prin faptul că recunoaște că Dumnezeu a creat pe om, această variantă pare mai puțin agresivă decât prima variantă a evoluționismului teist (care susține transformarea maimuței în om). Dar pericolul este ascuns. Dacă am accepta evoluția de la bacterie la maimuță (din considerente morfologice), am fi nevoiți să acceptăm apoi și evoluția de la maimuță la om din aceleași considerente. Dacă am accepta că peștii s-au transformat în broaște (asemănarea fiind totuși mică), am fi nevoiți să acceptăm și transformarea maimuței în om (asemănarea morfologică fiind mai mare ca în primul caz).

O pregătire științifică riguroasă este suficientă pentru a respinge evoluționismul ateist. Cunoașterea temeinică a scrierilor Sfinților Părinți este necesară pentru combaterea evoluționismului teist.

FOSILELE

O fosilă este un rest al unei plante sau animal în straturile de rocă sedimentară.

Fosilele sunt utilizate de evoluționiști pentru a „dovedi" evoluția speciilor. Procedeul este următorul:

- se pornește de la ipoteza evoluției speciilor și se datează rocile în care s-au descoperit fosilele respective, atribuind rocii vârsta presupusă a fosilei.

- se obține astfel o „arhivă fosilieră" care se aduce drept argument pentru ipoteza evoluției speciilor.

Eroarea este însă evidentă. Se folosește un raționament circular (cerc vicios).

Mulţi evoluţionişti nu recunosc aceasta, spunând că au folosit alte metode de datare. Afirmaţia lor prinde foarte uşor la oamenii care au o pregătire ştiinţifică superficială.

Din istoria ştiinţei se cunoaşte însă că scara geocronologică (pentru măsurarea timpului geologic) s-a realizat pe baza fosilelor. Există oameni de ştiinţă care recunosc aceasta: „Pe baza cunoaşterii fosilelor s-a ajuns la scara geocronologică (cu ere, perioade, etaje, etc.)"([164]). Aşa este scris şi în Atlasul zoologic: „Cu ajutorul unor fosile se poate determina vârsta relativă a straturilor." ([200], p.7)

GENELE

Gena este un segment de ADN care conţine informaţia necesară sintezei unui lanţ de aminoacizi (catenă polipeptidică, proteină sau lanţ al unei proteine).

Gena este alcătuită dintr-o secvenţă de codoni care codifică aminoacizi. Ordinea codonilor determină ordinea aminoacizilor în lanţ.

Codonul este o secvenţă de trei nucleotide care semnifică un aminoacid. Corespondenţa codon-aminoacid se realizează pe baza codului genetic. De exemplu GCA codifică aminoacidul alanină (Ala); CCA codifică glicină (Gly); TTT codifică lisină (Lys). Astfel, secvenţa

GCA CCA TTT TTT

Determină succesiunea de aminoacizi:

Ala-Gly-Lys-Lys

Ordinea aminoacizilor este foarte importantă. Înlocuirea unui aminoacid cu altul poate modifica proprietăţile proteinei respective. Informaţia înscrisă codificat în genă determină ordinea aminoacizilor. Biologia ateistă nu poate explica originea informaţiei deoarece nu admite existenţa Creatorului.

Fiecare genă conține informația pentru un anumit lanț de aminoacizi important pentru organism. De exemplu, există o genă pentru glucagon (29 aminoacizi), două gene pentru cele două catene ale hemoglobinei A (catena α cu 141 aminoacizi, catena β cu 146 aminoacizi) etc. Somatostatina este un hormon care intervine în reglarea procesului de creștere. Glucagonul este un hormon care determină creșterea glicemiei. Hemoglobina transportă oxigenul de la plămâni la țesuturi și dioxidul de carbon de la țesuturi la plămâni. Este ca și cum ADN-ul care conține genele pentru aceste proteine ar ști că este necesară reglarea creșterii organismului, menținerea glicemiei și transportarea oxigenului și dioxidului de carbon între plămâni și țesuturi. Evident, nu ADN-ul știe aceasta, ci Creatorul organismului.

Ajungem și în acest caz la concluzia savantului Nicolae Paulescu: „Ideea de Dumnezeu este o noțiune fundamentală, fără de care știința cade în absurd".

HORMONII VEGETALI

Hormonii vegetali sunt substanțe care intervin în reglarea unor procese din organismele vegetale.

Auxina este un hormon vegetal cu funcție importantă în stimularea și reglarea procesului de creștere la plante. Auxina este sintetizată mai ales în frunze și în regiunile meristematice (de creștere) din vârful tulpinilor, ramurilor și rădăcinilor.

În plantă circulă într-o formă inactivă legată de proteine. Ajunsă la meristeme este activată prin decuplarea de proteină.

Favorizează extensibilitatea peretelui celular, crește permeabilitatea membranelor celulare pentru apă, intensifică sinteza unor enzime necesare respirației (citrictrasintetaza, peroxidaza, invertaza, fosfataza), stimulează procesul de fotosinteză, stimulează sin-

teza ARNm, pe care se sintetizează proteinele necesare extensibilității peretelui celular.

Fluxul de auxină de la mugurele apical (din vârf) are acțiune inhibitoare asupra creșterii mugurilor laterali. Înlăturarea mugurelui apical suprimă dominația apicală și fiecare mugur lateral crește formând câte o ramură. ([173], p.61)

Aplicație apologetică

Auxina a fost izolată de F. Kögel, abia în anul 1935. În secolul al XIX-lea domina o viziune simplistă asupra creșterii plantelor. Nu erau cunoscuți hormonii vegetali. Evoluționiștii studiau doar aspectele geometrice, exterioare. Realitatea este mult mai complexă. „Auxina acționează în complex cu alți hormoni vegetali naturali de creștere (giberelină, citochinine, etc.), între care trebuie să existe un anumit raport precis" ([173], p.61). Totul apare proiectat în cele mai mici amănunte.

Efectele auxinei sunt în concordanță unele cu altele: auxina stimulează sinteza ARNm pe care se sintetizează proteinele necesare extensibilității peretelui celular ca și cum ar cunoaște că pentru creștere este necesară sinteza proteică și că această sinteză se realizează prin intermediul ARNm; stimulează fotosinteza pentru că este necesară mai multă energie în procesul de creștere; intensifică sinteza unor enzime necesare respirației ca și cum ar cunoaște necesarul respirator crescut în timpul creșterii, precum și enzimele care intervin.

Minunată este și rânduiala inactivării auxinei. Dacă auxina ar circula liberă în plantă, ar determina creșterea tuturor zonelor. Planta însă, trebuie să crească mai intens în anumite regiuni, pentru formarea unor structuri anatomice (tulpină, rădăcină, ramuri). De aceea, auxina se inactivează prin cuplare cu o proteină. Ea circulă în plantă sub această formă inactivă. Ajunsă la meristeme (la țesuturile rânduite pentru creștere), este activată prin decuplarea de proteină.

Tot pentru păstrarea bunei rânduieli de creştere, fluxul de auxină de la mugurele din vârf are acţiune inhibitoare asupra creşterii mugurilor laterali.

HRANA

„Hrana vegetală este cea mai bună pentru nevoitori. Ea înfierbântă cel mai puţin sângele, îngroaşă cel mai puţin trupul; vaporii şi gazele ce iau naştere din ea şi se urcă la creier au cea mai mică înrâurire asupra lui; în fine, ea este cea mai sănătoasă dat fiind că stimulează în cea mai mică măsură producerea de mucus în stomac. Din aceste pricini, ea înlesneşte omului păstrarea curăţiei şi trezviei minţii, iar stăpânirea acesteia asupra întregii alcătuiri a omului se întăreşte. [...]

Carnea îngroaşă trupul grozav, pricinuindu-i o deosebită îngreunare; vaporii şi gazele ei îngreunează foarte tare creierul. Din această pricină ea nu e întrebuinţată nicidecum de către monahi. [...]

Noi ne ferim de folosirea cărnii nu pentru că am socotit-o necurată, ci pentru că ea îngreunează foarte mult întreaga noastră alcătuire, împiedicând sporirea duhovnicească." (Sf. Ignatie Briancianinov, [25], p.143-144)

Monahii mănâncă însă peşte, ouă, brânză, lapte. În zilele de post mănâncă doar hrană vegetală.

„Alimentaţia modernă a adus o serie de mentalităţi aberante care, împreună cu sistemele nefiziologice de creştere a animalelor şi de cultivare a plantelor devin tot mai mult cauzele unor grave îmbolnăviri. Iată câteva exemple:

- folosirea excesivă a conservării prin frig (congelarea);
- prepararea sofisticată, greu tolerată de tubul digestiv (fierberi sub presiune, prăjeli, coagulări

chimice ale brânzeturilor, maioneze, budinci, creme, îngheţate, supe instant, lapte praf) etc.;

- folosirea pe scară largă a unor produse care nu au existat în istoria naturală a alimentaţiei: zahăr, margarină, ulei rafinat, alimente deshidratate, etc.;

- sărăcia de pigmenţi vegetali;

- înlocuirea alimentelor tari cu alimente moi;

- renunţarea la alimente crude;

- folosirea abuzivă a cărnii, grăsimilor, alimentelor excitante;

- scurtarea nepermisă a alăptării naturale a sugarului;

- sărăcia de fibre alimentare (celuloză, hemiceluloză, pectine);

- lipsa convingerilor şi a practicii legate de postul alimentar;

- folosirea apei de reţea bogată în clor şi fluor şi folosirea abuzivă a băuturilor răcoritoare mult chimizate;

- poluarea alimentelor cu insecticide, îngrăşăminte chimice şi diverse substanţe amelioratoare de gust, culoare, miros." ([224], p.211)

Mierea de albine a fost înlocuită cu zahărul rafinat şi cu îndulcitori artificiali; uleiul obţinut prin presare la rece a fost înlocuit cu ulei rafinat; pâinea integrală, cu pâine albă; fructele proaspete, cu fructe deshidratate; grăsimile vegetale naturale, cu margarine; ciorba de legume, cu supa instant (praf cu arome şi coloranţi).

Cuvioasa Maria Egipteanca a luat de la Sfântul Zosima numai puţină linte cu degetul şi a zis: „Îmi e de ajuns aceasta, cu harul lui Dumnezeu".

„Harul ne ajută să mâncăm puţin, demonii însă ne împing să mâncăm mult şi să ne procurăm mâncăruri căutate. [...]

Noi monahii trebuie să ne uscăm trupurile, ca în ele să nu mai fie nici o mişcare care să tulbure

rugăciunea. Un trup sătul este o piedică pentru rugăciunea curată. [...] Pe de altă parte, trebuie postit cu măsură, ca trupul să nu slăbească înainte de vreme ci să rămână în stare să-și facă ascultarea. [...]

Măsura înfrânării trebuie să fie aceea ca după masă să mai simțim dorința de a ne ruga." (Cuv. Siluan Athonitul, [66], p.88, 209)

EUTANASIA

„Activitate constând în pregătirea unei morți fără suferință unui bolnav atins de o boală incurabilă, care antrenează dureri insuportabile." (definiția Dicționarului de Medicină Larousse, [165])

În sens medical se cunosc două tipuri de eutanasie:

- pasivă, când doctorul decuplează bolnavul de la aparat și-l lasă să moară;
- activă, în care doctorul, la cererea bolnavului, îi face o injecție care produce o moarte rapidă și ușoară.

„Există riscul ca prin această metodă să se instituționalizeze sinuciderea... Omul modern, în campania lui de edificare a unei lumi perfecte, se lovește de boală, de suferință, de neputință și moarte. [...]

Aparent paradoxal, boala, suferința aducătoare de moarte și moartea sunt singurele șanse de trezire la viață pentru omul modern. Gândul la moarte, conștiința finitudinii dau un alt sens vieții, valorizează fiecare clipă ca unică, responsabilizează trăirea și aceasta mai ales în perspectiva vieții de dincolo.

Eutanasia ca sinucidere instituționalizată marchează ultima înfrângere pe care omul modern o mai poate suferi în fața diavolului. Este refuzul mâinii întinse de Dumnezeu omului prin încercarea suferinței în perspectiva morții." ([149])

Cei care susțin eutanasia vorbesc de „o moarte demnă" – formulare neortodoxă.

„Atenție! Vorbim în societatea actuală despre o «moarte demnă», nu despre «sfârșit creștinesc, fără durere, în pace și răspuns bun la înfricoșata Judecată», după cum se roagă Biserica noastră la fiecare Sfântă Liturghie." (IPS Hristodoulos, Arhiepiscop al Atenei, Primat al Greciei, ([139], p. 121)

HOMEOPATIA

Homeopatia este o metodă de tratament care constă din administrarea unor doze foarte mici (infinitezimale) de substanță medicamentoasă, pe baza principiului similitudinii.

Principiul similitudinii afirmă că vindecarea se poate obține prin administrarea unor doze infinitezimale din substanța ce provoacă la omul sănătos, în doze mari, aceleași simptome pe care le prezintă bolnavul. ([192])

Se spune că primul care a folosit doze infinitezimale în medicină a fost medicul chinez Hua Tuo (141-203), care era specialist în acupunctură. Fondatorul homeopatiei este însă Samuel Hahnemann (1755-1843). ([192], [319])

Diluțiile homeopatice se obțin pornindu-se de la o tinctură. Diluțiile centezimale se obțin astfel: se amestecă o picătură de tinctură și 99 de picături de alcool. Se agită flaconul. Aceasta este prima diluție centezimală. Se ia o picătură din acest amestec și se adaugă 99 de picături de alcool. Se agită flaconul. Aceasta este a doua diluție centezimală. Se poate ajunge până la a 30-a diluție centezimală.

Interesant este faptul că „agitarea este acțiunea obligatorie, consecutivă diluării, în vederea obținerii unei diluții. Ansamblul diluare-agitare poartă numele de dinamizare. Agitarea se face, după indicațiile rămase de la Hahnemann, de 100 de ori, prin lovirea ușoară a flaconului de un substrat ferm" ([192], p.12). Fără dinamizare, diluția nu are efect. Aceasta arată

că în remediul homeopatic intervine o componentă energetică importantă.

Aspectul energetic se constată și din faptul că un remediu homeopatic nu se adresează unei anumite boli, ci unui anumit bolnav, cu caracteristici psihosomatice bine definite. Alegerea remediului se face și în funcție de conținutul viselor.

Aspectul duhovnicesc

Nu se cunosc implicațiile duhovnicești ale tratamentului homeopatic.

INFORMAȚIA

1. Informația este capacitatea unui mesaj de a înlătura o nedeterminare atunci când este descifrat.

„Între informație și nedeterminare există o legătură strânsă, informația dovedindu-se a fi informație în adevăratul sens al cuvântului atunci și numai atunci când ea înlătură o anumită nedeterminare. Cu cât nedeterminarea de la începutul experimentului este mai mare, cu atât este mai mare informația ce se obține după efectuarea experimentului." ([439], p.13).

De exemplu, știm că o urnă conține doar două bile albe (fără alte bile). Dacă cineva ne spune că s-a extras (sau se va extrage) o bilă albă, nu ne dă nici o informație referitoare la culoarea bilei. Știam că bila extrasă e albă. Se transmite un mesaj dar nu primim informație. Extragerea unei bile albe este un eveniment sigur, iar informația dată de un eveniment sigur este zero.

Să presupunem acum că urna conține o bilă albă și una neagră (fără alte bile). Dacă cineva ne spune că bila extrasă este albă, ne dă o informație, deoarece ne spune ceva ce nu cunoșteam. Inițial exista o nedeterminare: se va extrage o bilă albă sau o bilă neagră. Informația primită înlătură această determinare. Știm acum că bila extrasă e albă.

Considerăm acum o urnă cu 20 de bile numerotate 1, 2, ..., 20. Nedeterminarea este mult mai mare: se poate extrage sau bila 1, sau bila 2,... sau bila 20. Dacă cineva ne spune că s-a extras bila 15, ne dă o informaţie mare, prin înlăturarea acelei mari nedeterminări iniţiale.

Aplicaţie apologetică

Sinteza proteinelor în organismele vii se realizează pe baza informaţiei genetică din ADN. Codificând 20 de aminoacizi, ADN-ul oferă o mare informaţie, deoarece înlătură o mare nedeterminare.

2. În această lume informaţia se păstrează pe un suport material, dar are o anumită independenţă. De exemplu, acelaşi text poate fi copiat de pe o hârtie pe alta, fără să-şi schimbe înţelesul. Suportul s-a schimbat dar informaţia a rămas aceeaşi. Ea este invariabilă.

În ştiinţă este recunoscut faptul că „informaţia este independentă de energia consumată pentru transmiterea ei, ea având un anumit caracter specific." ([264], p.90)

Savantul american Norbert Wienner spunea că informaţia nu e nici materie (substanţă, n.n.), nici energie. ([439], p.7)

Preluăm din [439] două exemple:

– profesorul nu pierde informaţiile pe care le predă elevilor săi;

– profesorul poate preda aceeaşi lecţie vorbind mai tare sau mai încet (suficient pentru a fi auzit).

Primul exemplu arată că informaţia nu se supune unei legi de conservare, aşa cum se supune materia. Al doilea exemplu arată că, deşi transmiterea unei informaţii presupune existenţa unui minim de energie, informaţia nu depinde de valoarea energiei.

Aplicație apologetică

Din cele prezentate rezultă că informația nu se reduce nici la substanță, nici la energie, nici la ansamblul lor; deci nu se reduce la materie, cum greșit considerau materialiștii.

În prezent, în știință se consideră că informația este „a treia entitate fundamentală", împreună cu substanța și energia. O cercetare mai riguroasă ar trebui chiar să pună informația pe primul loc, deoarece substanța și energia prezintă aspecte informaționale.

O pagină scrisă nu se reduce la ansamblul format din hârtie și cerneală. Conținutul scrierii nu este determinat nici de energia folosită pentru scriere.

Biologii au studiat ADN-ul (suport material) dar nu au reușit să explice de unde provine informația înscrisă în ADN.

3. Pentru realizarea unui pahar de sticlă este necesară o informație referitoare le formă. Prin spargerea paharului (în urma unui eveniment întâmplător) se pierde tocmai această informație. Topind cioburile obținem un „bloc" de sticlă, nu un pahar.

Evenimentele naturale, întâmplătoare duc la micșorarea informației. Prin fenomene întâmplătoare nu se poate explica transformarea cioburilor în pahar.

Aplicație apologetică

Matematicianul și geneticianul Marcel Paul Schützenberger, specialist în teoria informației, folosește exemplul unui aparat electric. Un astfel de aparat nu este o simplă colecție de piese, ci este o îmbinare realizată conform unui proiect, deci unei informații existente înainte de aparat. Dar un ochi are o structură mult mai complexă decât un aparat electric realizat de om. Pentru obținerea unui ochi este necesară mai multă informație ([544]). Biologii

atei nu pot explica sursa acestei informaţii, deoarece ei nu recunosc existenţa Creatorului.

LOGICA

Logica este ştiinţa care studiază formele sub care se prezintă conţinutul gândirii şi legile de a căror respectare depinde corectitudinea gândirii.

Conţinutul gândirii se prezintă sub mai multe forme: noţiuni, propoziţii, predicate, inferenţe, operaţii.

Noţiunea

Noţiunea este forma care reprezintă o clasă de elemente. De exemplu: noţiunea de om, noţiunea de plantă.

Numele este forma lingvistică a noţiunii. De exemplu: om, plantă.

Ansamblul format dintr-o noţiune şi numele ei constituie un termen. Folosirea aceluiaşi nume pentru noţiuni diferite poate duce la erori de gândire. De exemplu, în biologia ateistă se spune că „amfibienii se înmulţesc prin ouă, iar reptilele se înmulţesc tot prin ouă".

Se foloseşte numele de „ou" pentru două noţiuni distincte: *oul de amfibian* şi *oul de reptilă*.

Elevii rămân cu impresia că înmulţirea prin ouă este un element de asemănare între amfibieni şi reptile. Profesorii atei încearcă să-i convingă pe elevi că reptilele au evoluat din amfibieni. În realitate, amfibienii se înmulţesc prin ouă de amfibieni, iar reptilele prin ouă de reptile. Oul de amfibian are înveliş membranos şi se depune în apă. Oul de reptilă are înveliş tare (coajă) şi se depune pe uscat. Dintr-un ou de amfibian iese un pui de amfibian de aceeaşi specie; dintr-un ou de reptilă iese un pui de reptilă de aceeaşi specie.

Definiția

Definiția este o operație de precizare a unei noțiuni. În biologia ateistă există multe definiții greșite. De exemplu, se definește ADN-ul ca depozitar al întregii informații despre structura și funcționarea unui organism viu. În realitate, ADN-ul conține doar o parte din informație (cea necesară sintezei proteinelor). O altă parte a informației se află în matricea energoinformațională.

O altă definiție greșită este cea a „evoluției". Se spune că evoluția animalelor este dezvoltarea treptată a animalelor. Biologii atei folosesc în manuale această definiție pentru ca elevii să accepte ideea de evoluție. În cursurile universitare se definește evoluția ca fiind transformarea speciilor din specii inferioare în specii superioare. „Transformarea speciilor" este mai greu de acceptat decât „dezvoltarea". De aceea, la început, biologii atei folosesc termenul „dezvoltarea".

Clasificarea

Clasificarea este operația logică prin care noțiuni mai puțin generale sunt grupate în noțiuni mai generale, în baza anumitor aspecte. Prin această operație se poate pierde legătura cu situația reală. Se lucrează cu noțiuni generale care nu reprezintă obiecte reale. De exemplu, în biologia ateistă se spune că floarea este o frunză metamorfozată (modificată).

„Floare" și „frunză" sunt noțiuni foarte generale. Se desenează schematic transformarea frunzei în floare în așa fel încât elevii să accepte ideea transformării. Biologii atei ar trebui să explice cum frunza de trandafir s-a transformat în floare de trandafir, cum frunza de garoafă s-a transformat în floare de garoafă etc.

Neacceptând faptul că Dumnezeu a creat florile, biologii atei se străduiesc să explice transformarea frunzelor în flori.

Un alt exemplu este cel al ornitorincului, animal care depune ouă (ca reptilele), dar naşte pui vii pe care îi hrăneşte cu lapte (ca mamiferele). Nu poate fi clasificat nici în rândul reptilelor, nici în rândul mamiferelor. Noţiunile generale de „reptilă" şi „mamifer" sunt limitate şi insuficiente.

Propoziţiile

Propoziţiile sunt enunţuri referitoare la noţiuni. O propoziţie poate fi sau adevărată, sau falsă.

Dacă o propoziţie p este adevărată, valoarea ei de adevăr este v(p) = 1.

Dacă o propoziţie q este falsă, valoarea ei de adevăr este v(q) = 0.

Fie p o propoziţie oarecare. Negaţia propoziţiei p este propoziţia „non p" (notată ˥p), care este falsă când p este adevărată, şi este adevărată când p este falsă.

Tabelul 2

v(p)	v(˥p)
0	1
1	0

Fie p, q două propoziţii oarecare.

Conjuncţia lor este propoziţia „p şi q", care se notează $p \wedge q$. Această propoziţie este adevărată doar când ambele propoziţii sunt adevărate.

Tabelul 3

v(p)	v(q)	v(p∧q)
0	0	0
0	1	0
1	0	0
1	1	1

Disjuncția propozițiilor p, q este propoziția „p sau q", care se notează p∨q. Această propoziție este adevărată când cel puțin una din cele două propoziții este adevărată.

Tabelul 4

v(p)	v(q)	v(p∨q)
0	0	0
0	1	1
1	0	1
1	1	1

Fie p, q două propoziții obținute din aceleași propoziții a_1, a_2... prin aplicarea operațiilor ¬, ∧, ∨ (de un număr finit de ori). Spunem că p este echivalentă cu q și scriem p≡q sau p⇔q, dacă v(p)=v(q), oricare ar fi valorile v(a_1), v(a_2), ... ale propozițiilor componente.

Spunem că o proprietate p este condiție suficientă pentru o proprietate q, dacă din faptul că p este adevărată rezultă că și q este adevărată.

Spunem că p este necesară pentru q, dacă din faptul că q este adevărată rezultă că și p este adevărată.

Referitor la aceste noțiuni, în biologia ateistă există multe erori. De exemplu, dacă mutația unei gene duce la dispariția ochiului, se obține concluzia greșită că gena respectivă este suficientă pentru construcția ochiului. În realitate, este necesară, dar nu suficientă. Presupunem că un om scrie un text pe o hârtie cu ajutorul unui creion. Dacă vârful creionului se rupe, textul nu mai apare. Existența vârfului creionului este o condiție necesară pentru apariția textului; dar condiția nu este suficientă. Existența vârfului nu este suficientă pentru apariția textului. Trebuie ca omul să scrie cu creionul; doar atunci apare textul.

Psihologia ateistă consideră că sediul văzului este în creier. De aceea se afirmă că integritatea funcțională a aparatului vizual (ochi, fibre de conducere,

zona vizuală din creier) ar fi o condiţie suficientă pentru a vedea. În realitate, orice experiment (la animal) şi orice observaţie (la om) arată că această integritate a structurilor materiale este necesară; nu arată că este suficientă. O leziune a zonei vizuale din creier produce orbire. Rezultă că zona este necesară. Nu rezultă suficienţa.

Din învăţătura ortodoxă cunoaştem că văzul este o funcţie a sufletului; creierul este doar un intermediar. Dacă intermediarul se defectează, văzul dispare. Intermediarul (creierul) este necesar. Nu rezultă că este suficient. Aceste constatări ale dispariţiei vederii nu pot dovedi că nu există suflet.

Tabelul 5. $p \rightarrow q \equiv \neg q \rightarrow \neg p$

p	q	$\neg q$	$\neg p$	$p \rightarrow q$	$\neg q \rightarrow \neg p$
0	0	1	1	1	1
0	1	0	1	1	1
1	0	1	0	0	0
1	1	0	0	1	1

Presupunem că o condiţie q este necesară pentru p. Neîndeplinirea condiţiei q implică neîndeplinirea lui p. Dacă intermediarul este lezat, văzul dispare. Intermediarul (creierul) este necesar pentru a vedea. Nu rezultă că este suficient.

Principiile logicii

Principiul identităţii cere ca în timpul unui raţionament, obiectul gândirii să rămână acelaşi.

Nerespectarea acestui principiu duce la erori grave. De exemplu, în manualul de astronomie pentru clasa a XII-a [554] se afirmă: „Aşezând Pământul în rândul planetelor, Copernic sfidează autoritatea Bisericii, înlăturând existenţa deosebirii dintre «pământesc» şi «ceresc»". Eroarea constă în folosirea greşită a

termenilor „pământesc și ceresc". Aceste cuvinte au două înțelesuri:

- un înțeles material, folosit în astronomie;
- un înțeles duhovnicesc.

Concluzia referitoare la termenii cu înțeles material este greșit transferată termenilor cu înțeles duhovnicesc. Obiectul gândirii se schimbă. Nu se respectă principiul identității.

Biserica nu se referă de obicei la cerul astronomic, ci la cerul duhovnicesc, la comuniunea perfectă a tuturor în Hristos [70]. De aceea, nici o descoperire astronomică nu poate contrazice învățătura Bisericii despre viața duhovnicească.

Principiul noncontradicției cere ca într-un sistem să nu existe propoziții contradictorii.

În manualul de biologie pentru clasa a IX-a [552] se afirmă că primele forme de materie vie au avut o alcătuire acelulară (p.4); apoi se afirmă că viața se manifestă numai în cadrul organismelor cu structură celulară (p.105). Contradicția este evidentă.

Principiul terțului exclus: într-un sistem, ori acceptăm o propoziție, ori nu o acceptăm. A treia posibilitate este exclusă.

Principiul rațiunii suficiente cere să nu acceptăm și să nu respingem o propoziție dacă nu avem un temei suficient pentru acceptare, respectiv pentru respingere.

Biologia ateistă conține afirmații despre „evoluție", dar nu există un temei suficient pentru a accepta existența evoluției speciilor. Toate „dovezile evoluției" sunt greșite.

MAGNETOFONUL

1. Banda de magnetofon este *suportul* informației, nu *originea* ei. În mod asemănător, ADN-ul este *suport* material (substanțial) al informației genetice,

nu *originea* ei. Limitându-se la materie, biologia ateistă nu poate explica *originea* informației genetice.

Ateii nu vor admite că un discurs a apărut din întâmplare, de la sine, pe o bandă de magnetofon, fără un om care ar fi rostit discursul; dar ei au impresia că informația genetică atât de complexă înscrisă în ADN, ar fi apărut fără lucrarea Creatorului.

2. Nu am cunoaște informația scrisă pe banda magnetică, dacă magnetofonul nu ar avea dispozitiv de citire. Banda ar fi inutilă fără acest dispozitiv. Tot așa, informația din ADN ar fi inutilă, dacă nu ar exista un „dispozitiv de citire" adecvat. În celulele vii, ribozomii au rol de „citire".

PLANTELE MEDICINALE

Principii active. Importanță medicală

Plantele medicinale conțin multe principii (substanțe) active. Proprietățile acestor substanțe sunt corelate cu mecanismele biochimice ale omului. De aici rezultă importanța lor medicală. De exemplu:

- fracțiunile flavonice din păducel determină o economisire a consumului de oxigen, produc dilatarea arterelor coronare, acționând favorabil asupra inimii ([227])
- taninul din sunătoare acționează asupra proteinelor mucoasei digestive, având efect antiinflamator, astringent, ușor anestezic ([173], [227], [235], [405])
- mirtilina din afin are efect hipoglicemiant (scade concentrația glucozei din sânge) ([173], [227], [235])
- hesperidina din isop are proprietatea de a scădea presiunea sanguină prin dilatare arterială ([173], [235], [405])
- glicirizina din lemnul dulce, datorită asemănării structurale cu cortizonul, are acțiune antiinflamatoare
- flavonoidele din lemnul dulce au acțiune diuretică și antispastică ([173], [227], [235], [405])

- azulenul şi bisabololul din muşeţel au acţiune antispastică, cicatrizantă şi antidepresivă ([173], [227], [235], [405])

- farnesolul din tei are acţiune sedativă şi sudoripară ([173], [227], [235], [405])

Acţiunea armonioasă a complexului chimic

Celebrul medic francez Jean Valnet observă că plantele acţionează cu blândeţe asupra organismului omenesc, datorită proporţiei optime de principii active ce acţionează sinergic (în corelaţie armonioasă). „Produsul natural are în formulă toate elementele sinergice indispensabile acţiunii lui. Diferiţii factori se sprijină, se completează, se întăresc, se moderează pe de altă parte, în ceea ce ar putea să prezinte ca agresiv, dacă ar fi folosiţi izolat." ([507], p.24)

De exemplu, „acţiunea farmacodinamică şi terapeutică a păducelului nu se datoreşte unei singure substanţe sau unei grupe limitate de substanţe chimice, ci tuturor principiilor care se asociază". ([227], p.457)

Uleiurile volatile ale plantelor medicinale (care dau mirosul caracteristic) ar fi iritante dacă s-ar administra separat; de aceea, concentraţia lor în plante este suficient de mică pentru a nu produce iritaţie, dar suficient de mare pentru a avea efect terapeutic.

Unele substanţe prezente în plante favorizează acţiunea altora. De exemplu, saponinele cresc viteza de absorbţie a glicozidelor ([227]). Este ca şi cum planta ar cunoaşte că urmează să fie utilizată de om.

Principiile active acţionează armonios pentru optimizarea efectului terapeutic. Se combină efectul antiseptic cu cel antiinflamator, efectul diuretic cu cel sudorific, efectul antiseptic cu cel expectorant şi sudorific, efectul antispastic cu cel antiinflamator şi analgezic, efectul coleretic (de creştere a secreţiei bilei) cu efectul colagog (de favorizare a eliminării bilei) etc. ([173], [227], [235], [405])

**Tabelul 6. Cele mai cunosc
România**

Nr. crt.	Denumire	Părţi utilizate	Mod de preparare
1	Afin	frunze, fructe	infuzie
2	Anghinare	frunze	infuzie
3	Armurariu	fructe (măcinate)	infuzie
4	Brustur	rădăcină	decoct (15 min)
5	Cătină	fructe	infuzie
6	Cicoare	toată planta	infuzie
7	Cimbru	partea aeriană	infuzie
8	Cireş	codiţe	infuzie
9	Ciuboţica cucului	flori	infuzie
10	Coada şoricelului	flori, frunze	infuzie
11	Coriandru	fructe	infuzie
12	Dud	frunze	infuzie
13	Frasin	frunze	infuzie
14	Gălbenele	flori	infuzie
15	Isop	partea aeriană	infuzie
16	Lemn dulce	rădăcină	infuzie

Levănțică	flori	infuzie	calmant, antispastic
Mentă	frunze	infuzie	antiemetic*, astringent
Mușețel	flori	infuzie	antispastic, cicatrizant, antiinflamator, antiseptic
Păducel	flori, frunze	infuzie	coronarodilatator, sedativ, vasodilatator
Pătlagină	frunze	infuzie	antiinflamator, astringent, expectorant, hemostatic, diuretic, ușor hipotensiv, hipocolesterolemiant
Pin	muguri	infuzie	antiseptic, expectorant, antiinflamator, diuretic
Roiniță	partea aeriană	infuzie	antiseptic, cicatrizant, antispastic, sedativ, ușor laxativ prin activarea peristaltismului intestinal
Salcâm	flori	Infuzie	sudorific, diuretic, laxativ, antiseptic, antinevralgic
Soc	flori	infuzie	sudorific, diuretic, laxativ, antiseptic, antinevralgic
Sunătoare	partea aeriană	infuzie	antiseptic, cicatrizant, astringent, hemostatic local, anticolitic, protector hepatic, antidepresiv
Tătăneasă	rădăcină	decoct**	antiinflamator, cicatrizant, expectorant, decongestiv, antigutos, antitumoral, astringent, hemostatic
Tei	flori	infuzie	sedativ, antispastic, antiinflamator, sudorific, antifebril, expectorant
Troscot	frunze	infuzie	astringent, diuretic, hemostatic, hipotensiv
Țintaură	partea aeriană	infuzie	activator al secreției gastrice, al circulației sanguine, tonic amar, antifebril
Urzică	frunze	infuzie	activator al secreției gastrointestinale, antihemoragic, cicatrizant, antifebril, protector hepatic
Zmeur	frunze	infuzie	antispastic gastrointestinal, diuretic, antiseptic, astringent

---

…ește vărsăturile – se bea la temperatura camerei, cu înghițituri mici și rare.
…uă lingurițe rădăcină mărunțită la 500 ml apă; se fierbe 15 minute, se … răcit 15 minute, se strecoară.

POLENUL

Polenul reprezintă microgametofitul plantelor cu sămânţă. Granulele de polen sunt foarte mici (0,02-0,1 mm) şi foarte multe, pentru a se asigura o posibilitate mare de polenizare. De exemplu, o floare de măr conţine aproximativ 100.000 de granule de polen. ([342], p.341)

Rolul polenului. Polenul este important pentru plante, albine şi om. Prin polenizare se realizează înmulţirea plantelor.

Polenul este principala sursă de hrană proteică pentru albine.

Polenul este folosit atât în alimentaţia copiilor bolnavi şi slăbiţi cât şi în scop terapeutic, pentru toate vârstele, contribuind la vindecarea unor boli grave.

Faptul că polenul nu este rânduit doar pentru folosul plantelor se vede din aceea că „fiecare specie produce mai mult polen decât necesarul său" ([342], p.340). În plus, albinele sunt dotate cu particularităţi anatomofiziologice speciale pentru colectarea şi transportul polenului de la flori la stup.

Faptul că polenul recoltat de albine nu este doar pentru folosul lor se vede din aceea că „în anumite perioade ale sezonului apicol, cantitatea de polen recoltată de către albine întrece necesarul acestora, iar depozitarea lui duce la blocarea spaţiului destinat creşterii puietului şi acumulării mierii", aşa cum au constatat specialiştii ([342], p.347). Pentru evitarea blocării spaţiului, omul trebuie să preia o parte din polen. În plus, folosul pentru om se vede clar şi din corelaţia foarte bună dintre compoziţia chimică a polenului şi necesarul biochimic al organismului omenesc.

Structura granulei de polen. „Grăuncioarele de polen de la plante entomofile (polenizate de insecte) au suprafaţa prevăzută cu excrescenţe care favorizează transportul lor de către insectele polenizatoare, spre deosebire de cele de la plantele anemofile (polenizate

prin vânt) care în general au suprafața netedă uscată, fiind ușor antrenate de vânt" ([342], p.341). În plus, grăuncioarele de polen ale plantelor entomofile sunt lipicioase pentru a se prinde ușor de corpul insectei, iar cele ale plantelor anemofile sunt uneori prevăzute cu „saci aeriferi" (saci umpluți cu aer), pentru a fi transportate ușor de vânt.

„De la fiecare fel de plantă, granulele au o formă caracteristică, mărime, culoare și contur, ceea ce permite să se stabilească de la ce fel de plantă este luat polenul sau de la ce flori adună albina nectar." ([342], p.339)

Grăunciorul de polen are un înveliș foarte rezistent, care se numește exină. Pe exină se observă o serie de pori necesari schimburilor organice și un orificiu mai mare numit micropil prin care va ieși tubul polinic după polenizare.

Grăunciorul are și un al doilea înveliș, denumit intină. La conifere, exina se desprinde de intină formând două vezicule pline cu aer (saci aeriferi) care îi permit plutirea în aer și răspândirea prin vânt. ([173], p.525)

În interiorul grăunciorului se află citoplasma care conține două nuclee, unul vegetativ și altul germinativ.

Compoziția chimică. Polenul conține toți aminoacizii esențiali necesari omului: histidina, triptofanul, metionina, fenilalanina, treonina, arginina, izoleucina, leucina, lizina, valina și cistina. „Este dovedit definitiv că sinteza proteinelor necesare bunei funcționări a organismului nu poate avea loc decât atunci când toți aminoacizii esențiali sunt prezenți simultan. Or polenul, care conține în totalitate acești aminoacizi și, de asemenea, o mare parte din cei neesențiali, reprezintă alimentul ideal atât pentru oamenii sănătoși cât și pentru cei care prezintă carențe proteice." ([308], p.74)

Dacă n-ar exista alte surse de alimentație cu aminoacizi „polenul singur ar putea asigura nevoile zilnice minime, printr-o doză medie de aproximativ 15 g" ([308], p.73).

Polenul mai conține vitamine: A, B1, B2, B3, B5, B6, B12, C, D, E, H, K, P, botină și acid folic.

„Toate vitaminele din polen contribuie la buna funcționare organică a albinelor și la longevitatea lor" ([308], p.74). De asemenea, toate aceste vitamine sunt importante pentru organismul omenesc.

Exina și intina conțin lignină și pectină, substanțe care activează peristaltismul intestinal, contribuind la o bună funcționare a intestinului. ([342], p.345)

În polen se mai găsesc proteine, glucide (glucoză și fructoză), lipide (acid oleic, acid palmitic, acid linoleic, acid stearic), lecitină, antibiotice și săruri minerale (potasiu, magneziu, calciu, mangan, sulf, fosfor, fier, clor, cupru, siliciu), toate acestea importante pentru organismul albinei dar și pentru organismul omenesc. ([308], p.68-80; [342], p.343-346)

Polenul conține în cantitate mică dar esențială steroli. Ei sunt necesari în metabolizarea colesterolului de către albine. ([342], p.345)

Însușirile terapeutice ale polenului. „Polenul are o compoziție chimică foarte complexă și foarte specială, care îl deosebește de toate celelalte produse vegetale și îi conferă un spectru de influență surprinzător de larg asupra multor afecțiuni și disfuncțiuni ale organismului uman." ([342], p.349)

În funcție de proveniență, are următoarele însușiri terapeutice:

- polenul de salcâm: calmant;
- polenul de castan dulce: favorizează circulația venoasă și arterială;
- polenul de rapiță: acționează favorabil în ulcere varicoase prin aplicații locale;
- polenul de păpădie: diuretic, depurativ și laxativ;
- polenul de măr: acțiune binefăcătoare asupra miocardului; fortifiant general;
- polenul de mur: antidiareic;
- polenul de salcâm galben japonez: prin prezența rutinei acționează eficace asupra rezistenței capilare, protejând organismul împotriva hemoragiilor; micșo-

rează timpul de coagulare; întărește contracțiile inimii și reglează ritmul cardiac;

- polenul de păducel: reglează ritmul cardiac;
- polenul de salvie: normalizează funcțiile digestive și are efect diuretic;
- polenul de tei: calmant. ([342], p.350)

În mod obișnuit se consumă polen amestecat (de la mai multe specii de plante). El are următoarele însușiri terapeutice:

- activează funcționarea ficatului și dezintoxicarea organismului;
- scade ușor glicemia (fiind util astfel în diabet);
- prin conținutul său sărac în sodiu, dar bogat în magneziu și potasiu, normalizează activitatea cardiacă;
- fortifică rețeaua sanguină capilară; ameliorează irigarea creierului;
- intervine favorabil în fenomenele de creștere și dezvoltare;
- reduce nervozitatea;
- crește activitatea vizuală;
- reglează funcțiile gastrointestinale;
- activează peristaltismul intestinal;
- este antiseptic, febrifug, depurativ, diuretic, emolient, antigutos, antireumatismal. ([173], [308], [342])

Polenul este folosit în tratarea următoarelor boli: arterioscleroză, colibaciloze, colite, constipații, denutriție proteică, depresii nervoase, diabet, flebită, gastrită, hepatită epidemică, hepatită cronică, boli respiratorii, boli cardiace, neurastenie, nevroze, varice. ([173], [308], [342])

Dozele uzuale de polen sunt de 10-15 g pe zi, dimineața, cu 30 de minute înainte de masă. Fiind foarte concentrat, este periculoasă depășirea dozei.

POLENIZAREA

Polenizarea este transportul polenului de la anterele staminelor pe stigmat.

Polenizarea directă în aceeași floare (autogamia)

La planta numită *tilișcă* (*Cercaea alpina*) există în floare numai două stamine. Pe măsura maturizării polenului, filamentele se curbează progresiv până când anterele cu polen ajung în contact cu stigmatul. Anterele pun în libertate polenul pe care stigmatul imediat îl recepționează. ([173])

Importantă este îndoirea filamentelor spre stigmat. Dacă îndoirea s-ar face spre exterior, polenul s-ar împrăștia în afară și nu ar ajunge spre stigmat.

Din considerente genetice, este mai favorabilă polenizarea încrucișată. De aceea s-au rânduit mecanisme care favorizează polenizarea încrucișată; numai dacă aceasta nu a avut loc se trece la polenizarea directă în aceeași floare.

De exemplu, la planta numită *perișor* (*Pirola rotundifolia*), la deschidere, florile stau atârnate în jos. Acum este posibilă polenizarea încrucișată prin insecte, care prin mișcare în floare răstoarnă în corpul lor polenul de pe antere. Insectele duc polenul la altă floare de aceeași specie. Dacă polenizarea nu a avut loc astfel, spre sfârșitul înfloririi floarea ia o poziție oblică, iar polenul cade din antere ca dintr-o solniță pe stigmat, realizând polenizarea.

Este foarte important că anterele de tip „solniță" au orificiile îndreptate în sus, nu în jos. Dacă ar fi îndreptate în jos, polenul ar cădea din prima fază.

Planta numită *acul doamnei* are atât flori obișnuite (cu stamine și stil cu stigmat) cât și flori doar cu stamine. Florile obișnuite se deschid mult mai devreme. Stilurile devin evidente, dar staminele cu polen nu sunt ajunse la maturitate. Acum este posibilă polenizarea încrucișată. Insectele aduc polen de la alte plante din aceeași specie, plante la care staminele s-au maturizat. Dacă din diverse motive polenizarea nu s-a realizat, urmează polenizarea directă în aceeași floare. Stigmatele ajunse la maturitate se curbează succesiv spre stigmat în ordinea 1, 3, 5, 2, 4. Anterele cu polen ating stigmatul, realizând poleni-

zarea. Desfacerea florilor numai cu stamine are loc după ce florilor obișnuite le-au căzut staminele și petalele. Ele furnizează polen pentru o eventuală polenizare încrucișată a florilor obișnuite care se află în prima treaptă de înflorire. ([173], p.59)

Constatăm ordinea favorabilă de maturizare: întâi stigmatul, apoi anterele cu polen. Maturizarea stigmatului permite primirea de la altă plantă (de aceeași specie). Se evită astfel autopolenizarea, anterele cu polen nefiind încă maturizate.

Să vedem ce s-ar întâmpla dacă ordinea maturizării ar fi inversă. În prima etapă, stigmatul nematurizat nu ar obține polenizarea încrucișată. La maturizarea lui, ar primi polen de la anterele deja mature al aceleiași flori. Dar aceasta ar fi autopolenizare, în locul polenizării încrucișate.

La o privire superficială s-ar părea că polenizarea directă în aceeași floare nu este posibilă dacă stigmatul este lung, iar anterele cu polen se află sub nivelul stigmatului. Această situație se întâlnește la gențiane.

În timpul zilei polenul cade în partea inferioară a florii. În timpul nopții, floarea se închide și își schimbă poziția în așa fel încât polenul adunat la baza corolei curge prin jgheaburile corolei spre stigmat, realizând polenizarea.

Dacă floarea ar rămâne în poziția inițială, polenul s-ar acumula doar la baza corolei; deci nu ar ajunge la stigmat.

Dacă floarea și-ar schimba poziția, dar ar rămâne deschisă, polenul ar curge în exterior.

Polenizarea încrucișată prin intermediul vântului (anemogamie) este întâlnită la aproximativ 21% din plantele cu flori. Aceste plante cresc în zonele expuse vânturilor, unde, în general, se constată lipsa insectelor polenizatoare. ([173], p.36)

Pentru aceste plante sunt rânduite caracteristici și mecanisme speciale care favorizează polenizarea cu ajutorul vântului. De exemplu:

- florile sunt mici, lipsite de înveliş floral, pentru a nu împiedica răspândirea polenului;

- de obicei, florile sunt fără nectar şi fără miros, deoarece nu există insecte care să fie atrase de miros şi hrănite cu nectar;

- staminele sunt structuri oscilante pentru a fi scuturate de vânt;

- cantitatea de polen produsă este mare, pentru ca pierderile cauzate de vânt să nu micşoreze polenizarea. Astfel, mesteacănul are 10.000 de grăuncioare de polen pe fiecare stamină; paltinul are 25 de milioane într-o inflorescenţă, iar porumbul, 50 de milioane în inflorescenţă;

- grăunciorii de polen sunt mărunţi, uscaţi şi uşori pentru a fi răspândiţi cu uşurinţă de vânt;

- stigmatele sunt mari, pentru a creşte posibilitatea de captare a polenului adus de vânt;

- la unele specii există un loc special al florii unde este păstrat polenul care cade până când există condiţii favorabile pentru răspândirea lui. Acest loc al florii este lipsit de umezeală, pentru o bună conservare a polenului.

Polenizarea prin intermediul insectelor

Adesea în fiecare floare există mecanisme speciale care asigură polenizarea:

- instalaţia de aruncare a polenului;
- instalaţia de lovire;
- instalaţia de pompare;
- instalaţia de alunecare şi captivitate;
- instalaţii strâmte de intrare şi ieşire din floare.

([173], p.206-209)

Instalaţia de aruncare a polenului spre insectele ce vizitează floarea. Florile de *bucsău* au zece stamine încordate ca un arc de ceas. Când o insectă vizitează floarea ea se aşază într-o parte specială, prevăzută cu un sistem de articulaţie. Apăsarea produsă de greutatea insectei este transmisă prin sistemul de articulaţie, iar polenul este proiectat pe partea

ventrală a corpului insectei. Mergând la altă floare, din cadrul aceleiași specii, stigmatul atinge corpul insectei tot în partea ventrală și recepționează polenul ([173], p. 207).

Instalația de lovire cu polen. La *salvie*, insecta apasă pe partea inferioară a staminelor cu aspect de pedală. Brațele curbate ale staminelor coboară și lovesc ușor spatele insectei, descărcând de pe ea polenul din antere. Vizitând o altă floare, cu stigmatul maturizat, ea atinge cu spatele stigmatul și realizează polenizarea. ([173], p. 207)

Corelația între poziția staminelor și poziția stigmatului este esențială. Dacă polenul ar fi lipit de partea ventrală a insectei iar stigmatul ar atinge insecta pe spate (unde nu se află polen), nu ar avea loc polenizarea. La fel, dacă polenul ar fi lipit pe spatele insectei, iar stigmatul ar atinge ventral insecta, polenizarea ar fi imposibilă.

Instalația de pompare a polenului. Așezarea insectei într-un loc special al florii determină o apăsare care face posibilă ieșirea polenului sub formă de benzi, ca și cum cineva l-ar pompa din interior. Insecta se încarcă cu polen, pe care îl transportă la altă floare.

Instalația de alunecare și captivitate este întâlnită la *rodul pământului*. Planta are două inflorescențe separate situate pe o singură axă. Inflorescența inferioară este primitoare de polen, iar cea superioară conține stamine cu polen. Polenizarea directă este evitată prin maturizarea succesivă a inflorescențelor: inflorescența inferioară se maturizează prima; după ce aceasta primește polen de la alte flori (din aceeași specie), se maturizează și inflorescența superioară (cu polen).

Axa florală și inflorescențele sunt protejate de o bractee mare, numită spată. Aceasta este lățită în partea superioară, iar în partea inferioară formează o cameră perfect închisă. Fața internă a spatei conține celule epidermice netede, acoperite cu picături de ulei. Acestea devin foarte alunecoase pentru insecte.

Insectele atrase de mirosul plantei se așază pe fața internă a spatei. De aici alunecă în interiorul camerei. Deasupra fiecărei inflorescențe se află câte o piedică; ea nu oprește intrarea insectelor, dar oprește ieșirea lor. Insectele aflate în captivitate sunt nevoite să stea până a doua zi. Polenul adus de insecte este recepționat de inflorescența primitoare de polen. Peste noapte, florile din inflorescența superioară se deschid și pun în libertate polenul. De pe piedici și spată dispare starea de alunecare. Celulele epidermice ale piedicilor se strâng și permit ieșirea insectelor. Acestea trec din etajul inferior (unde au lăsat polen) în etajul superior (unde se prăfuiesc pe corp cu polen). Apoi ies din floare, transportând polenul. Vizitând alte plante de *rodul pământului*, lucrurile se repetă. ([173], p.208)

Instalații strâmte de intrare și ieșire din floare, se întâlnesc la planta numită *papucul doamnei*. Albinele pătrund în floare printr-un orificiu central și ating stigmatul pe care lasă polen de la alte flori. Apoi ajung în zona cu nectar. După ce se hrănesc încearcă să iasă, dar nu pot ieși pe unde au intrat din cauza marginilor curbate în interior ce delimitează orificiul. Atunci aleg pentru ieșire unul din cele două orificii care duc la antera cu polen. Polenul lipicios rămâne pe corpul albinelor care ies din floare. Prin vizitarea unei alte flori de acest fel, la intrare, vin în atingere cu stigmatul, pe care lasă polenul, asigurând polenizarea. ([173], p.209)

Polenizarea prin intermediul păsărilor este întâlnită în zonele tropicale. Florile sunt mari, cu corola în formă de cupă, tub sau perie, viu colorate, cu mult nectar fluid situat în profunzime. Păsările cu cioc lung se hrănesc cu nectar aflat la baza corolei. Ele ating anterele cu ciocul și capul, încărcându-se cu polen. Vizitând o altă floare, prin atingerea stigmatului, realizează polenizarea. ([173], p. 453)

Aplicație apologetică

La toate tipurile de polenizare este remarcabilă ingeniozitatea mecanismelor și corelația între proprietățile polenului și tipul de polenizare. În plus, la polenizarea realizată prin intermediul insectelor și păsărilor, este uimitoare corelația între structura florii și aspectele anatomofiziologice ale polenizatorilor (insecte sau păsări). Simpla întâmplare nu poate explica aceste corelații complexe.

PROTEINELE

Proteinele sunt macromolecule informaționale, cu secvențe specifice de aminoacizi. Ele sunt componente chimice ale organismelor vii, cu cel mai înalt grad de complexitate și de varietate moleculară.

Funcțiile proteinelor

Proteinele îndeplinesc în organismul omului funcții importante:

- intră în structura tuturor celulelor, contribuind la creșterea și refacerea lor;
- unele proteine membranare au rol de transportori;
- prin participarea lor la formarea unor enzime (catalizatori biochimici) intervin în desfășurarea tuturor proceselor vitale;
- intră în structura unor hormoni și neurotransmițători;
- intervin în procesele de apărare a organismului împotriva microbilor, participând la formarea anticorpilor;
- protejează organismul de acțiunea toxică a unor substanțe, transformându-le în produși lipsiți de nocivitate;
- prin presiunea dată de puterea lor de hidratare contribuie la menținerea echilibrului osmotic și la repartiția normală a apei în țesuturi;

- în anumite situații proteinele pot fi utilizate de organism drept sursă de energie. ([148], [256], [280], [350], [371])

Tabelul 7. Exemple de proteine și funcții îndeplinite de acestea

Proteina	Funcția
Actina	proteină contractilă din mușchi
Amilaza	enzimă, participă la digestia amidonului
Calmodulina	intervine în acțiunea ionului $Ca^{2}+$
Catalaza	enzimă, descompune apa oxigenată, având astfel rol antitoxic
Ceruloplasmina	realizează transportul cuprului
Colagenul	principala proteină a țesuturilor conjunctive
Elastina	constituentul principal al fibrelor elastice
Feritina	intervine în stocarea fierului
Fetoproteina	componenta principală a plasmei sanguine fetale
Fibrinogenul	proteină plasmatică necesară coagulării sângelui
Glicogen sintaza	enzimă, participă la sinteza glicogenului
Hemoglobina	transportă oxigenul și dioxidul de carbon în sistemul circulator
Hemosiderina	depozitează fierul
Histona	proteină nucleară asociată cu ADN
Imunoglobulinele	anticorpi care fixează și imobilizează agenții bacterieni
Insulina	hormon pancreatic hipoglicemiant
Keratina	Intră în structura de rezistență a pielii, unghiilor și părului
Lactat dehidrogeneza	enzimă, catalizează oxidarea lactatului la piruvat
Mioglobina	intervine în oxigenarea mușchilor
Miozina	proteină contractilă din mușchi
Pepsina	enzimă, participă la digestia proteinelor
Spectrina	proteină eritrocitară având rolul de a menține forma celulară
Transferina	transportă ionii de fier în plasmă

(în conformitate cu [256], [280])

Structura proteinelor

Pentru îndeplinirea acestor funcții, proteinele au o structură specială (sub aspect geometric și electronic).

„Ansamblul macromolecular evidențiază, de la caz la caz, particularități structurale care prezintă relevanță în cadrul relației structură chimică – activitate biologică." ([280], p.92)

Distingem patru niveluri structurale: primar, secundar, terțiar și cuaternar.

1. Structura primară se definește prin succesiunea aminoacizilor. Ea este programată genetic. Ordinea aminoacizilor este esențială. O înlocuire a unui aminoacid cu altul poate modifica proprietățile proteinei. Modificările foarte mici ale informației genetice pot avea consecințe grave. „Chiar și mutații extrem de mici, cum sunt cele punctiforme care afectează un singur codon și, respectiv, un singur aminoacid, pot avea efecte fenotipice majore." ([559], p.104)

Simpla întâmplare nu poate explica această ordine. Numărul mare de aminoacizi într-un lanț proteic face ca probabilitatea sintezei întâmplătoare să fie foarte mică. Insulina are 51 de aminoacizi, ribonucleoza are 124, mioglobina 153, tripsinogenul 229, antiporterul Na^+/H^+ din celula roșie are 759, gama-globulina are 1.320 de aminoacizi, gp.130 are 918 aminoacizi. ([148], [265], [352])

O importanță deosebită au pozițiile cistinei (Cys) în cadrul lanțului. Între două resturi moleculare de cisteină se realizează o legătură disulfurică (–S–S–). De exemplu, în ribonucleoză există punți disulfurice între aminoacizii (Cys) din pozițiile: 24 și 84, 40 și 95, 58 și 110, 65 și 72, punți care conferă stabilitate moleculei. ([280])

2. Structura secundară definește forma spațială a catenei și legăturile slabe din catenă (alături de cele tari, covalente).

„Sub raport biochimic legăturile slabe sunt importante, fiind definitorii pentru relația structură chimică - activitate biologică, asigurând:

- stabilitatea biomacromoleculelor
- combinarea biomacromoleculelor în prezenţa acestor legături" ([280], p.103).

De exemplu, în cazurile enzimă-substrat, antigen-anticorp. „În toate aceste cazuri există o complementaritate structurală care facilitează interacţia." ([280], p.103)

3. Structura terţiară se obţine prin replierea catenelor macromoleculare în forma cea mai stabilă din punct de vedere termodinamic. Dacă legăturile care menţin structura terţiară se rup, proteina se denaturează. „Procesul de denaturare este acompaniat, în marea majoritate a cazurilor, de pierderea proprietăţilor biologice, adică activitatea enzimatică, specificul imunologic etc. Această particularizare confirmă o dată în plus importanţa relaţiei structură chimică - activitate biologică" ([280], p.106).

„Substituirea unui aminoacid în catena polipeptidică (structura primară), poate conduce la denaturarea structurală a nivelurilor superioare şi perturbarea activităţii biologice. Se ajunge astfel la o moleculă diferită structural şi funcţional." ([280], p.108)

Numai proiectarea foarte exactă a proteinei asigură îndeplinirea unei funcţii date.

4. Structura cuaternară. Multe proteine sunt alcătuite din mai multe lanţuri polipeptidice (numite protomeri sau subunităţi).

Structura cuaternară defineşte natura, numărul şi modul de asociere a subunităţilor.

Important este faptul că „funcţia specifică a unei proteine se manifestă numai la nivelul structurii cuaternare, protomerii separaţi sunt inactivi."([256], p.45)

De exemplu, o proteină cu doi protomeri diferiţi este activă numai atunci când protomeri sunt asamblaţi într-o structură cuaternară. Fiecare protomer, luat separat, este inactiv. Zadarnică ar fi existenţa în ADN a informaţiei pentru sinteza unui protomer.

Aceasta face ca probabilitatea obţinerii întâmplătoare a informaţiei genetice să fie şi mai mică.

RAFINAREA ALIMENTELOR

„Rafinarea produselor alimentare a creat în ciuda aspectului și gustului deosebit pe care l-au căpătat unele alimente, deficiențe nutritive apreciabile, îndeosebi vitaminice și minerale." ([359], p.256)

Prin obținerea făinii albe, cantitatea de vitamine și provitamine se reduce foarte mult. Cu cât făina este mai albă, cu atât conținutul vitaminic este mai mic. ([359], p.236, 256, 282)

Asistăm la o rezolvare artificială a acestei probleme: comercializarea separată a tărâțelor și a produselor cu tărâțe, uneori la prețuri mai mari.

Rafinarea zahărului produce pierderea mineralelor. Energia adusă de zahărul rafinat nu este convenabilă pentru organism, deoarece nu este asociată altor principii nutritive (vitamine, minerale). Zahărul micșorează cantitatea de magneziu din organism și prin aceasta favorizează instalarea stresului; abuzul de zahăr produce boli cardiovasculare. ([224], p.520)

Rafinarea uleiului se realizează prin tratare cu solvenți la temperaturi de 190-250°C. În urma prelucrării, uleiul rafinat are un conținut redus de vitamina E și chiar devine toxic. ([224], p.350)

SUBSTANȚELE ANORGANICE

Substanțele anorganice constituie componente esențiale ale organismului omenesc. Ele intervin atât în structura lui, cât și în funcționare.

Unele din ele se găsesc în organism în cantități mai mari: sodiul, potasiul, calciul, magneziul și fosforul.

Altele se găsesc în cantități foarte mici: fierul, iodul, zincul, seleniul, siliciul, manganul, cuprul, molibdenul, cobaltul și cromul. Deși aflate în cantități mici, prezența acestora este obligatorie. ([358], [359])

Aplicaţie apologetică

Alimentele naturale conţin toate substanţele minerale necesare omului, în cantităţi (concentraţii) şi procente optime (unele faţă de altele). Simpla întâmplare nu poate explica această corelaţie. Deficitul sau excesul oricărui mineral produce modificări patologice.

În plus, substanţele minerale din hrana naturală se află sub formă de săruri asimilabile, iar organismul este dotat cu mecanisme biochimice şi anatomice speciale pentru absorbţia, transportul şi utilizarea lor.

Prezentăm în ordine alfabetică aceste substanţe minerale:

Calciul este cel mai abundent element mineral din organism. Are roluri foarte importante: împreună cu fosforul participă la dezvoltarea şi menţinerea oaselor şi dinţilor, intervine în activitatea musculară, în procesul de coagulare sangvină, în utilizarea fierului în alimentaţie, în absorbţia vitaminei B12 etc.

„Excesul sau carenţa sa au implicaţii negative asupra echilibrului biologic al organismului." ([359], p.409)

În *deficitul* de calciu apar crampe musculare, palpitaţii, dureri abdominale, spasme bronhice. ([359], p.418)

În *excesul* de calciu apar: astenie, somnolenţă, tulburări digestive, crize convulsive, calcificări ale ţesuturilor. ([359], p.410)

Alimentaţia naturală moderată nu duce la deficit, nici la exces de calciu.

Raportul calciu/fosfor cuprins între 0,5 şi 2 favorizează absorbţia calciului.

Tabelul 8. Concentraţia calciului şi a fosforului (mg la 100 g) în alimente folosite ca surse de calciu. (raportul Ca/P cuprins între 0,5 şi [redacted] absorbţia calciului)
2 favorizează

Aliment	Ca	P	Ca/P
pătrunjel (rădăcină)	300	82	3,6
smochine	190	105	1,8
fasole boabe	180	309	0,58

Aliment	Ca	P	Ca/P
brânză	164	150	1,09
lapte de vacă	125	90	1,38
struguri	20	25	0,8
pere	16	20	0,8
caise	15	20	0,75
cireșe	14	20	0,7
prune	13	15	0,82
mere	7	10	0,7

Excesul de calciu apare în hipervitaminoza D (prin administrarea unei cantități prea mari de vitamină D medicamentoasă), în cazul excesului de lapte și în anumite boli. [(359), p.409]

În aceste situații se recomandă alimente sărace în calciu și bogate în fosfor, precum și alimente bogate în fibre vegetale (care micșorează absorbția intestinală a calciului). Creatorul a rânduit și pentru acești bolnavi o hrană adecvată.

Tabelul 9. Alimente sărace în calciu și bogate în fosfor indicate în hipercalcemie. (raportul Ca/P sub 0,5 micșorează absorbția calciului)

Aliment	Ca	P	Ca/P
ciuperci	3	136	0,02
albuș de ou	5	33	0,15
miere de albine	6	33	0,18
banane	8	27	0,29
pepene verde	9	19	0,47

Clorul îndeplinește mai multe roluri în organism: intră în structura acidului clorhidric din sucul gastric (necesar digestiei), are un efect depurativ (de curățare) asupra ficatului, intervine în echilibrul mineral și funcționarea mușchilor, alături de sodiu. ([358], p.127-128)

Principalele surse de clor sunt: sarea de bucătărie (NaCl) și alimentele obișnuite.

Cobaltul participă la buna funcționare a eritrocitelor, este activator enzimatic și intră în constituția vitaminei B12.

Excesul de cobalt se manifestă prin creșterea în volum a glandei tiroide, hipertrofie cardiacă, și hepatomegalie. Se recomandă alimente sărace în cobalt: lapte de vacă, legume rădăcinoase, cereale.

Deficitul de cobalt se manifestă prin anemie pernicioasă, încetinirea creșterii, tulburări nervoase. Se recomandă alimente bogate în cobalt: spanac, varză, smochine, lăptuci. ([359], p.489)

Cromul are rol enzimatic în metabolism.

Deficitul de crom se manifestă prin neuropatie și scădere ponderală. Se recomandă alimente bogate în crom: cereale, ulei de porumb, pește, ciuperci, prune, nuci.

Excesul de crom (prin intoxicație) determină cancer pulmonar, dermatite. Se recomandă dulciuri și produse cerealiere rafinate (prin rafinare se pierde 75-87% din conținutul de crom). ([359], p.487)

Cuprul. „Deși cantitățile prezente în organism sunt foarte mici, totuși, importanța biologică a cuprului este deosebită. Intrând în structura a diverse metaloenzime, cuprul participă la desfășurarea a numeroase activități fiziologice." ([359], p.479)

Cuprul intervine în termoreglare, în protecția antioxidantă și anticancerigenă, în mineralizarea scheletului, în formarea globulelor albe și roșii ale sângelui etc. Deficitul și excesul de cupru împiedică îndeplinirea optimă a acestor funcții. ([359], p.479)

În *deficitul* de cupru apar: depigmentarea tegumentelor, scăderea elasticității pielii, anevrisme arteriale degenerarea nervoasă, demineralizare osoasă, etc. ([359], p.484). Se recomandă alimente bogate în cupru: pește, nuci, pâine din făină integrală, icre, soia. ([359], p.481, 485)

Excesul de cupru apare în intoxicații și în boala Wilson. Această boală este cauzată de o deficiență de încorporare a corpului într-o proteină specială din organism. Cuprul rămâne liber și se acumulează în țesuturi. În aceste cazuri se recomandă alimente în care cuprul este absent (ulei de porumb, ulei de măsline) și alimente cu conținut scăzut de cupru: lapte, smântână, brânză de vaci, mere, pâine albă. ([359], p.479)

Fierul are multe roluri în organism: conferă hemoglobinei capacitatea de a fixa reversibil oxigenul, intră în structura mioglobinei (rezervorul de oxigen al țesutului muscular), este component a numeroase enzime, crește rezistența la infecții, etc. carența și excesul fierului au efecte negative asupra organismului. ([359], p.446)

În *deficiența* de fier apar: oboseală, paloare, disfagie (înghițire dificilă).

Excesul de fier (prin intoxicație sau în cadrul anumitor boli care provoacă o absorbție excesivă a fierului alimentar) produce leziuni hepatice, pancreatice, cardiace și hiperpigmentarea pielii ([359], p.447). Dieta se bazează pe produse nutritive sărace în fier: lactate, fructe proaspete, cereale albuș de ou și pâine de grâu albă.

Fosforul intervine în structura oaselor și a dinților (alături de calciu), participă la metabolismul glucidic, lipidic și proteic înlesnind eliberarea de energie (prin ATP).

Concentrația plasmatică normală a fosforului este la adulți de 3-4,5 mg %, iar la copii 4-7 mg %. ([359], p.434)

„Îndeplinirea acțiunilor fosforului în organism se poate realiza optim numai în condițiile păstrării constantelor sale fiziologice. Excesul sau deficitul acestui mineral alterează echilibrul biologic al organismului." ([359], p.435)

Deficitul de fosfor afectează producția energetică a celulelor și produce manifestări patologice nervoase, hemoragii (prin reducerea potențialului energetic al trombocitelor), hipoxie tisulară (slabă oxigenare a țesuturilor), disfuncție hepatică, osteoporoză ([359], p.443). Se recomandă alimente bogate în fosfor: lapte și brânzeturi, pește, ouă, linte, fasole boabe, nuci.

Excesul de fosfor determină depunerea straturilor de fosfat de calciu în țesuturile moi, în pereții arteriali și în articulații. Se recomandă miere de albine, mere, afine, roșii, ridichi, albuș de ou, varză albă. ([359], p.437-439)

Referitor la fosfor, observăm o minunată rânduială. Alimentele bogate în lipide și proteine au o concentrație mare de fosfor ([359], p.437), pentru ca fosforul să ajute utilizarea energică a lipidelor și proteinelor în organism.

Tabelul 10. Concentrația de lipide, proteine și fosfor, în mg %

Aliment	Lipide	Proteine	Fosfor
mere	0,5	0,3	8
dovlecei	0,1	0,9	19
linte	1,9	25	242
fasole boabe	1,7	23	309
nuci	59	21	360
arahide	49	26	410
alune neprăjite	63	12	460

Iodul, deși aflat în organism în concentrație forte mică (0,0004%), este un element esențial. El intră în compoziția hormonilor tiroidieni și prin intermediul acestora participă la accelerația ritmului metabolic și la promovarea creșterii. Necesarul zilnic este de 0,1-0,2 mg.

„În condițiile în care organismul este expus unui exces sau deficit de iod, activitatea glandei tiroide se perturbă." ([359], p.473)

În *carența* de iod, glanda tiroidă stimulată continuu de hipofiză își crește activitatea pentru a compensa deficitul, însă lucrează în gol (din lipsă de iod) și se hipertrofiază, apărând gușa. Hipotiroida produce uscarea pielii, oboseală, tulburări digestive. Se recomandă alimente bogate în iod: pește marin, ouă, ceapă, fasole verde. ([359], p.476)

Excesul de iod apare prin consumul unei cantități prea mari de alge marine (cu 1% iod) sau prin administrarea unor medicamente care conțin iod. În această situație, apare uneori hipotiroidie, alteori hipertiroidie. Se recomandă alimente sărace în iod: pâine albă (fără adaos de iod), pește de apă dulce, fructe. ([359], p.473, 476)

Varza și conopida (consumate în stare crudă, fără prelucrare termică) conțin substanțe care inhibă sinteza hormonilor tiroidieni. De aceea, ele sunt indicate în hipertiroidie.

Magneziul participă la structura scheletului și a dinților, activează numeroase enzime implicate în metabolismul proteic, glucidic și lipidic, micșorează reactivitatea fibrelor miocardiene, împiedicând astfel apariția palpitațiilor, împiedică acumularea de calciu și sodiu în pereții vasculari, contribuind astfel la buna funcționare a arterelor.

Concentrația normală a magneziului în sânge este de 0,7-1 mmol/l.

„Excesul sau deficiența sa creează modificări mai mult sau mai puțin severe asupra echilibrului biologic al organismului." ([359], p.422)

Deficitul de magneziu este astăzi des întâlnit din cauza proceselor de rafinare a cerealelor (prin care se pierde 85 % din conținutul e magneziu) și a prelucrări excesive a alimentelor (prin care se pierde 30-75%).

„Carența prelungită de magneziu poate da leziuni organice ireversibile. Cel mai frecvent este afectat țesutul osos, miocardic și sistemul vascular." ([359], p.429)

Se recomandă alimente bogate în magneziu asimilabil: pâine de grâu neagră cu iaurt, nuci, smochine, fasole boabe. ([359], p.426, 431)

Excesul de magneziu nu apare la o alimentaţie normală. El se întâlneşte în cadrul unor boli şi în cazul administrării unor medicamente care conţin magneziu. ([359], p.422)

Când magneziemia depăşeşte 2 mmol/l, tensiunea arterială scade, ritmul cardiac se micşorează, apare somnolenţa. Creşterea magneziului seric este urmată de paralizia musculaturii respiratorii. ([359], p.423)

Se vede aici cât de importantă este menţinerea concentraţiei de magneziu în limitele normale. În acest scop, organismul a fost dotat cu mecanisme speciale pentru eliminarea excesului de magneziu, iar concentraţia magneziului în alimentele naturale a fost stabilită sub limita periculoasă.

Manganul intervine în formarea structurii osoase şi în activitatea sistemului nervos central.

Deficitul de mangan nu apare la o alimentaţie normală, deoarece multe alimente naturale au o concentraţie suficientă de mangan. alimentele cele mai bogate în mangan sunt: cerealele integrale, gălbenuşul de ou, fructele neprelucrate.

Prin rafinare, făina pierde 86% din conţinutul în mangan.

Excesul de mangan este posibil prin intoxicaţie. Intoxicaţia acută se manifestă prin necroza mucoasei gastrice. Intoxicaţia cronică se manifestă prin dificultăţi motorii şi psihice, slăbiciune, anemie, cefalee. În aceste cazuri se recomandă alimente sărace în mangan: lapte şi produse lactate, preparate culinare din cartofi şi morcovi, pâine albă. ([359], p.488)

Molibdenul intervine în catabolismul grăsimilor şi acizilor nucleici şi previne apariţia cariilor dentare. Necesarul zilnic este foarte mic: 0,15–0,5 mg.

Alimentația echilibrată previne atât excesul cât și deficitul de molibden.

Alimente bogate în molibden: cereale integrale, legume cu frunze verde închis, fasole boabe, mazăre boabe, ouă.

Alimente sărace în molibden: cereale rafinate, grăsimi, citrice. ([359], p.490)

Potasiul intervine în procesul de transformare a glucozei în glicogen, în procesele de elaborare proteică, în metabolismul lipidic (ca activator enzimatic), în reglarea cantității de apă din corp (împreună cu sodiul), în reglarea activității neuromusculare și a ritmului cardiac etc. ([359], p.391)

Excesul de potasiu nu apare în condiții obișnuite. Hrana vegetală este foarte bogată în potasiu, dar organismul sănătos rezistă la cantități de potasiu de 5-10 ori mai mari decât cele normale. De aceea nu apar fenomene patologice.

Excesul de potasiu are următoarele cauze: administrarea unor doze mari de produse farmaceutice ce conțin potasiu, transfuziile cu sânge conservat, anumite boli care micșorează eliminarea renală de potasiu. ([359], p.391, 392)

Simptome: tulburări de ritm cardiac, amețeli, transpirații. „Întrucât oricând poate interveni oprirea cardiacă, diagnosticarea și tratarea de urgență a excesului potasic reprezintă o problemă vitală." ([359], p.393)

După intervenția medicală necesară scăderii concentrației potasiului, se recomandă alimente sărace în potasiu: pâine albă, unt, smântână, arpacaș din orez.

Deficitul potasic prin reducerea aportului este foarte rar întâlnit, deoarece potasiul se află din abundență în numeroase alimente. ([359], p.398)

Deoarece sarea (NaCl) aduce zilnic o cantitate mare de sodiu, s-a rânduit ca majoritatea alimentelor naturale să aibă concentrație mică de sodiu și mare

de potasiu. Se obţine astfel un echilibru în conformitate cu necesarul organismului.

Necesarul de sodiu: 4 g/zi. Necesarul de potasiu: 2-4 g/zi.

Tabelul 11

Aliment	Sodiu (mg %)	Potasiu (mg %)
mere	3	120
pepene verde	8	270
struguri	2	300
prune	3	300
dovlecei	15	300
varză albă	30	400
linte boabe	4	700

Seleniul are rol antioxidant, intervine în funcţionarea ficatului, creşte absorbţia vitaminei E şi activează sinteza imunoglobulinei.

În *deficitul* de seleniu, apar dureri musculare şi modificări sanguine. Se recomandă alimente bogate în seleniu: cereale integrale, gălbenuş de ou, usturoi, ton în ulei, curmale. ([359], p.352, 487)

Excesul de seleniu produce leziuni cutanate şi nervoase, pierderea unghiilor şi părului. O alimentaţie normală nu duce la exces de seleniu. Excesul apare în cazul intoxicaţiei. Se recomandă alimente sărace în seleniu: fructe şi vegetale; în special roşii, ceapă şi struguri. ([359], p.353, 487)

Siliciul are un rol important în domeniile: osos, vascular, nervos şi respirator. El are o acţiune antitoxică şi intervine în mecanismele imunitare.

Cancerul este mult mai rar întâlnit în regiunile bogate în magneziu şi siliciu.

Există siliciu în multe alimente, în majoritatea fructelor şi mai ales în coaja lor, în legume, mai ales în frunze. Planta numită coada calului conţine şi ea siliciu; de asemenea, frunzele de cicoare.

Sodiul este unul dintre cele mai importante elemente minerale din organism.

„Sodiul intervine în primul rând în reglarea repartiției apei între selectorul intra- și extracelular. Dacă se perturbă echilibrul dintre aportul și eliminarea natriului din organism, apar modificări secundare cu consecințe biologice negative." ([359], p.356)

În *deficitul* de sodiu apare tendința la hipotensiune arterială, pulsul este accelerat și slab. Alte semne: amețeli, încețoșarea vederii, astenie. În forma ușoară se pierd 4 litri de lichid, în forma moderată 4-6 litri, iar în forma gravă se pierd 6-10 litri de lichid, simptomele se agravează și duc la moarte. ([359], p.386)

Aportul excesiv de sodiu determină atragerea apei din celule, creșterea volumului sanguin și a tensiunii arteriale.

Tabelul 12. Concentrația de sodiu în câteva alimente (mg la 100 g)

Aliment	Sodiu
struguri	2
cireșe	3
mere	3
piersici	3
prune	3
portocale	4
pepene verde	8
ciuperci	12
cartofi	13
varză albă	30
fasole verde	40
spanac	70

Sulful intră în constituția proteinelor, în special a celor de rezistență (din structura tendoanelor, pielii, unghiilor, părului), în structura cartilajelor articulare, în structura unor vitamine. Participă la toate domeniile metabolice, stimulează secreția gastrică și activi-

tatea enzimelor digestive, crește secreția biliară, stimulează secreția de insulină, îmbunătățește capacitatea de apărare antiinfecțioasă și scade sensibilitatea la alergici.

Sulful se găsește în pește, ouă, varză, fasole uscată și nuci. Aportul de sulf asigurat de rația alimentară normală este suficient. ([359], p.126)

Forma sub care sulful se găsește în alimente (în substanțe organice) este potrivită pentru organism. Dacă s-ar administra cantități mari de sulf anorganic, s-ar ajunge la intoxicații grave.

Zincul „participă la desfășurarea a numeroase procese fiziologice, prezența sa fiind obligatorie pentru buna funcționare a mai multor țesuturi și organe. Se cunosc până în prezent peste 80 de enzime care au în concentrația lor acest mineral. Se pare că nici o cale metabolică importantă nu se poate desfășura în absența acestor enzime." ([359], p.464)

Se găsește zinc în piersici, prune, cartofi, miere de albine. Nucile și ouăle sunt bogate în zinc. ([359], p.469)

Planta numită *coada șoricelului* conține zinc. ([173], p.154)

ȘTIINȚELE NATURII

Științele naturii studiază câteva aspecte ale universului material în starea în care acesta se află după cădere.

Științele sunt limitate.

În primul rând, toate observațiile și experiențele științifice au avut loc după momentul căderii. De aceea, toate legile științei (stabilite prin observații și experiențe) sunt valabile cel mult pentru starea în care universul se află după cădere. Nu este corectă extinderea legilor științei la starea în care se afla univer-

sul înainte. Ştiinţa este limitată astfel la un anumit domeniu temporal de valabilitate. Extinderea forţată duce la erori. De aceea este riscantă folosirea ştiinţei pentru a înţelege Cartea Facerii.

În al doilea rând, ştiinţele nu studiază toate aspectele universului material, ci doar acele aspecte care sunt observabile sau repetabile experimental. Evenimentele de la crearea lumii nu sunt nici observabile, nici repetabile experimental. De aceea ele nici nu intră în domeniul ştiinţei.

În al treilea rând, atunci când studiază aspecte observabile sau repetabile experimental, ştiinţele dau rezultate parţiale, deoarece nu surprind totalitatea realităţii. Progresul ştiinţei dovedeşte tocmai acest fapt. Observaţiile se acumulează treptat, iar teoriile se modifică în funcţie de noile observaţii. Multe teorii au fost abandonate. Altele au fost modificate pentru a explica noile observaţii sau noile date experimentale. De aici provine riscul de a introduce teorii ştiinţifice în învăţătura Bisericii. Dacă legăm învăţătura Bisericii de o anumită teorie ştiinţifică, ce vom face atunci când teoria va fi abandonată?

VIAŢA

Definiţia vieţii

În secolul al XIX-lea se spunea că viaţa este o formă de existenţă a materiei albuminoide. Celula vie părea o masă albuminoidă învelită într-o membrană.

„Noţiunea de *viaţă* s-a schimbat complet în secolul al XX-lea, cu avântul geneticii şi al biologiei moleculare. Astăzi, este foarte dificil de a da o definiţie *vieţii*. Se poate spune că ceea ce o caracterizează sunt molecule foarte complexe, cele mai complexe fiind proteinele, care sunt fabricate datorită unor instrucţiuni codificate în gene." ([538], p.177)

Dar biologia ateistă nu poate explica nici originea acestor instrucţiuni, nici originea codului folosit. De

ce? Pentru simplul fapt că nu are sens să vorbim despre instrucţiuni şi cod într-un cadru aleator.

Apariţia vieţii

Genele şi viaţa.

În învăţământul preuniversitar se mai predă încă vechea teorie despre apariţia vieţii:

substanţe anorganice → substanţe organice → gene → forme acelulare de viaţă

Li se spune elevilor că atunci „când s-au sintetizat primele gene, a avut loc apariţia protobionţilor, adică a celor mai simple forme acelulare de viaţă". ([559], p.76)

Primele gene ar fi fost sintetizate pe cale nevie (abiogenă), deoarece viaţa încă nu exista. De aceea se vorbeşte de „sinteza abiogenă a primelor gene". ([559], p.75)

Vechea teorie afirmă deci că genele ar fi dus la apariţia vieţii.

Această teorie nu mai este susţinută azi nici de evoluţionişti. Iată ce afirmă profesorul universitar Michel Morange, specialist în biologie moleculară: „Ştim în prezent că nu genele au creat viaţa, ci viaţa este cea care a inventat genele". ([538], p.177)

Dacă elevii ar citi cu atenţie şi spirit critic toate afirmaţiile din manual şi ar realiza legături între diversele paragrafe şi capitole, ar înţelege erorile vechii teorii.

În manual se prezintă noţiunea de genă: „gena este definită ca fiind un segment din macromolecula de ADN sau ARN (în cazul ribovirusurilor şi viroizilor) care conţine informaţia genetică necesară sintezei unei catene polipeptidice sau a unei alte biomolecule.

Gena este alcătuită dintr-o secvenţă de codoni care codifică succesiunea aminoacizilor într-o catenă polipeptidică" (proteină sau parte a unei proteine, n.n). ([559], p.52)

Într-adevăr, gena nu este o simplă substanță chimică. Ea conține informația necesară obținerii unei proteine. Secvența codonilor din genă codifică succesiunea aminoacizilor din proteina care urmează a fi sintetizată. Destinatarii informației sunt ribozomii (componente celulare speciale). Aici, informația genetică este decodificată, obținându-se proteine prin participarea unor enzime. ([559], p.48-51)

Informația conținută în genă are sens numai în acest cadru. Ea este copiată de ARN-mesager și transferată în citoplasmă, la ribozomi. ARNt (ARN de transfer) are rolul de a transfera aminoacizii al locul sintezei proteice în ribozomi; intervin aici anumite enzime. Alte enzime unesc aminoacizii în conformitate cu informația primită, „iar moleculele de ARNt sunt puse în libertate sunt reciclate, adică refolosite în procesul sintezei proteice. De asemenea și ribozomii sunt reciclați în cursul sintezei proteice". ([559], p.51)

Așadar, genele conțin o informație care are sens numai în cadrul celulei vii. Gena răspunde unui necesar proteic al celulei. De aceea nu are sens să vorbim de informație genetică în absența celulei. Înțelegem astfel că nu genele au creat viața.

Diverse ipoteze ateiste referitoare la originea vieții

De obicei, li se prezintă elevilor o singură ipoteză ateistă referitoare la originea vieții. Elevii rămân cu impresia că această ipoteză exprimă *realitatea*.

De exemplu, este prezentată ipoteza emisă în anul 1922 de biochimistul sovietic A.I. Oparin. Această ipoteză afirmă că viața a apărut pe planeta noastră în mediul acvatic, din materie nevie, pe calea așa-numitei „evoluții chimice", care ar consta din transformarea substanțelor anorganice în compuși organici. Prezentarea din manualul [552] referitoare la condițiile fizico-chimice „de acum câteva miliarde de ani" lasă impresia de siguranță (de adevăr dovedit). Se vor-

bește de o temperatură de 100°C și de acumularea de dioxid de carbon (CO_2), metan (CH_4), hidrogen sulfurat (H_2S).

Nu li se spune elevilor că ipotezele ateiste se contrazic reciproc. Unii biologi atei consideră că viața a apărut spontan în mediul acvatic, la temperaturi mari. S-au propus diverse temperaturi: 100°C, 120°C, 150°C, 200°C ([148], [361], [552]). Alți biologi atei consideră că nu în mediul lichid, ci pe substrat solid ar fi apărut viața; și nu la temperaturi mari, ci la temperaturi mici, sub 25°C.

„Dovezi experimentale" ale originii vieții

Li se prezintă elevilor aparatul lui Miller, prin care s-au obținut câteva substanțe organice din substanțe anorganice, în *absența oxigenului*. Se consideră acest rezultat drept „dovadă experimentală" în sprijinul ipotezei lui Oparin.

Dar în aparatul lui Miller nu s-au obținut viețăți, ci doar substanțe organice (zaharuri, aminoacizi, alcooli).

Elevii au impresia că substanțele organice reprezintă „materie vie". Trebuie să spunem elevilor că substanțele organice și cele anorganice sunt doar componente ale făpturilor vii. Ele nu au viață. În aparatul lui Miller nu s-a obținut viață.

Pentru a consolida impresia falsă că ar exista dovezi experimentale ale originii vieții, autorii manualului pun întrebarea: „Care sunt dovezile experimentale ale originii vieții?" ([552], p.6, întrebarea 4).

Întrebarea este pusă ca și cum ar exista dovezi experimentale ale originii vieții.

Noțiunea de „dovadă experimentală a originii vieții" nu are sens.

O eventuală „dovadă experimentală" ar aparține prezentului, nu trecutului geologic al pământului și ar fi rodul activității unor savanți, nicidecum o apariție spontană prin fenomene întâmplătoare.

De aceea, noțiunea de „dovadă experimentală a originii vieții" nu are sens.

Oxigenul și originea vieții

Cercetări recente au dus la concluzia că „oamenii de știință trebuie să reconsidere unele dintre presupunerile lor. Chimiștilor le-a plăcut vechea atmosferă reducătoare, deoarece era favorabilă pentru experimentele evoluționiste". ([489], p.72)

Cercetările efectuate de NASA arată că efectele soarelui asupra apei pământului pot constitui principala noastră sursă de oxigen și nu fotosinteza, așa cum se crede în general.

În trecut, biologii atei afirmau că oxigenul a apărut târziu, după apariția plantelor capabile de fotosinteză. Ei aveau nevoie de această ipoteză, deoarece oxigenul ar fi făcut imposibilă trecerea de la neviu la viu. Studii recente au arătat că, în prezența oxigenului, substanțele organice s-ar fi descompus destul de repede. De aceea biologii atei au eliminat oxigenul în experiențele lor de laborator.

Cercetătorii Șklovski și Sagan au arătat că „de îndată ce condițiile de laborator devin oxidante, sinteza organică este practic întreruptă". ([489], p.73)

Oxigenul în stare normală este stabil, deci puțin reactiv, dar prin activare formează structuri puternic reactive: oxigen singlet, anion superoxid, radical hidroxil și apă oxigenată. Toate formele reactive ale oxigenului sunt toxice.

Creatorul a înzestrat celulele cu mecanisme complexe de protecție. Principiul general de protecție a celulei constă în a transforma radicalii toxici în oxigen molecular sau în apă. Pentru aceasta, celula este dotată cu enzime organizate într-o schemă cibernetică eficientă. De exemplu, enzima SOD (superoxiddismutaza) catalizează transformarea superoxidului în apă oxigenată; în continuare, catalaza transformă apa oxigenată în apă și oxigen (compuși netoxici). Acesta este un exemplu elementar. Realitatea este mult mai

complexă. Mecanismele cu care sunt înzestrate celulele depăşesc imaginaţia. Cercetătorii cunosc faptul că „nici o maşină cibernetică, oricât de perfecţionată, nu reuşeşte o performanţă atât de completă şi rapidă" ([268], p.33). Fără aceste mecanisme de protecţie, celulele nu ar putea supravieţui. Eventualele „celule primitive", lipsite de aceste mecanisme complexe, ar fi fost repede distruse.

PARTEA a III-a

TERMENI REFERITORI LA ÎNVĂŢĂTURI, PRACTICI ŞI TENDINŢE GREŞITE

ATEISMUL

„Ochiul necredinciosului nu vede nimic în creaţie, în afara mişcărilor naturii. Strălucitorul chip al divinului Creator, admirabila Sa frumuseţe îi rămân ascunse şi inaccesibile. Privirea sa rătăceşte peste adâncul creaţiei fără a putea vedea frumuseţea înţelepciunii divine, fără să poată admira atotputernicia divină, fără să poată descoperi bunătatea divină, pronia divină, dreptatea şi iubirea Creatorului pentru creaţia Sa. Mintea sa nu se poate ridica mai presus de lumea văzută şi nici să depăşească graniţele celor percepute cu ajutorul simţurilor. [...]

Inima celui necredincios, din care Dumnezeu S-a îndepărtat, nu mai poate simţi nici o bucurie. Golul acesta a fost umplut de tristeţe, de descurajare, de nefericire. Trăieşte plictisit şi indiferent faţă de tot ce îl înconjoară. Rătăceşte prin viaţă, ca printr-o noapte întunecoasă, tristă şi nici o rază de lumină nu luminează calea sa chinuită. Nimeni nu poate îndruma şi

călăuzi paşii săi. Trece singur prin această viaţă, fără speranţa unei vieţi mai bune; este pândit permanent de nenumărate capcane şi nimeni nu poate să îl elibereze când cade victimă lor. Cade în ele şi este strivit de greutatea lor. În tristeţea lui nu există nici măcar o clipă de uşurare.

Pacea sufletului şi liniştea inimii au fost alungate de lipsa sa de credinţă. Adâncul inimii sale este îndoliat. Mulţumirea pe care credinciosul o află în ascultarea şi urmarea poruncilor sfinte mântuitoare şi a unei vieţi morale îi este necunoscută [...]

Necredinciosul recunoaşte ca unic principiu doar materia, reduce adevărata fericire a omului la cercul strâmt al plăcerilor trecătoare şi îşi orientează toate străduinţele numai spre aflarea acestora. Bucuria izvorâtă din cultivarea virtuţilor îi este străină şi nu se poate împărtăşi de harul ei. El ignoră astfel adevăratul izvor al fericirii şi se îndreaptă către izvoarele amărăciunii. Plăcerea îl conduce la saturaţie şi dezgust, apoi la plictiseală şi la tristeţe. Tristeţea îl conduce la suferinţă, iar aceasta din urmă la deznădejde. [...]

Necredinciosul ignoră aşadar faptul că fericirea omului nu se găseşte în plăcerile oferite de bunurile pământeşti, ci în iubirea lui Dumnezeu, bunul veşnic şi cel mai de preţ. De aici rezultă deci nefericirea celor care nu Îl cunosc pe Dumnezeu.

Cel care-L neagă pe Dumnezeu neagă însăşi bucuria sa şi fericirea cea veşnică." (Sf. Ierarh Nectarie, [121], p.52-54)

„Sunt oameni care zic că nu există Dumnezeu. Ei vorbesc aşa pentru că în inima lor viază duhul mândriei, care le insuflă minciuni împotriva Adevărului şi împotriva Bisericii lui Dumnezeu. Ei cred că sunt inteligenţi şi deştepţi, dar în fapt nu înţeleg nici măcar că aceste gânduri nu sunt ale lor, ci vin de la vrăjmaşul; dacă cineva le primeşte în inima lui şi le îndrăgeşte, acela se înrudeşte cu duhul cel rău şi se face

asemenea lui. Și să dea Dumnezeu ca nimeni să nu moară în această stare.

Dar în inimile sfinților viază harul Duhului Sfânt, care îi înrudește cu Dumnezeu, și ei simt lămurit că sunt copii duhovnicești ai Tatălui Ceresc, și de aceea zic: «Tatăl nostru»...

Iată o taină: există suflete care L-au cunoscut pe Domnul; există suflete care nu L-au cunoscut, dar cred în El; și, în sfârșit, oameni care nu numai că nu L-au cunoscut pe Dumnezeu, dar care nici măcar nu cred în El, și printre aceștia din urmă există mulți oameni învățați.

La necredință se ajunge din mândrie. Omul mândru vrea să cunoască toate prin mintea și prin știința lui, dar nu-i este dat să cunoască pe Dumnezeu, pentru că Domnul nu Se descoperă decât sufletelor smerite. Sufletelor smerite Domnul le face cunoscute lucrurile Sale, care sunt de neînțeles pentru mintea noastră, dar se descoperă prin Duhul Sfânt. Numai cu mintea omul nu poate cunoaște decât cele pământești și pe acestea numai în parte, în vreme ce Dumnezeu și toate cele cerești nu se cunosc decât prin Duhul Sfânt.

Unii se ostenesc toată viața lor să cunoască ce este pe soare sau pe lună sau aiurea, dar aceasta nu e de nici un folos pentru sufletul lor. Dacă însă ne vom strădui să cunoaștem ce este înlăuntrul inimii omului, iată ce vom vedea: în sufletul unui sfânt – Împărăția cerurilor, dar în sufletul unui păcătos – întuneric și chin. Și e de folos să știm aceasta, pentru că vom rămâne veșnic fie în Împărăție, fie în chinuri.

Cel leneș la rugăciune cercetează cu nesaț tot ce vede pe pământ și în cer, dar cum este Domnul nu știe și nici nu se străduiește să cunoască." (Cuv. Siluan Athonitul, [66], p.139, 111)

EVOLUȚIONISMUL TEIST

Evoluționismul ateist este ipoteza care afirmă că speciile de animale s-au transformat unele în altele, de la unicelulare până la maimuță și om, în decursul a miliarde de ani; mai afirmă că speciile de plante au evoluat de la forme unicelulare până la plantele cu flori. Se mai spune că acest proces evolutiv s-a desfășurat pe cale naturală, prin factori întâmplători.

În realitate, nu există nici o dovadă a evoluției speciilor. Toate raționamentele evoluționiste conțin erori de logică. Știința actuală respinge ideea evoluției.

Având impresia că evoluția speciilor este un fenomen real, unii filozofi au încercat să amestece evoluționismul cu învățătura Bisericii. Așa a apărut evoluționismul teist.

Evoluționismul teist este erezia care afirmă că evoluția speciilor este un fapt real, că ea a parcurs etapele prezentate de evoluționismul ateist și că este rezultatul lucrării directe a lui Dumnezeu.

Principalele afirmații din erezia evoluționistă

Principalele afirmații din erezia evoluționistă sunt:

1. Evoluția speciilor este un fapt real, așa cum arată teoria evoluționistă, dar ea nu s-a realizat spontan, prin factori întâmplători, ci prin lucrarea lui Dumnezeu.

2. Dumnezeu a creat doar vietăți unicelulare (un fel de bacterii), pe care le-a ajutat să evolueze până la maimuță și om, în miliarde de ani.

3. „Zilele" creației sunt „erele geologice". Ele au durat milioane de ani.

4. „La porunca lui Dumnezeu peștii au început să iasă din mare pe uscat, târându-se, mergând pe aripioarele lor și cu cozile lor, acum în afara apelor și apoi din nou în ele, devenind reptile amfibii luând diferite forme și diferite dimensiuni." ([567], p.18)

5. „Harul lui Dumnezeu ne-a făcut să urcăm treptele care ne-au dus din țărână spre organismele

unicelulare din apă, apoi spre trilobiți, după care Dumnezeu a luat de mână o creatură goală și tremurătoare, ce căuta hrană și încerca să scape de fiarele sălbatice, și a binecuvântat-o insuflându-i Duhul Vieții Sale și a făcut-o suflet spiritual viu, așezând-o într-o grădină sădită anume pentru el, în care harul lui Dumnezeu prisosea în toate."([567], p.40)

6. Lumea vie (inclusiv firea lui Adam) era stricăcioasă și muritoare înainte de păcat. Animalele au murit, s-au descompus și s-au sedimentat în zeci de milioane de ani înainte de Adam.

Consecințe ale evoluționismului teist

Din afirmațiile evoluționismului teist rezultă următoarele consecințe eretice:

1. Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți prezintă în mod greșit crearea lumii. Varianta corectă este cea arătată de teoria evoluției.
2. Ori Dumnezeu a dat o învățătură greșită, ori Sfinții Părinți s-au înșelat, ori Sfânta Scriptură trebuie înțeleasă exclusiv alegoric.
3. Dacă Dumnezeu a realizat evoluția speciilor, atunci a îngăduit amestecarea felurilor de viețuitoare.
4. Dacă omul nu este deosebit calitativ de animale, atunci este un animal evoluat în care s-a turnat harul lui Dumnezeu.
5. Moartea și stricăciunea erau în lume înainte de păcatul lui Adam. Deci nu păcatul lui Adam este cauza morții, ci Dumnezeu.

Împotriva evoluționismului teist

Împotriva evoluționismului teist aducem următoarele învățături:

Sfântul Ioan Gură de Aur spune: „A nu crede în cele scrise în dumnezeiasca Scriptură, ci a introduce altele din mintea ta, socot că acest lucru aduce mare primejdie pe capul celor ce îndrăznesc să facă aceasta." ([31], p.152)

Sfântul Ignatie Briancianinov ne învaţă astfel: „Sfântul Duh, care a grăit prin prooroci şi apostoli cuvântul lui Dumnezeu, l-a tâlcuit prin Sfinţii Părinţi. Atât Cuvântul lui Dumnezeu, cât şi tâlcuirea lui sunt dar al Sfântului Duh. Numai această tâlcuire o primeşte Sfânta Biserică Ortodoxă! Numai această tâlcuire o primesc adevăraţii ei fii! Cel ce tâlcuieşte după bunul plac Evanghelia şi întreaga Scriptură leapădă prin aceasta tâlcuirea ei de către Sfinţii Părinţi, de către Sfântul Duh. Cel care leapădă tâlcuirea de către Sfântul Duh, leapădă fără nici o îndoială, însăşi Sfânta Scriptură."([25], p.115)

Sfântul Vasile cel Mare spune: „Cei care folosesc interpretarea alegorică au încercat să dea credit Scripturii, punând pe seama ei propriile lor idei, schimbând sensul cuvintelor Scripturii cu folosirea unui limbaj figurat. Înseamnă însă să te faci mai înţelept decât cuvintele Duhului, când, în chip de interpretare a Scripturii, introduci în Scriptură ideile tale." ([90], p.171)

Despre zilele creaţiei, Sfântul Ioan Gură de Aur spune: „Dumnezeu a numit sfârşitul luminii seara, iar sfârşitul nopţii dimineaţa; şi pe amândouă le-a numit zi, ca să nu ne înşelăm, nici să socotim că seara este sfârşitul zilei [redacted] că lungimea amândorura face o zi". ([31], p.63) ci să ţinem

Despre păstrarea felului vieţuitoarelor, Sfântul Vasile cel Mare spune: „Colţişorul trestiei nu odrăsleşte măslinul, ci din trestie iese altă trestie, iar din seminţe răsar plante înrudite cu seminţele aruncate în pământ. Şi astfel, ceea ce a ieşit din pământ la cea dintâi naştere a plantei, aceea se păstrează şi până acum; iar prin răsărirea în continuare se păstrează felul".([90], p.120)

Despre faptul că Dumnezeu l-a făcut pe om luând ţărână din pământ, Sfântul Ioan Gură de Aur ne învaţă astfel: „A făcut – spune Scriptura – Dumnezeu pe om luând ţărână din pământ.

Ce spui? A făcut pe om luând ţărână din pământ?

Da, ne răspunde dumnezeiasca Scriptură. Și n-a spus simplu „pământ", ci „țărână", ca și cum a spus partea cea mai proastă și mai de puțin preț din pământ.

Mari și ciudate ți se par cele spuse! Dar dacă te gândești cine e Creatorul, n-ai să te mai îndoiești de ce s-a făcut, ci ai să te minunezi și ai să te închini puterii Creatorului. Iar dacă ai vrea să cercetezi pe toate cu slăbiciunea gândurilor tale, e firesc să-ți treacă prin minte și aceea că din pământ nu se poate face niciodată trup omenesc, ci doar oale și ulcele, trup ca acesta al nostru, niciodată! Vezi, că dacă nu avem în minte puterea Creatorului și dacă nu potolim propriile noastre gânduri care dau la iveală marea noastră slăbiciune, nu putem primi înălțimea spuselor Scripturii?" ([31], p.143)

Așa ne învață și Sfântul Ioan Damaschin: „Cuvântul *Adam* se tălmăcește: făcut din pământ; și este neîndoielnic că firea omului este făcută din pământ, pentru că a fost plăsmuit din pământ."([27], p.115)

Iar despre noblețea sufletului nostru, tâlcuind cuvintele „și a suflat în fața lui suflare de viață", spune: „Având, dar, în minte acestea toate și gândindu-ne la noblețea sufletului nostru să nu facem nici o faptă nevrednică de el, să nu-l murdărim cu fapte urâte. Să nu-l coborâm, supunându-l trupului!" ([31], p.145)

Părintele Dumitru Stăniloae spune: „Omul, după învățătura creștină, e adus la existență de la început ca spirit întrupat, sau ca unitate constituită din suflet și trup, printr-un act creator special al lui Dumnezeu. Pentru aceasta trebuia să existe lumea ca natură, dar omul nu e opera naturii, deși e legat de ea... Actul de creare a omului se deosebește de actul de creare a naturii chiar și în componenta lui referitoare la trup. Dumnezeu a făcut trupul «luând țărână din pământ», deci n-a poruncit simplu pământului să-l producă, dându-i putere în scopul acesta. Prin aceasta a deosebit trupul de restul naturii, mai mult decât se deosebesc trupurile diferitelor animale, de

natură. A făcut trupul pentru suflet înrudit în mod special cu Dumnezeu." ([70], p.266)

Părintele Dumitru Stăniloae ne învață că „Dumnezeu, ca iubire, lucrează totdeauna cu iubire. Iar iubirea nu creează nici un rău. Robia lui Adam este urmarea naturală a înfrângerii lui, durerea lui este rezultatul fiziologic al traumatizării proprii prin deviere de la drumul lui și moartea este rezultatul depărtării de Dumnezeu. A socoti pe Dumnezeu cauza durerii și a morții este o rătăcire esențială, o adevărata injurie la adresa Lui. Pe plan soteriologic ea este o adevărată erezie, căci privează Crucea lui Hristos de conținutul ei real istoric și antropologic, care e cel al victoriei asupra satanei, și o preface în simplu instrument al durerii și îmblânzirii «mâniei» lui Dumnezeu". ([70], p.333)

FENOMENELE PARANORMALE

Fenomenele paranormale sunt fenomene aflate în dezacord cu teoriile științifice actuale și cu metodologia științifică, produse fără lucrarea harului lui Dumnezeu. Cele mai cunoscute fenomene paranormale sunt:

Telepatia (simțire la distanță), formă de comunicare între două persoane, în afara căilor senzoriale cunoscute. Emițătorul și receptorul se concentrează intens; uneori receptorul este în transă hipnotică.

Clarviziunea, achiziționarea extrasenzorială de informație care nu provine de la o persoană umană. Subiectul se concentrează și aude voci interioare sau „vede" (în minte) mesaje scrise despre evenimente pe care nu le cunoaște. Uneori imaginile sunt încărcate de simboluri iar mesajele sunt eronate.

Precogniția (cunoaștere anticipată), aflare de informații despre evenimente viitoare, de obicei negative. Uneori subiectul vede imaginile într-un glob de cris-

tal. În cele mai multe cazuri, imaginile halucinatorii conțin elemente simbolice și produc tulburare.

Retrocogniția (cunoaștere din trecut), aflare de informații despre evenimente din trecut, la care subiectul nu a participat. În multe cazuri retrocogniția are loc în transă și conține elemente simbolice din religiile orientale.

Psihokinezia (mișcare produsă prin acțiune psihică), ansamblu de fenomene de modificare a stării unor obiecte sau viețăți. De exemplu:

- deplasări de obiecte ușoare sau grele fără atingerea lor;
- deformări și distrugeri ale unor obiecte fără atingere;
- provocare de scurtcircuite;
- distorsiuni magnetice;
- vindecări lipsite de pocăință și smerenie;
- producerea unor zgomote în mobilă sau pereți (ciocănituri, bătăi de tobă, explozii);
- imagini fotografice fără aparat fotografic și fără obiect real: defunctografie (imagini ale unor oameni care au murit), ufografie (imagini de OZN);
- incendii;
- combustia (carbonizarea) spontană a unor oameni (de obicei oameni cu vicii, singuri în casă și deznădăjduiți). Combustia provine din interior și nu afectează hainele omului respectiv.

Spiritismul, comunicare cu spirite căzute (demoni), care se arată sub forma unor oameni decedați.

Mulți oameni din zilele noastre cred că aceste fenomene se pot explica prin anumite puteri naturale ale omului, încă necunoscute. Acești oameni nu cunosc experiența de 2000 de ani a sfinților în războiul cu demonii și nici nu acceptă ideea că există demoni.

Câteva argumente pentru faptul că aceste fenomene sunt lucrări demonice:

- sunt dorite de oamenii respectivi, căutate cu insistență și programate. De la Sfinții Părinți cunoaș-

tem că „înşelăciunea demonică apare mai ales atunci când cineva se luptă să dobândească un înalt nivel spiritual şi să se învrednicească chiar de viziuni, fără a se fi curăţit în prealabil de patimi, bazându-se exclusiv pe înţelepciunea sa. Unei asemenea persoane diavolul îi dăruieşte «viziuni» pe măsură" [64];

- conţin elemente simbolice din religiile orientale. Un fenomen natural impersonal nu produce simboluri;

- se produc prin concentrare şi sunt urmate de mândrie şi tulburare;

- nu au folos duhovnicesc. Nu sunt însoţite de pocăinţă şi smerenie.

„Zona din care provin aceste puteri este tocmai zona spiritelor căzute, care folosesc prilejul oferit de oamenii care intră singuri şi de bunăvoie în ea, pentru a-i atrage mai strâns în plasele lor, nezgârcindu-se în acest scop cu dăruirea de puteri miraculoase şi vedenii, ţinta finală fiind distrugerea irevocabilă a acestor suflete. Dar oricare ar fi explicaţiile diferitelor fenomene mediumistice, Dumnezeu a interzis răspicat oamenilor, cum citim în Sfânta Scriptură, orice contact cu zona ocultă: «Să nu se găsească la tine de aceia care trec pe fiul sau pe fiica lor prin foc, nici prezicător, sau ghicitor, sau vrăjitor, sau fermecător. Nici descântător, nici chemător de duhuri, nici mag, nici de cei ce grăiesc cu morţii. Căci urăciune este înaintea Domnului tot cel ce face acestea, şi pentru această urăciune îl izgoneşte Domnul Dumnezeu de la faţa Sa» (Deuteronom 18, 10-12)" (Părintele Serafim Rose, [64], p.176)

GLOBALIZAREA

"Dispoziţia pentru apropiere şi comuniune cu semenii este înnăscută semenilor. Iar aspiraţia spre apropiere şi comuniune la scară mondială constituie

cea mai înaltă expresie a predispoziției omului pentru comuniunea cu ceilalți. Astfel, devine ușor de înțeles ecoul pe care îl găsesc în mulți oameni teoriile despre unitatea mondială, care apar din timp în timp, și ideologiile politice, cum ar fi cea care se referă la globalizarea promovată în vremea noastră de „noua ordine" mondială. [...]

Globalizarea promovată de noua ordine mondială constituie numai o înșelătoare față a universalității. În timp ce pare că îi unește pe oameni în exterior sau că favorizează apropierea reciprocă a acestora, că elimină barierele despărțitoare dintre ei și facilitează comunicarea, în realitate ea duce la transformarea popoarelor în mase de indivizi, la nivelarea culturilor, la amestecarea religiilor, la omogenizarea înfățișării și comportamentului omului, la americanizarea modului de viață. Punctul culminant al acestui proces negativ este anihilarea omului ca persoană și chiar a adevărului însuși despre persoană." (Georgios I. Mantzaridis, [46], p. 5-6)

Deosebirea dintre globalizare și universalitate

„Globalizarea și universalitatea sunt două noțiuni diferite din punct de vedere formal, dar esențial opuse una alteia. Prima exprimă unirea autoritară și omogenizarea, iar cea de a doua exprimă unitatea spirituală dar, în același timp și diversitatea persoanelor. [...]

Globalizarea este nu numai căutată metodic și sub diverse forme, dar este și impusă în mod practic, deoarece este facilitată de date care există și de evoluții care se conturează. La antipodul acestei globalizări se găsește universalitatea creștină. Aceasta nu se dobândește prin distrugerea sau contopirea celorlalți, sau prin distrugerea sau cucerirea lumii, ci prin lupta împotriva patimilor și distrugerea egocentrismului." (Georgios I. Mantzaridis, [46], p. 20-21)

OZN-URILE

OZN-urile sunt numite obiecte zburătoare neidentificate. Sunt apariții ciudate, începând din anii celui de al doilea război mondial până în zilele noastre.

Argumente pentru faptul că OZN-urile nu sunt obiecte materiale (nave cosmice):

- se deplasează cu viteze foarte mari (peste 6.000 km/h) și schimbă brusc direcția (în unghi ascuțit), ca și când nu ar avea masă;
- uneori apar și dispar brusc în loc să aterizeze și să decoleze;
- uneori sunt detectate de radar, alteori nu sunt detectate deși sunt vizibile. O civilizație cu tehnologie avansată, care produce nave spațiale nedetectabile radar, nu ar mai folosi și nave detectabile;
- uneori se divid în două sau mai multe obiecte de același tip;
- în unele cazuri aterizează pe teren noroios fără să lase urme.

Faptul că uneori, în urma aterizării unui OZN pământul este ars, nu este o dovadă că OZN-ul e o navă spațială. Din experiența ortodoxă de 2000 de ani se cunoaște că demonii au posibilitatea să incendieze diverse materiale.

Cercetătorul John Keel, deși agnostic, consideră că „aparițiile OZN par a fi pe de-a întregul variații minore ale fenomenelor demonice de când lumea". ([64], p.146)

Dr. Jacques Vallée, cercetător francez, expert în astrofizică, arată că „fiecare val de OZN-uri are un impact social din ce în ce mai mare. Mase din ce în ce mai largi de tineri sunt atrași până la fascinație de problemele cosmosului, de fenomenele psihice și parapsihice, de noi frontiere ale cunoștinței. Apar mereu pe această temă sumedenie de cărți și articole care modifică în profunzime mentalitățile și întreg spațiul cultural în care trăim". (The Invisible College). [...]

„A devenit deja posibilă determinarea a mari segmente ale populației să creadă în existența unor rase supranaturale, în posibilitatea mașinilor zburătoare, în pluralitatea lumilor locuibile, și acestea cu ajutorul câtorva scene și imagini atent regizate, ale căror detalii sunt adaptate desigur culturii și superstițiilor existente într-un anumit spațiu geografic la un moment dat." (*Passport to Magonia*, [64], p.144)

Cuviosul ieromonah Serafim Rose scrie că „literatura ortodoxă oferă numeroase exemple de manifestări demonice, care se potrivesc perfect cu scenariul întâlnirilor extraterestre: ființe și obiecte concrete (adică prezențe și contrafaceri demonice) care «apar» și «dispar» brusc, care au întotdeauna menirea de a înspăimânta și semăna confuzia între oameni, ducându-i în final la distrugere". ([64], p. 149)

De exemplu:

Un sihastru a căzut în mândrie pentru postirea și privegherea sa. Pe acesta a început vrăjmașul diavol a-l amăgi și a-l înșela cu năluciri diavolești. I se arăta în chip de înger luminat și multe lucruri neștiute îi spunea. La urmă l-a determinat să-și omoare tatăl. După ce a făcut aceasta, s-a demonizat și a murit și el. ([118], p.307)

Un tânăr monah, din mândrie, a ajuns victima înșelăciunii diavolești. El a primit de la demoni „o mantie strălucitoare din cer", peste măsură de moale și de lucioasă. Când au vrut călugării s-o arate Sfântului Martin, mantia a dispărut din mâinile lor. ([64], p.149)

Sfântul Nil de Sorska descrie o răpire demonică a unui băiat, foarte asemănătoare răpirilor de către „extratereștri". ([64], p.151)

Sfântul Ierarh Ignatie Briancianinov scrie despre faptul că unii oameni caută să vadă minuni sau să facă ei înșiși minuni: „Această căutare nu dă altceva la iveală decât înșelăciunea de sine, care se naște din buna părere de sine și din slava deșartă, și care se sălășluiește în suflet punând stăpânire pe el. [...]

Antihrist va face mai cu seamă minuni în văzduh, adică acolo unde își are satan împărăția. Minunile vor izbi cel mai tare simțul văzului, pe care îl vor fermeca și înșela. [...]

Toate înșelăciunile diavolești au în comun aceea că, dacă li se dă cea mai mică atenție, ele devin periculoase." ([64], p.156-157)

PRINCIPIUL TERȚULUI INCLUS

Principiul (axioma) terțului inclus este o formulare inventată de unii eretici pentru a oferi o fundamentare „logică" a sincretismului.

Acest principiu afirmă că „există un al treilea termen T, care este și A și non-A". ([568], p.37)

Ereticii spun că folosesc axioma terțului inclus în locul axiomei terțului exclus. Ei prezintă o formulare greșită a axiomei terțului exclus: „Nu există un al treilea termen T care să fie deopotrivă A și non-A". ([568], p.34)

În realitate, axioma terțului exclus afirmă că „într-un sistem, ori acceptăm o afirmație, ori nu o acceptăm; a treia variantă este exclusă."

Principiul terțului inclus și transdisciplinaritatea

Folosirea principiului terțului inclus urmărește fundamentarea sincretismului în vederea globalizării. Pe acest principiu se bazează transdisciplinaritatea. *„Cuvântul «sacru» este adecvat ca terț inclus ce pune de acord transcendența imanentă cu imanența transcendentă. Sacrul permite întâlnirea mișcării ascendente a informației și a conștienței cu cea descendentă, prin nivelurile de realitate și nivelurile de percepție. Această întâlnire este o condiție esențială a libertății și a responsabilității noastre. Astfel, sacrul apare ca sursa ultimă a valorilor noastre. El este*

spațiu de unitate dintre timp și ne-timp, cauzal și a-cauzal.

Există o unitate a interogării în multiplicitatea răspunsurilor, căci **sacrul este interogația însăși**. [...]

Sacrul, ca experiență, este sursa atitudinii transreligioase. Transdisciplinaritatea nu este nici religioasă, nici areligioasă; este transreligioasă. [...]

Atitudinea transreligioasă nu se află în contradicție cu nici o tradiție religioasă și cu nici un curent agnostic ori ateu, în măsura în care aceste tradiții și curente recunosc prezența sacrului. Prezența sacrului este de fapt, transprezența noastră în lume." ([568], p.150-151)

Folosirea principiului terțului inclus în evoluționismul teist

Se pare că inventatorii acestui „principiu" nu au avut în vedere folosirea lui în evoluționismul teist. Totuși, ei aveau idei evoluționiste. De exemplu, vorbind despre creșterea extraordinară a cunoașterii, un astfel de filozof spunea că aceasta poate duce în final „la o mutație comparabilă cu transformarea primatelor în *homo sapiens*." ([568], p.172)

Alți filozofi, impregnați de spiritul transdisciplinarității, au încercat să folosească acest „principiu" în favoarea evoluționismului teist. Ei au spus că nu trebuie să alegem între crearea viețăților și evoluție, ci trebuie să admitem „creație și noncreație", adică să admitem „creație și evoluție". Acești filozofi se bazează pe impactul psihologic al acestui "principiu". Mulți oameni rămân fără replică atunci când aud de „principiul terțului inclus", crezând că este un principiu din logică. Alți filozofi au mers chiar mai departe cu această aberație, spunând că trebuie să alegem „binele și răul", „lumina și întunericul". Rătăcirea este evidentă.

Principiul terţului inclus nu provine din fizica cuantică

Unii filozofi spun că principiul terţului inclus provine din fizica cuantică. Ei afirmă că fotonul este în acelaşi timp *undă şi particulă*. Afirmaţia este falsă. În realitate, într-un anumit cadru experimental, fotonul se comportă ca o undă, în alt cadru experimental se comportă ca o particulă. În plus, *undă* nu înseamnă *nonparticulă*.

PSIHOLOGIA ATEISTĂ

Psihologia ateistă este ştiinţa care studiază manifestările psihice ale omului căzut, considerând că sunt normale şi încercând să le explice în mod ateist.

Psihologia ateistă are următoarele aspecte negative:

Explică greşit originea capacităţilor psihice, neadmiţând faptul că există suflet creat de Dumnezeu.

Explică greşit manifestările psihice date de lucrarea harului lui Dumnezeu, deoarece nu admite existenţa harului.

Defineşte greşit capacităţile psihice, luând în seamă doar aspectele psihice actuale ale omului căzut.

Interpretează greşit lucrarea duhurilor rele în sufletul omului, neadmiţând existenţa acestor duhuri.

Elaborează orientări greşite pentru dezvoltarea psihică a omului, necunoscând viaţa duhovnicească şi scopul existenţei omului.

Justificăm pe scurt aceste afirmaţii:

Psihologia ateistă consideră că nu există suflet, că psihicul e un produs al creierului, că funcţiile psihice ale omului sunt dezvoltări ale funcţiilor psihice ale strămoşilor animali, că limbajul şi conştiinţa au origine social-istorică.

De obicei, psihologia ateistă nu studiază manifestări ale harului. Atunci când abordează tangenţial astfel de fenomene, le explică materialist.

Din scrierile Sfinților Părinți cunoaștem următoarele:

„Inima fără gânduri, lucrată de Duhul, este altarul adevărat încă înainte de viața viitoare. Căci oate se săvârșesc și se grăiesc acolo duhovnicește. ar cel ce nu a dobândit aceasta încă de aici e o piatră entru alte virtuți, bună pentru zidirea bisericii dumnezeiești, dar nu biserică și preot al Duhului. [...]

Dintre virtuți, unele sunt cu fapta, altele firești, altele dumnezeiești și de la Duhul. Cele cu fapta sunt din liberă alegere; cele firești, ale firii; iar cele dumnezeiești, ale harului. [...]

Cel ce și-a amorțit puterile sufletești cele după fire, rin patimi, le-a făcut nesimțitoare față de lucrarea și mpărtășirea tainelor Duhului. Căci cel ce nu vede, nu ude și nu simte duhovnicește, este mort, fiindcă nu ste Hristos viind în el, nici el mișcându-se și lucrând n Hristos." (Sf. Grigorie Sinaitul, [109], p.93, 121, 124)

Psihologia ateistă afirmă că toți oamenii (sănăoși din punct de vedere psihiatric) sunt raționali. Dar fântul Grigorie Sinaitul spune că „raționali după fire -au arătat numai sfinții, prin curățire. Căci rațiune urată nu a avut nici unul dintre înțelepții întru ale ațiunii, dat fiind că și-au stricat rațiunea de la început prin gânduri". ([109], p.91)

Psihologia ateistă se referă la „amintire" în forma i căzută, necunoscând „amintirea simplă și unitară" [109], p. 108) a omului înainte de cădere.

Psihologia ateistă studiază și promovează imaginația în forma ei căzută, în care se amestecă și ucrarea demonică.

Imaginația căzută și patimile sunt considerate nanifestări psihice normale, aparținând omului. Nu e admite existența duhurilor necurate.

De la Sfinții Părinți cunoaștem însă că „nici nălucirea nu-și face chipuri, nici patima nu lucrează fără uterea drăcească ascunsă" ([109], p.112). „Gândurile ăcătoase sunt rațiunile dracilor" ([109], p.110). Duhurile răutății „dau chip amintirilor despre unele

persoane și lucruri cunoscute, prefăcând și abătând toată vederea duhovnicească mai ales în cei ce se luptă încă și nu au ajuns la curățire și la discernământul duhovnicesc. Nu este lucru duhovnicesc al cărui chip să nu-l ia pe nebăgate de seamă prin nălucire. Căci și aceștia se înarmează potrivit cu starea și cu măsura sporirii celor atacați, aducând rătăcire în loc de adevăr și nălucire în loc de vedere și prin acestea sălășluindu-se în suflete". ([109], p.144)

Neștiind că scopul vieții este dobândirea harului Duhului Sfânt, că viața aceasta este o pregătire pentru viața veșnică și că este posibilă trăirea duhovnicească încă de aici, psihologia ateistă elaborează orientări greșite pentru dezvoltarea psihică. Omul este învățat să aibă o părere bună despre sine (în sens ateist), să se afirme, să-i convingă pe ceilalți, să-i determine pe ceilalți să-l respecte, să-și dezvolte imaginația și să aibă încredere în sine. Toate aceste recomandări se opun spiritualității ortodoxe. Sfinții Părinți ne îndeamnă să nu avem încredere în noi înșine, ci în Dumnezeu; să ne curățim mintea de produsele imaginației pentru a dobândi simplitatea primordială; să ne smerim față de semeni și față de Dumnezeu și să ne pregătim pentru comuniunea veșnică de iubire cu Dumnezeu și cu semenii.

REÎNCARNAREA

„Reîncarnarea" este un termen folosit în unele doctrine păgâne și eretice, pentru a desemna trecerea unui suflet de la un trup la altul, în cadrul mai multor vieți pământești.

Așa-zisele „dovezi ale reîncarnării" sunt mărturii ale unor oameni demonizați. Ele au fost obținute în cadrul unor ședințe de hipnoză, de yoga sau în urma administrării drogurilor.

Demonizarea este evidentă. Nu se poate suspecta o boală psihică, deoarece un psihopat nu poate vorbi

în limbi străine, pe care nu le cunoaște, așa cum fac „martorii reîncarnării"; nici nu poate relata în amănunte evenimente istorice pe care nu le cunoaște, așa cum fac acești „martori".

Mecanismul este simplu: demonii care cunosc atât limbile străine, cât și evenimentele trecute, aduc informațiile respective în omul demonizat.

În multe mânăstiri ortodoxe au fost aduși oameni demonizați, care vorbeau în limbi străine pe care nu le învățaseră și care dădeau informații exacte despre anumite evenimente trecute, la care nu participaseră. Cuvioșii Părinți au reușit să-i îndepărteze pe demoni și să vindece sufletele acestor oameni.

Cele mai multe „mărturii" au fost obținute în ședințele de yoga și de hipnoză. Prin yoga și hipnoză, omul renunță din voie proprie la controlul conștient asupra propriei persoane și se oferă demonilor. Iar demonii lucrează printr-un astfel de om, pentru a răspândi învățături greșite.

„În toată învățătura Dumnezeieștilor Scripturi și a Evangheliei lui Iisus Hristos, în învățăturile Sfinților Apostoli, ale Sfinților Părinți, nu există vreo mărturie despre această rătăcire și păgânătate. Mântuitorul nostru Iisus Hristos ne arată unde merg sufletele oamenilor după moarte, zicând: «Și a murit săracul și a fost dus de îngeri în sânul lui Avraam. Și a murit și bogatul și s-a înmormântat» - apoi arătând unde s-a dus, zice: «Și în iad, ridicându-și ochii săi, fiind în chinuri, el a văzut de departe pe Avraam și pe Lazăr în sânul lui» (Luca 16, 22-23). Și în alt loc din Sfânta Scriptură se arată unde merg sufletele oamenilor după moarte. Atunci când tâlharul cel de-a dreapta Mântuitorului, fiind și el răstignit, îi zicea lui Iisus: «Pomenește-mă, Doamne, când vei veni întru împărăția Ta», aude glasul Mântuitorului, care i-a zis: «Adevărat grăiesc ție, astăzi vei fi cu Mine în rai» (Luca 23, 42-43).

Iată deci unde merg sufletele oamenilor drepți și păcătoși după moarte: în rai, în sânul lui Avraam,

acolo unde a mers Lazăr și tâlharul care s-a pocăit de păcatele sale, sau în iad, unde a mers bogatul cel nemilostiv.

De unde a ieșit această idee de a crede că sufletele oamenilor după moarte se duc în alte trupuri? De unde a ieșit această rătăcire că omul moare de multe ori? Oare cei ce gândesc această nebunie nu-l aud pe marele Apostol Pavel, care zice că o dată este dat oamenilor să moară, iar după aceea să fie judecata? (Evrei 9, 27)." (Părintele Ilie Cleopa, [9], p. 88)

TRANSDISCIPLINARITATEA

Transdisciplinaritatea este o mișcare filozofică sincretistă. „Transdisciplinaritatea nu este nici religioasă, nici areligioasă: este transreligioasă... Atitudinea transreligioasă nu se află în contradicție cu nici o tradiție religioasă și cu nici un curent agnostic sau ateu, în măsura în care aceste tradiții recunosc prezența sacrului" ([568], p.150-151). Evident, transdisciplinaritatea este ceva foarte vag, dacă nu intră în contradicție cu nici o tradiție religioasă și cu nici un curent agnostic ori ateu. Se urmărește acceptarea transdisciplinarității de către toți oamenii, pentru favorizarea unei structuri globale. De aceea se definește sacrul în termeni vagi: „spațiul de unitate dintre timp și netimp, cauzal și acauzal. Există o unitate deschisă a interogării în multiplicitatea răspunsurilor, căci sacrul este interogația însăși... Prezența sacrului este, de fapt, transprezența noastră în lume."([568], p.163)

Se urmărește înființarea unui atelier de cercetare transdisciplinară în cadrul fiecărei instituții de învățământ ([568], p.163). „Educația transdisciplinară se bazează pe reevaluarea rolului intuiției, imaginației, sensibilității". Prin aceste practici se pierde evlavia, iar viața duhovnicească se înlocuiește cu cea trupesc-sufletească.

„Transdisciplinaritatea conduce la o atitudine deschisă față de mituri și religii și față de cei care le respectă în spirit transdisciplinar." ([568], p.174)

Ce părere ar avea adepții transdisciplinarității despre Sfinții Părinți care au apărat Ortodoxia cu prețul vieții?

UNIFORMIZAREA NAȚIUNILOR

Catolicismul privește cu suspiciune calitatea națională

„Catolicismul atrage în dezbaterea acestei probleme două noțiuni care tulbură enorm claritatea datei problemei.

Cele două noțiuni de care face uz catolicismul în dezbaterea problemei noastre sunt: natura și supranatura. În aparență, aceste două noțiuni ar simplifica mult problema: națiunea e naturală, creștinismul e supranatural, prin urmare supranațional; creștinismul nu poate fi deci în nici un caz național, căci atunci n-ar mai fi creștinism, ci păgânism.

Atitudinea catolicismului în această problemă rezultă din doctrina catolică generală, care vede totul prin prisma divizării în natural și supranatural.

Conform acestei doctrine omul primordial constă din două secțiuni: natura și *donum supradditum*, sau supranatura. Natura avea în ființa ei germenele morții și pofta păcătoasă (*concupiscentia carnis*). Nemurirea și curățenia nu stăteau în natura omului, nu erau în legătură ontologică cu firea omenească, ci erau adaosuri din afară, neaparținătoare constituției intrinseci a naturii omenești. Prin căderea în păcat nu s-a știrbit întru nimic natura omului, ci s-a retras numai *donum supradditum*. [...]

Ortodoxia nu știe de acest dualism ontologic în omul primordial, ci învață că nemurirea și curățenia erau potențe naturale ale lui, pe care avea să le dezvolte deodată cu întreagă natura sa. [...]

Am face pe Dumnezeu creator al morţii şi al păcatului dacă am spune că natura omenească pe care a creat-o ar fi prin firea ei, în mod normal, păcătoasă şi muritoare.

De natura omului nu ţine numai trupul şi sufletul, ci şi viaţa dumnezeiască-omenească. Omul e o ființă teandrică în natura lui. Noi distingem nu între natural şi supranatural, ci între viaţă fără Dumnezeu şi în Dumnezeu

Dar viaţa naturală e cea în Dumnezeu.

Are vreo însemnătate practică această deosebire între ortodocşi şi catolici cu privire la sensul naturii omeneşti? Nu e cumva numai o ceartă pentru cuvinte? Are însemnătate destul de mare. Mai ales în legătură cu problema noastră. [...]

(În învăţătura ortodoxă, n.n.), Sobornicitatea nu e uniformitate, ci armonie, aceeaşi melodie cântată la un loc de instrumente puţin deosebite. Viaţa spirituală are şi ea caracterul naţional al subiectului care o trăieşte.

Cu totul alte consecinţe rezultă din concepţia că viaţa spirituală e supranaturală că nu formează împreună cu natura un întreg ontologic. [...]

De calitatea naţională supranaturalul nu vrea să ştie nimic, fiind o calitate particulară. Calitatea naţională nu poate deveni o calitate supranaturală. Rămânând numai în sfera naturalului, catolicismul o priveşte cu suspiciune." (Pr. Dumitru Stăniloae, [80], p. 10-17)

Catolicii se silesc să suprime naţiunea

„Spiritul catolic, care vrea să realizeze o unitate monotonă, abstractă, a naţiunilor şi indivizilor, nu găseşte sinteza între creştinism şi naţiune. I se pare că una nu se poate manifesta nestingherit şi deplin, până ce exista a doua. De aceea una trebuie suprimată.

Bunii catolici se silesc să suprime ceea ce le stă mai puţin la inimă: naţiunea." (Pr. Dumitru Stăniloae, [80], p.41)

Catolicismul tinde să devină un fel de suprastat

„Statul și Biserica stau cu totul pe alte planuri. Sunt două maniere distincte și independente prin care lucrează Dumnezeu față de rău. [...]

Biserica romano-catolică este străbătută în toată doctrina ei despre raportul cu Statul de tendința de a amesteca cele două maniere. Statul e supus normelor Bisericii, iar Biserica vrea să substituie Statul. Și ce e mai grav e tendința de a face din Biserică Stat. [...]

În Evul Mediu pornea cruciadă împotriva Statului; astăzi nemaiavând cu cine să o facă, folosește astfel de măsuri de constrângere, prin urmare tot legi.

Dar unde își arată mai mult Biserica romano-catolică tendința de a deveni Stat este în ambiția papei de a avea un stat teritorial și o putere temporală și materială, de a purta sabia ca orice Stat. [...]

Această libertate vrea să o aibă catolicismul în toate statele. Cel puțin pentru membrii ordinelor religioase, Pius XI cere în Enciclica *Quas Primas* libertate absolută în orice stat. Catolicismul tinde să devină astfel un fel de suprastat." (Pr. Dumitru Stăniloae, [80], p.177-178)

Amănunte practice ale realizării națiunii unice

„Nu mai vorbim de amănuntele practice ale realizării acelei națiuni unice. Ce limbă va avea?... Cultura aceea comună ar fi iarăși ceva foarte superficial. O autoritate centrală ar controla pretutindeni să nu se ivească vreun obicei, vreo mentalitate locală, ceva din solul local; oamenii de pretutindeni ar trebui să trăiască numai din marfa adunată la centru din toate părțile, cercetată multă vreme, bine selecționată și apoi importată în fiecare ținut. Ar fi o viață hibridă, falsă, convențională, de marionete." (Pr. Dumitru Stăniloae, [80], p.40)

VINDECĂRILE PARANORMALE

Vindecările paranormale sunt vindecări înşelătoare, obţinute prin retragerea strategică a duhurilor necurate care au provocat boala.

Cuviosul Nestor spune că „cel care crede că are darul vindecărilor, umflându-se de trufie, cade şi mai rău. Aşa se face că demonii, chemând numele celor pe care-i cunosc că n-au deloc nici meritele sfinţeniei şi nici roade duhovniceşti, se prefac că sunt aprinşi (arşi, n.n.) de meritele acelora, şi că sunt alungaţi din trupurile celor stăpâniţi de ei". ([26], p.569)

Pentru a-i duce pe oameni în rătăcire, demonii lucrează „vindecări minunate" prin aceia care sunt pătaţi de nelegiuiri, cuprinşi de patimi sau de erezii. Aşa cum spune Cuviosul Nestor, referindu-se la aceşti oameni: „un om pătat de nelegiuiri, dacă face unele lucruri minunate, este crezut cuvios şi slujitor al lui Dumnezeu, ajungând să-i fie imitate şi viciile". ([26], p.569)

Aceşti „vindecători" transformă lucrarea lor într-o meserie, iar atunci când nu primesc bani, înşelarea este şi mai ascunsă. Ei nu se întemeiază pe pocăinţă şi smerenie.

Sfinţii Părinţi se fereau să afle cineva că ei au darul vindecător. Ei foloseau acest dar în chip smerit.

„Cel ce doreşte să poruncească duhurilor necurate sau să dea sănătate celor bolnavi şi să arate mulţimilor vreun semn minunat, oricât ar chema, lăudându-se, numele lui Hristos, acesta este totuşi străin de Hristos, pentru că mintea trufaşă nu urmează pe Învăţătorul smereniei."([26], p.573)

YOGA

Yoga este renunţarea la condiţia umană. ([271], p.83)

„Dintre toate înțelesurile pe care le are cuvântul *yoga* în literatura indiană, cea mai bine precizată se raportează la „filozofia" yoga (*yoga-darśana*), îndeosebi așa cum este ea expusă în tratatul lui Patañjali, Yoga Sūtra." ([271], p.11)

Patanjali definește astfel yoga: „**Suprimarea stărilor de conștiință**" (Y-S. I, 2) ([271], p.55).

„Sistemele filozofice *yoga* și *sāmkhya* se aseamănă într-o asemenea măsură încât majoritatea afirmațiilor unuia sunt valabile și pentru celălalt. Deosebirile esențiale sunt puține la număr:

- în timp ce sāmkhya este ateistă, yoga este teistă, deoarece postulează existența unui zeu suprem (*iśvara*);

- pe când, după sāmkhya, singura cale de salvare este cea a cunoașterii metafizice, yoga acordă o importanță considerabilă tehnicilor de meditație" ([271], p.16).

Principalele învățături ale sistemului yoga sunt:

- deosebirea dintre cosmos și om nu este decât una de grad, nu de esență ([271], p.36);

- văzătorul (*purșa*) este conștiința absolută ([271], p.40);

- mizeria vieții omenești nu se datorează unui păcat originar, ci ignoranței ([271], p.25);

- se urmărește negarea durerii prin distrugerea personalității umane ([271], p.53);

- se urmărește suprimarea conștiinței ([271], p.54);

- poziția corporală yoghină (*āsana*) este primul pas făcut pentru abolirea modalităților existenței omenești ([271], p.71);

- poziția yoghină are o valoare în sine ([271], p.83) și urmărește renunțarea la condiția umană.

-toate actele sau intențiile noastre sunt condiționate și îndrumate de *karma* ([271], p.42); karma – destin, consecință a faptelor săvârșite într-o existență anterioară ([271], p.89), conform doctrinei reîncarnărilor.

- toate provin din „substanța primordială" ([271], p.89). Yoga afirmă existența unui „dumnezeu" (*iśvara* = domn) care nu este creator. ([271], p.89)

Toate acestea sunt în contradicție gravă cu învățătura creștină ortodoxă. Noi, ortodocșii, cunoaștem că Dumnezeu este Creator, că scopul vieții creștine este dobândirea Harului Duhului Sfânt și pregătirea pentru viața cea veșnică, în comuniune de iubire cu Dumnezeu, fără distrugerea persoanei umane.

Părintele Dumitru Stăniloae ne învață că „Lumina dumnezeiască în care vor fi îmbrăcați cei ce au crezut în Hristos, în mod deplin în viața viitoare, este iubirea, sensul, fericirea deplinei comuniuni a tuturor cu Sfânta Treime și între ei.". (Pr. Dumitru Stăniloae, [74], p.200)

„În iubirea Celui Necuprins, pe care o poate face simțită altuia, fie el cât de mic, este taina întâlniri persoanelor conștiente. Ele se simt unite fără să se anuleze." ([74], p. 225)

Anularea persoanei umane – încercată prin yoga – este în gravă contradicție cu învățătura ortodoxă.

Bazându-ne pe mărturiile unor oameni care au practicat yoga și au recunoscut că au intrat în legătură cu puterile demonice, considerăm că yoga are origine demonică. Despre „divinitatea yogilor", Patañjali precizează că „Iśvara a fost guru al înțelepților din vremuri imemoriale" ([271], p.92) și că vine în ajutorul oamenilor care s-au decis deja pentru yoga. ([271], p.89)

Mulți yoghini au simțit ispitele de la „zei" (în realitate, diavoli) și au scris despre ele. „Patañjali însuși face aluzie la ispitele celeste (Y-S. III, 51), iar Vyāsa oferă următoarele explicații: când yoghinul ajunge la ultima enstază diferențiată, zeii se apropie de el și îi spun, pentru a-l ispiti: «Vino și bucură-te aici, în cer... acest elixir alungă bătrânețea și moartea» etc. Ei continuă să-l ispitească cu viziuni și audiții supranaturale, cu promisiunea de ai schimba trupul în «corp de diamant»." ([271], p.108)

Orice ortodox care a studiat viețile și învățăturile Sfinților recunoaște în prezentarea de mai sus semnele înșelăciunii demonice.

Yoghinii avansați ajung la asemănare cu demonii: „Există, după Vyāsa (ad. Y-S. III, 26), o mare asemănare între anumiți zei locuind regiunile celeste (în Brahmaloka) și yoghinii aflați în stadiul de siddhi, adică posesori ai «desăvârșirilor»". ([271], p.110)

De exemplu, aparițiile și disparițiile yoghinilor sunt menționate de nenumărate texte religioase, alchimie și folclorice indiene ([271], p.106). „Samyama asupra formei corpului îl poate face invizibil pe cel care o practică." ([271], p.106)

Aceasta est o lucrare demonică.

În *Proloagele* pe luna iunie, în 23 de zile, există o scriere despre pocăința lui Teofil, iconomul bisericii din cetatea Adam, cea din Cilicia. Acest Teofil, înșelat de diavol, a mers la un vrăjitor și s-a lepădat de Hristos, iscălind lepădarea lui, după care vrăjitorul s-a făcut nevăzut cu toate duhurile răutății care se arătaseră acolo. Prin pocăință, Teofil a dobândit iertare, dar mulți yoghini nu înțeleg că sunt înșelați de diavoli.

Cele mai cunoscute variante și domenii ale practicii yoga sunt:

Yoga brahmanică sau clasică, definită de Patañjali ca fiind „suprimarea stărilor de conștiință" ([271], p.55), pe care am prezentat-o anterior.

Yoga budistă, orientată spre dizolvarea persoanei umane într-un absolut impersonal (*nirvāna*). Pentru Buddha, mântuirea se poate face doar atingând nirvana. ([271], p.161). Yoghinul meditează asupra ideii că „nu este nimic"; „el ajunge și rămâne în regiunea nonexistenței tuturor lucrurilor" ([271], p.268). Se ajunge la distrugerea persoanei umane.

Hatha-yoga, orientată spre dobândirea controlului conștient asupra sistemului neurovegetativ (care dirijează ritmul cardiac și respirator, funcționarea intestinului). Duhul este supus trupului; mintea nu mai este liberă pentru rugăciune. Are aspect medical, dar

este impregnată de aspecte religioase ascunse. De exemplu, yoghinii consideră că prin hatha-yoga s-ar şterge toate păcatele ([271], p.191). Contradicţia cu învăţătura ortodoxă este evidentă.

Raja-yoga, yoga minţii. Se bazează pe respectarea în minte a unor afirmaţii: „Eu sunt centru, Eu sunt invincibil şi nimic nu-mi poate produce vătămare, Eu sunt pătruns de înţelepciunea dumnezeiască, Eu sunt în afară de pericol". Şi aici contradicţia cu învăţătura ortodoxă este evidentă.

Karma-yoga se bazează pe ideea de *karma* = lege a cauzalităţii care include aşa numitele „vieţi anterioare" din doctrina reîncarnării, şi pe ideea că „universul est o părticică a Fiinţei Nemărginite". Ambele idei sunt incompatibile cu învăţătura ortodoxă.

Tantra-yoga este yoga desfrâului. Unii tantrici speră să ajungă la identificarea cu Śiva şi Śakati folosind desfrânarea şi excesul de băuturi alcoolice şi de carne. ([271], p.183)

În celebra *Guhyasamâja-tantra* se afirmă că „perfecţiunea poate fi dobândită prin satisfacerea tuturor dorinţelor". ([271], p.194)

Demonizarea este aici evidentă. Se urmăresc aşa-numitele „imagini divine" şi „sunete mistice" ([271], p.185). Vizualizarea demonică este urmată de un exerciţiu mai dificil: identificarea cu demonul respectiv. Un adagiu tantric afirmă că „nu poţi venera un zeu dacă nu eşti tu însuţi zeu". ([271], p.186)

Se rostesc silabe magice (*mantra*), prin care se activează puterile demonice. „Fiecare zeu posedă o *bija-mantra* (sunet magic, n.n.)... Repetând, conform regulilor, această bija-mantra, practicantul îşi însuşeşte esenţa ei ontologică, îşi asimilează de o manieră concretă şi imediată zeul". ([271], p.92)

YOGA MEDICALĂ

Yoga medicală este o denumire inventată de yoghinii care au adus yoga din India în Europa și America. În realitate, yoga medicală nu există. Pentru a favoriza acceptarea practicii yoga într-un teritoriu creștin, unii yoghini au renunțat la acele elemente yoghine care erau în evidentă contradicție cu învățătura creștină (doctrina reîncarnării, doctrina karma etc.) și au pus accentul pe „yoga fiziologic" (hatha-yoga), ramură care are la suprafață aspectul de gimnastică medicală.

În țara noastră, astfel de yoghini, pentru a primi acordul unor preoți ortodocși, au spus că ei nu învață yoga indiană, ci „yoga medicală".

Să vedem ce se ascunde sub această denumire.

Deși asanele sunt definite ca exerciții fizice, ele au și un efect mintal.

„Ele nu sunt numai un exercițiu fizic. Se desfășoară după un ritm foarte lent și fiecare este însoțită de concentrare psihică." ([566], p.45)

„Pentru a nu fi distrași și pentru a spori efortul lor mintal, asanele și mudrele vor fi executate cu ochii închiși." ([570], p.23)

Deci există un efect mental. Mintea yoghinului nu este liberă pentru rugăciune, ci supraveghează desfășurarea exercițiilor. Iată ce recomandă yoghinii:

– „concentrarea gândului va supraveghea buna desfășurare a exercițiului" ([570], p.81);

– „concentrarea se face tot timpul asupra perfectei executări" ([570], p.136);

– „toată atenția se concentrează asupra mușchilor pe care urmează să-i contractăm" ([566], p.90);

– „participarea psihicului este necesară pentru urmărirea fiecărei mișcări" ([566], p.99).

Nici în restul timpului mintea nu este liberă pentru rugăciune: „În tramvai, pe stradă etc. izgoniți din minte gândurile ce dau năvală, oprindu-vă doar unul: «relaxare»." ([570], p.26)

Dar Sfinţi Părinţi ne învaţă ca în astfel de cazuri să rostim în minte rugăciunea: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul!". Această rugăciune scurtă o putem spune stând sau mergând, în viaţa modernă, în această grabă a vieţii când n-avem timp de rugăciune îndelungată. Putem spune această rugăciune în şcoală şi în magazin, în fabrici şi în ateliere, aşa cum ne sfătuieşte Părintele Sofian. ([115], p.46)

În yoga, rugăciunea este înlocuită cu alte practici, iar yoghinii recomandă ca acele practici să ocupe cât mai mult timp: „Culcaţi-vă pe spate. Închideţi ochii şi concentraţi-vă mental pe imaginea lunii pe un cer senin. Fiţi vigilenţi. Când pierdeţi imaginea, readuceţi-o din nou în minte cât mai mult timp." ([570], p.29)

„Shri Iogendra afirmă că yoga reprezintă un nou mod de viaţă" ([566], p.8). Tocmai aici este pericolul, deoarece se înlocuieşte modul de viaţă ortodox.

Unii yoghini din România încearcă să folosească yoga „ca mod de viaţă integral". ([571], p.16)

Cei care au studiat yoga cunosc faptul că „absolut toate prescripţiile din hatha-yoga schimbă viaţa practicantului" ([566], p.17). Chiar şi elementele aparent inofensive sunt în contradicţie cu modul de viaţă ortodox. De exemplu:

„Timpul cel mai propice de practică este dimineaţa şi seara" ([570], p.18), adică exact atunci când ortodocşii au pravila de rugăciune. Sfântul Ierarh Ignatie Briancianinov spune că tocmai în momentul în care ar trebui să ne rugăm, vrăjmaşul ne aduce alte ocupaţii.

„O lună, două, trei... poate mai mult, vor fi consacrate învăţării exerciţiilor" ([570], p.189). Astfel, pentru rugăciune, pentru citirea cărţilor de folos duhovnicesc, pentru participarea la sfintele slujbe ale Bisericii, pentru ajutorarea aproapelui rămâne mai puţin timp. Iar fără suficientă hrană duhovnicească sufletul slăbeşte; fără suficientă rugăciune, inima se împietreşte.

În plus, mintea se încarcă treptat cu imagini de poziții yoghine incompatibile cu trăirea ortodoxă.

De aceea, yoga nu este o „igienă a minții" (cum încearcă yoghinii să ne convingă), ci o murdărire a minții.

Pentru atragerea adepților, yoghinii spun că prin yoga mintea s-ar curăți. Din învățătura creștină cunoaștem însă că rugăciunea are menirea să ne ajute a ne curăți mintea și inima de gândurile și de poftele netrebnice; lucru ce nu se poate înfăptui decât cu chemarea numelui Domnului, chemarea deasă a acestui nume, care, ca un foc ceresc, arde asemenea necurățiile noastre interioare.

Gândurile se curățesc prin rugăciune. Rugăciunea luminează mintea, izgonește și liniștește toate gândurile necuviincioase. „Dacă vrei să-ți alungi gândurile și să-ți cureți mintea, atunci izgonește-le cu rugăciunea, căci în afară de rugăciune, cu nimic nu putem opri gândurile." (Sf. Grigorie Sinaitul)

Yoghinii care afirmă că „prin yoga urmărim să împiedicăm gândirea excedentară" să asculte învățătura ortodoxă: în afară de rugăciune, cu nimic nu poți opri gândurile!

Yoghinii caută metode în afara rugăciunii, dar Cuviosul Marcu Ascetul ne învață că „tot ce am săvârșit fără rugăciune și nădejde bună ne este pe urmă vătămător și fără preț". ([103], p.315)

Pentru a lăsa impresia că yoga ar fi inofensivă, unii yoghini au afirmat că „yoga e ca spălatul pe dinți". Împotriva acestei afirmații prezentăm în continuare observațiile unui medic specialist în stomatologie:

„Compararea RMN-urilor (RMN = rezonanță magnetică nucleară - analiză virtuală a organelor) creierelor unor oameni normali cu ale unor yoghini au arătat că cele normale aveau o anumită armonie a părților cu diverse funcții, iar cele ale yoghinilor aveau un dezechilibru; acest dezechilibru se manifestă și

clinic prin extrem de multe tulburări psihice, greu tratabile psihiatric.

Eu fiind medic stomatolog ortodox, auzind această afirmație, mă revolt și spun: yoga nu este ca spălatul pe dinți! Că nu aduce sănătate, am văzut mai sus. Mai adaug că dacă un yoghin se hotărăște acum să se lepede de yoga și să devină ortodox, Părinții îmbunătățiți de la Sfintele Mânăstiri se vor lupta cu stăruință îndelungată, prin citirea molitvelor Sfântului Vasile cel Mare și prin înțelepciune delicată și smerenie adâncă să-l dezîndrăcească și să-i scoată ideile patologice ce-i paralizează gândirea și vor reuși cu greu să-l readucă pe linia de plutire, ca să facă parte iar din familia lui trupească și duhovnicească din care yoga reușește să-l despartă profund și tragic uneori.

Acum, despre spălatul pe dinți.

Când te speli pe dinți și te gândești la patimi (iubind sau urând nerațional, poftind sau mâniindu-te), ai hule sau ai gânduri eretice, concepții greșite despre viață, acela este un spălat pe dinți ticălos, urât lui Dumnezeu. Cel ortodox este numai cel în care te gândești cu dragoste la Dumnezeu sau la cei din jur, dar cu dragoste creștină, virtuoasă. Spălatul pe dinți simbolizează curăția cuvintelor noastre pentru a transmite mireasma duhovnicească a Cuvântului. Un spălat corect pe dinți implică să ai și o tehnică recomandată de un medic ortodox.

Dacă acestea pot fi spuse despre spălatul pe dinți, care ocupă maxim 15 minute pe zi și nu îl punem la inimă, ce impact are atunci yoga, care ocupă mult mai mult ca timp, ca apropiere de inimă și ca atenție acordată?

În yoga se prescrie canalizarea gândurilor spre trup. În Ortodoxie, încercăm să ne ridicăm spre cele duhovnicești sau spre Dumnezeu. Ortodoxia nu disprețuiește trupul, ci se folosește de el, stăpânindu-l cu înțelepciune, pentru a-l face Biserică a lui Hristos.

Iată cum yoga prescrie dimpotrivă, inversarea ierarhiei normale, punând sufletul, prin gândirea lui,

să slujească trupului, să se supună lui prin urmărirea unor funcții lăsate de Dumnezeu, în mare mila Lui, să fie supravegheate de sistemul nervos vegetativ (circulația sangvină, digestia, termoreglarea, etc.), deci fără a ne risipi gândirea.

De aici și dezechilibrele care apar la yoghini prin tumefierea trupescului din mintea lor, minte silită prin yoga să devină nu duhovnicească, cerească, ci trupească.

Atitudinea trupului produce stări sufletești, după cum sufletul prin stările lui, imprimă atitudini trupești. Așa se explică cum putem intui cam ce gândește cineva prin mimică, gesturi sau altă atitudine trupească.

De aceea, Sfinții Părinți sunt foarte atenți la atitudinile trupești.

Deci, de vrem să fim ortodocși, să avem încredere în Sfinții Părinți, care prin smerenia lor au fost luminați și au și experiat cu privire la atitudinile cuviincioase și îndumnezeitoare și să-i ascultăm și să-i urmăm cum și ei au urmat lui Hristos; nu să mergem buluc după niște străini care sunt rupți de singura cale de scăpare: Hristos." ([134])

Psihologii cunosc faptul că atitudinea trupului produce stări sufletești. Necuviința pozițiilor yoghine se transmite și sufletului. Dar yoghinii nu recunosc aceasta, deoarece nu au trăire ortodoxă și nu își dau seama că pozițiile yoghine sunt necuviincioase.

Asanele sunt strâns legate de religia budistă, prin simbolistica lor. De exemplu, lotusul „este poziția de bază a învățăturii Yoga. Lotusul este postura de meditație a lui Buddha și numeroase urme statuare ne dovedesc că această postură a fost intens practicată în Orient".([566], p.73)

Alte exemple: „Sarvangasana, considerată de către yoghini «mama» asanelor, alături de shirshasana, care e «tatăl» asanelor, ar fi asanele de bază, pe care s-ar sprijini perfecțiunea umană" ([566], p.83). Această idee de „perfecțiune umană" diferă foarte mult de

desăvârşirea ortodoxă. Desăvârşirea nu de sprijină pe asane.

În „poziţia leului sau simhasana, ne aşezăm pe călcâie sau pe un scaun şi întindem mâinile pe genunchi, cu degetele răsfirate. Inspirăm adânc, apoi expirăm şi scoatem limba cât putem de mult, căscăm gura larg, deschidem ochii, încordăm degetele pe genunchi, ceafa, gâtul şi tot corpul, dar mai ales gâtul." ([566], p.112)

Comparând această postură cu icoana unui cuvios ortodox, este foarte uşor să înţelegem deosebirea.

Cei care prezintă hatha-yoga drept „yoga medicală" sau care folosesc elemente din hatha-yoga afirmă că această practică nu ar avea legătură cu yoga indiană. În realitate, nu se poate despărţi hatha-yoga de celelalte ramuri ale practicii yoga, aşa cum recunosc chiar unii yoghini: „Trupul trebuie să devină prin hatha-yoga asemeni unui templu pur, pentru ca apoi sufletul, prin radja-yoga (yoga psihică, n.n.) să evolueze şi să atingă o spiritualitate mai înaltă" ([569], p.10). „La timpul oportun trebuie să trecem la exerciţiile din radja-yoga" (p.11). Deci hatha-yoga este o pregătire pentru radja-yoga, nu o practică medicală lipită de aspecte filozofice şi religioase. Chiar Yog Ramacharaka recunoaşte faptul că „ştiinţa orientală a educaţiei fizice, hatha-yoga, face parte integrantă din ştiinţa yoga". ([569], p.20)

CONCLUZII

Yoga medicală nu există. Ea este o denumire sub care se ascunde un sistem de practici de origine orientală, cele mai multe preluate din hatha-yoga.

Hatha-yoga face parte integrantă din yoga şi este impregnată cu aspecte religioase şi filozofice orientale. Asanele sunt poziţii necuviincioase, inadmisibile pentru ortodocşi.

Practica yoga a produs în multe cazuri tulburări psihice grave.

Yoga nu este o igienă a minții, ci o murdărire a minții. Ea nu poate fi asemănată cu spălatul pe dinți.

ZIUA-ERĂ

„Ziua-eră" este o învățătură a evoluționismului teist. Neavând suficientă pregătire științifică, filozofii care au întemeiat evoluționismul teist, au crezut că erele geologice sunt reale. Nu au înțeles că „erele geologice" au fost inventate de evoluționiștii atei, pentru a face rost de miliardele de ani necesare în explicarea apariției vieții fără lucrarea lui Dumnezeu. Dorind să „împace" evoluționismul ateist cu învățătura Bisericii, acești filozofi au spus că *zilele Facerii sunt ere geologice.*

Împotriva acestei învățături greșite, Cuviosul Serghie de Vladimir arată că „autorul cărții Facerii determină și precizează lămurit zilele creațiunii, dând fiecăreia o seară și o dimineață. Din această cauză, a lua aceste zile drept perioade nu ne permite nici textul direct al Scripturii, nici sentimentul intern."

Despre această problemă, Cuviosul Ioan de la Valaam menționează: „Un misionar academician mi-a spus: «În istoria Facerii dumnezeiești trebuie să înțelegem cuvântul *ziuă* ca *milioane de zile*». Sărmanul misionar! El Și-l închipuie pe Făcătorul Atotputernic ca fiind foarte neputincios, ca unul care are nevoie de milioane de zile pentru a crea."([35], p.186)

BIBLIOGRAFIE

CĂRŢI DE TEOLOGIE ORTODOXĂ

1. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2001.

2. Arhim. Ioanichie Bălan, *Convorbiri duhovniceşti*, I, editată de Episcopia Romanului şi Huşilor, 1993.

3. Arhim. Ioanichie Bălan, *Sfintele moaşte din România*, Ed. Episcopiei Romanului, 1999.

4. Arhim. Ioanichie Bălan, *Sfintele icoane făcătoare de minuni din România*, Ed. Episcopiei Romanului, 1999.

5. Pr.Prof.Dr. Ion Bria, *Dicţionar de Teologie Ortodoxă A-Z*, Ed. IBMBOR.

6. Sfântul Ciprian, *Despre purtarea fecioarelor*, Ed. Lumină din lumină, 1999.

7. Arhim. Cleopa Ilie, *Despre vise şi vedenii*, Ed. Anastasia, 1993.

8. Arhim. Cleopa Ilie, *Opt cuvinte despre minunile lui Dumnezeu din zidiri*, Ed. Episcopiei Romanului, 1996.

9. Arhim. Cleopa Ilie, *Valoarea sufletului*, Ed. Bunavestire, Bacău, 1998.

10. Pr.Dr. Constantin Coman, *Biblia în Biserică. Eseuri pe teme biblice*, Ed. Bizantină, 1997.

11. Avva Dorotei, *Învăţături şi scrisori de suflet folositoare*, Ed. Bunavestire, Bacău, 1997.

12. Cuviosul Efrem Sirul, *Cuvinte şi învăţături*, Tomul I, Ed. Bunavestire, Bacău, 1997.

13. Cuviosul Efrem Sirul, *Cuvinte şi învăţături*, Tomul II, 1998.

14. Paul Evdochimov, *Arta icoanei. O teologie a frumuseţii*, Ed. Meridiane, 1993.

15. Ieromonah Adrian Făgețeanu, Ieromonah Mihail Stanciu, *De ce caută omul semne, minuni și vindecări paranormale. Un răspuns ortodox*, Alexandria, 2000.

16. Sf. Grigorie de Nyssa, *Marele cuvânt catehetic*, Ed. Sophia, 1998.

17. Sf. Grigorie de Nyssa, *Viața Sfintei Macrina*, Ed. Amarcord, Timișoara, 1998.

18. Pr.Dr. Neculai Grosu, *Temeiuri ale dreptei credințe*, Ed. Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 1996.

19. Hierotheos, episcop de Nafpaktos, *Psihoterapia ortodoxă – Știința Sfinților Părinți*, Ed. Învierea, Arhiepiscopia Timișoarei, 1998.

20. Mitropolitul Hierotheos Vlachos, *Cugetul Bisericii Ortodoxe*, Ed. Sophia, 2000.

21. Hierotheos, Mitropolit de Nafpaktos, *Sfântul Grigorie Palama Aghioritul*, Ed. Bunavestire, Bacău, 2000.

22. Sf. Ignatie Briancianinov, *Tâlcuiri la patericul egiptean*, Ed. Anastasia, 1996.

23. Sf. Ignatie Briancianinov, *Fărâmiturile ospățului*, Episcopia Ortodoxă Română, Alba-Iulia, 1996.

24. Sf. Ignatie Briancianinov, *Plângerile unui monah*, Ed. Anastasia, 1997.

25. Sf. Ignatie Briancianinov, *Experiențe ascetice*, vol. I, Ed. Sophia, București, 2000.

26. Sf. Ioan Casian, Scrieri alese. *Așezămintele mănăstirești și convorbiri duhovnicești*, Ed IBMBOR, București, 1990.

27. Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, ediția a III-a, Ed. Scripta, București, 1993.

28. Sf. Ioan de la Neamț Hozevitul, *Hrană duhovnicească*, Ed. Lumină din Lumină, București, 2000.

29. Sf. Ioan de Kronstadt, *Viața mea în Hristos*, Ed. Oastea Domnului, Sibiu, 1995.

30. Sf. Ioan de Kronstadt, *Liturghia: cerul pe pământ. Cugetări mistice despre Biserică și Cultul divin ortodox*, Ed. Deisis, Sibiu, 1996.

31. Sf. Ioan Gură de Aur, *Scrieri. Partea întâi. Omilii la Facere, I*, Ed. IBMBOR, București, 1987.

32. Sf. Ioan Gură de Aur, *Scrieri, Partea a doua. Omilii la Facere*, II, 1989.

33. Sf. Ioan Gură de Aur, *Predici la Duminici și sărbători*, Ed. Bunavestire, Bacău, 1997.

34. Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Epistola către filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, Ed. Icos, 1998.

35. Cuviosul Ioan de la Valaam, *Fericirile*, Ed. Anastasia, 1997.

36. Sf. Ioan Maximovici, *Cinstirea Maicii Domnului în tradiția ortodoxă*, Ed. Icos, 2000.

37. Sf. Ioan Scărarul, *Scara Raiului*, Ed. Amarcord, Timișoara, 1994.

38. Gheron Iosif, *Mărturii din viața monahală*, Ed. Bizantină, București, 1995.

39. Gheron Iosif, *Mărturii din viața monahală II*, Ed. Bizantină, București, 1995.

40. Iosif Vatopedinul, *Asceza, maica sfințeniei*, Ed. Bizantină, București, 2000.

41. Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoință*, Ed. Bunavestire, Bacău, 1997.

42. Cuv. Isaia Pustnicul, *Asketiconul*, Ed. Bunavestire, Bacău, 1997.

43. Arhim. Iustin Popovici, *Epistolele Sfântului Ioan Teologul*, Ed. Bizantină, 1998.

44. Jean-Claude Larchet, *Terapeutica bolilor mintale. Experiența Răsăritului creștin din primele secole*, Ed. Harisma, București, 1997.

45. Jean-Claude Larchet, *Teologia bolii*, Ed. Oastea Domnului, Sibiu, 1997.

46. Georgios Mantzaridis, *Globalizare și universalitate*, Ed. Bizantină, 2002.

47. Mitropolitul Irineu Mihălcescu, *Dogmele Bisericii Creștine Ortodoxe*, Ed. Episcopiei Romanului și Hușilor, 1994.

48. Sf. Nicodim Aghioritul, *Războiul nevăzut*, editat de PC Ieromonah Gavriil Aghioritul, 1991.

49. Sf. Nicodim Aghioritul, *Deprinderi duhovnicești*, Ed. Episcopiei Ortodoxe Române, Alba-Iulia, 1995.

50. Sf. Nicodim Aghioritul, *Hristoitia (bunul moral al creștinilor)*, Sfântul Munte Athos.
51. Sf. Nicodim Aghioritul, *Paza celor cinci simțuri*, Ed. Anastasia, 1999.
52. Episcopul Nicolae Velimirovici, *Învățătura despre bine și rău*, Ed. Sophia, București, 1999.
53. Cuv. Paisie Aghioritul, *Epistole. Cale către cer*, Chilia „Bunei Vestiri", Schitul Lacu, Sfântul Munte Athos.
54. Cuv. Paisie Aghioritul, *Cu durere și dragoste pentru omul contemporan*, Schitul Lacu, Sfântul Munte Athos, 2000.
55. Cuv. Paisie Aghioritul, *Cuvinte III. Nevoință duhovnicească*, Schitul Lacu, Sfântul Munte Athos, 2001.
56. Cuv. Paisie Aghioritul, *Bătrânul Hagi Gheorghe Athonitul*, Sf. Munte Athos.
57. Sf. Paisie de la Neamț, *Cuvinte și scrisori duhovnicești* II, 1999.
58. Protosinghel Ioachim Pârvulescu, *Cele trei mari mistere vizibile și incontestabile din Biserica Ortodoxă. Puterea sfințitoare a Ortodoxiei*, Ed. Amacona, colecția „Eseuri Teologice" nr. 1.
59. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, *Tradiție și spiritualitate în spiritualitatea ortodoxă*, Ed. Pronostic, 1995.
60. Ierom. Nicodim Sachelarie, *Pravila Bisericească*, editat de parohia Valea Plopului, 1999.
61. Michel Quénot, *Icoana. Fereastră spre absolut*, Ed. Enciclopedică, București, 1993.
62. Clement Sedesholm, *Viața și învățăturile stare-țului Leonid de la Optina*, Ed. Bunavestire, 1998.
63. Ierom. Serafim Rose, *Sufletul după moarte*, Ed. Episcopiei Romanului și Hușilor, 1994.
64. Ierom. Serafim Rose, *Ortodoxia și religia viitorului*, Tipografia centrală „Cartea Moldovei", Chișinău, 1995.
65. Sf. Serafim de Sarov, *Scopul vieții creștine*, Ed. Pelerinul, Iași, 1997.

66. Cuv. Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei. Însemnări duhovniceşti*, ediţia a III-a, Ed. Deisis, Sibiu, 2000.

67. Arhim. Silvestru, Episcop de Canev, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol III.

68. Sf. Simeon Noul Teolog, *Cateheze către monahi*, Fundaţia Anastasia, 1995.

69. Pr.Prof.Dr. Dumitru Stăniloae, *Studii de Teologie Dogmatică*, Ed. Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1990.

70. Pr.Prof.Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 1, ediţia II, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1996.

71. Pr.Prof.Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 2, 1997.

72. Pr.Prof.Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 3, 1997.

73. Pr.Prof.Dr. Dumitru Stăniloae, *Din istoria isihasmului în Ortodoxia română*, Ed. Scripta, Bucureşti, 1992.

74. Pr.Prof.Dr. Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos lumina lumii şi îndumnezeitorul omului*, Ed. Anastasia, 1993.

75. Pr.Prof.Dr. Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, ediţia a II-a, Ed. Omiscop, Craiova, 1993.

76. Pr.Prof.Dr. Dumitru Stăniloae, *Trăirea lui Dumnezeu în Ortodoxie*, Ed. Dacia, Cluj Napoca, 1993.

77. Pr.Prof.Dr. Dumitru Stăniloae, *Viaţa şi învăţăturile Sfântului Grigorie Palama*, ediţia a II-a, Ed. Scripta, Bucureşti, 1993.

78. Pr.Acad.Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Sfânta Treime sau La început a fost iubirea*, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1993.

79. Pr.Prof.Dr. Dumitru Stăniloae, *Rugăciunea lui Iisus şi experienţa Duhului Sfânt*, Ed. Deisis, Sibiu, 1995.

80. Pr.Prof.Dr. Dumitru Stăniloae, *Ortodoxie şi românism*, 1992.

81. Stareța Taisia, *Scrisori către o începătoare pe calea vieții de dăruire lui Dumnezeu*, Asociația filantropică medicală creștină „Christiana", București, 1997.

82. Stareța Taisia, *Convorbiri cu Sfântul Ioan de Kronstadt*, Ed. Ileana.

83. Protoshingel Petroniu Tănase, *Ușile pocăinței. Meditații duhovnicești la vremea Triodului*, Ed. Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1994.

84. Sf. Teofan Zăvorâtul, *Ce este viața duhovnicească și cum să te apropii de ea*, Ed. Anastasia, 1997.

85. Sf. Teofan Zăvorâtul, *Calea spre mântuire*, Ed. Bunavestire, Bacău, 1999.

86. Sf. Teofan Zăvorâtul, *Tâlcuiri din Sfânta Scriptură pentru fiecare zi din an*, Ed. Sophia, București, 1999.

87. Sf. Teofilact al Bulgariei, *Tâlcuirea Sfintelor Evanghelii de la Matei și Marcu*, Ed.Sophia, 1998 .

88. Sf. Tihon din Zadonsk, *Despre adevăratul creștinism. Despre păcate*, Ed. Sophia, București, 2000.

89. Sf. Tihon din Zadonsk, *Despre adevăratul creștinism. Despre pocăință și roadele pocăinței*, Ed. Sophia, București, 2000.

90. Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaemeron*, Ed. IBMBOR, București, 1986.

91. Arhim. Vasilios, *Intrarea în împărăție. Elemente de trăire liturgică a tainei unității în Biserica Ortodoxă*, Ed. Deisis, Sibiu, 1996.

92. Christos Yanaras, *Ortodoxie și Occident*, Ed. Bizantină, București, 1995.

93. Christos Yanaras, *Abecedar al credinței. Introducere în teologia ortodoxă*, Ed. Bizantină, București, 1995.

94. Vladimir Znokso, *Viața celui întru sfinți Părintelui nostru Teofil, nebunul pentru Hristos, nevoitorul și înainte-văzătorul din Lavra Kievo-Pecersaka*, Ed. Bunavestire, Bacău, 1999.

95. Acatistul Domnului

96. Acatistul Buneivestiri

97. Acatistul Sfântului Ierarh Ghenadie, Mânăstirea Putna, 1995.

98. Acatistul Sfinților Trei Ierarhi

99. *Actele martirice*, Ed. IBMBOR, București, 1997.

100. *Cele cinci cuvântări teologice ale celui între sfinți Părintelui nostru Grigorie de Nazianz*, Ed. Anastasia, 1993.

101. *Cuvinte despre ascultare adunate de ucenicii Preacuviosului Părintelui nostru Paisie Velicikovski, Starețul Sfintei Mânăstiri Neamțu*, Ed. Anastasia, 1997.

102. *Din înțelepciunea purtătorilor de Dumnezeu Părinți*, Ed. Orthodoxos Kypseli, Tesalonic, 1996.

103. *Filocalia sfintelor nevoințe ale desăvârșirii*, 1, trad., introducere și note de Pr.Prof.Dr. Dumitru Stăniloae, ediția a IV-a, Ed. Harisma, București, 1993.

104. *Filocalia sfintelor nevoințe ale desăvârșirii*, 2, ediția a II-a, Ed. Harisma, București, 1993.

105. *Filocalia sfintelor nevoințe ale desăvârșirii*, 3, ediția a II-a, Ed. Harisma, București, 1994.

106. *Filocalia sfintelor nevoințe ale desăvârșirii*, 4, ediția a II-a, Ed. Harisma, București, 1994.

107. *Filocalia sfintelor nevoințe ale desăvârșirii*, 5, ediția a II-a, Ed. Harisma, București, 1995.

108. *Filocalia sfintelor nevoințe ale desăvârșirii*, 6, Ed. IBMBOR, 1977.

109. *Filocalia sfintelor nèvoințe ale desăvârșirii*, 7, Ed. IBMBOR, București, 1977.

110. *Filocalia sfintelor nevoințe ale desăvârșirii*, 11, Ed. Episcopiei Romanului și Hușilor, 1990.

111. Învățături pentru monahi, Ed. Sophia, 1997.

112. *Mărturie ortodoxă iubitoare de Dumnezeu*, Ed. Orthodoxos Kypseli, caietul 64, anul 1995.

113. *Mărturisirea unui pelerin despre lucrarea plină de har a rugăciunii lui Iisus (Pelerinul rus)*, Axul 2, Chișinău, Axis Mundi, București, 1992.

114. *Ne vorbește Părintele Sofian Boghiu*, 1, ediție îngrijită de arhim. Ioanichie Bălan, Ed. Episcopiei Romanului, 1997.

115. *Ne vorbește Părintele Cleopa*, 3, Ed. Episcopiei Romanului.
116. *Ne vorbește Părintele Cleopa*, 6, Ed. Episcopiei Romanului.
117. *Ne vorbește Părintele Cleopa*, 9, Ed. Episcopiei Romanului.
118. *Patericul ce cuprinde în sine cuvinte folositoare ale Sfinților Bătrâni*, Episcopia Ortodoxă Română, Alba Iulia, 1993.
119. *Patericul Lavrei Pecerska*, Ed. Anastasia, 1995.
120. *Proloagele. Viețile Sfinților și cuvinte de învățătură*, Ed. Mitropoliei Olteniei.
121. *Sfântul Nectarie Taumaturgul*, trad. de diac. drd. Nicușor Morlova, Ed. Bunavestire, 2000.
122. *Sfinți români și apărători ai legii strămoșești*, Ed. IBMBOR, București, 1987.
123. *Viața, acatistul și paraclisul Cuviosului Părintelui nostru Dimitrie cel Nou Basarabov*, București, 1995.
124. *Viața, faptele și acatistul Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica*, Ed. Lumină din Lumină, București, 1998.
125. *Viața și nevoințele Starețului Tihon de la Muntele Athos*, Ed. Trinitas, 1999.
126. *Viața Sfinților Simeon și Sava. Cuvânt despre adevărata credință*, Ed. Lumină din Lumină, București, 1995.
127. *Vedere duhovnicească*, Isihast anonim, Ed. Bizantină, 2000.
128. *7 dimineți cu Părintele Stăniloae*, convorbiri realizate de Sorin Dumitrescu, Ed. Anastasia, 1992.

ARTICOLE, CUVINTE ȘI INTERVIURI ÎN PERIODICE ORTODOXE

129. *Interviu cu Prea Cuviosul părinte Arhimandrit Dr. Gheorghios Capsanis, egumenul Sfintei Mănăstiri*

Grigoriu din Sfântul Munte Athos, „Schimbarea la Față", octombrie, 1998.

130. Sfântul Ierarh Ignatie Brianceaninov, *Ortodoxia este adevărata cunoaștere și lăudare a lui Dumnezeu*, „Vestitorul Ortodoxiei", 15 martie 1998.

131. Pr.Prof. Dumitru Stăniloae, *Rolul românilor*, „Schimbarea la Față", octombrie, 1998.

132. *Atitudinea Bisericii Ortodoxe a Greciei față de intenția papei de a vizita Atena*, „Vestitorul Ortodoxiei", decembrie, 1999.

CĂRȚI ȘI ARTICOLE DE APOLOGETICĂ ORTODOXĂ

133. Virgil Alexandru Anastasiu, *Elemente tradiționale de stomatologie psihosomatică înainte și după introducerea conceptului; comparație cu stomatologia somatică; Medicina creștină*, Lucrare de diplomă, Universitatea de Medicină și Farmacie „Carol Davila", Facultatea de Stomatologie, București, 1995.

134. Virgil Alexandru Anastasiu, *Poate fi asemănată yoga cu spălatul pe dinți?*, manuscris, 1999.

135. Vasile Băncilă, *Inițierea religioasă a copilului*, Ed. Anastasia, 1996.

136. Dr. Pavel Chirilă, Pr. Mihai Valică, *Meditație la medicina biblică*, Asociația filantropică medicală creștină „Christiana", București, 1992.

137. Hristodoulos, Arhiepiscop al Atenei, *Misiunea socială a Bisericii*, Iași, 2000.

138. Meletios Kalamaras, Mitropolit de Nicopole, *Avortul*, Ed. Bizantină, București, 1996.

139. Maica Magdalena, *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi*, Ed. Deisis, Sibiu, 2000.

140. Pr.Prof. Irineu Mihălcescu, *Apologetica. Noțiuni de filozofie a Religiei*, Ed. Episcopiei Romanului și Hușilor, 1994.

141. Mitrop. Irineu Mihălcescu, *Teologia luptătoare*, ed. a II-a, Ed. Episcopiei Romanului și Hușilor, 1994.

142. Nicolae Mladin, *Doctrina despre viață a profesorului Nicolae Paulescu*, Ed. Periscop, Iași, 1997.

143. Dr. N.C. Paulescu, *Fiziologie filozofică I. Noțiunile „suflet" și „Dumnezeu" în fiziologie*, Fundația Regală pentru Literatură și Artă.

144. Nicolae C. Paulescu, *Fiziologie filozofică I. Instincte sociale. Patimi și conflicte. Remedii morale*, Fundația Anastasia, 1995.

145. Ioan Gh. Savin, *Apărarea credinței. Tratat de apologetică*, Ed. Anastasia, 1996.

146. Ioan Gh. Savin, *Iconoclaști și apostați contemporani*, Ed. Anastasia, 1995.

147. Dr. Sergiu, Arhiepiscop de Vladimir, *Cuvântări Apologetice asupra adevărurilor fundamentale ale religiunii creștine ortodoxe*, București, 1905.

148. Ion Vlăducă, *Elemente de apologetică ortodoxă*, Ed. Bizantină, București, 1998.

149. Virgiliu Vlăescu, *Eutanasia sau atitudinea omului contemporan în fața suferinței și a morții*, Areopag, „Bioetica".

150. Virgiliu George Vlăescu, *Între iluzie și realitate*, „Schimbarea la Față", martie, 1998.

151. *Apologeți de limbă greacă*, Editura IBMBOR, București, 1997.

DICȚIONARE

152. Academia Română, DEX, *Dicționarul explicativ al limbii române*, ed. a II-a, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1998.

153. Pavel Abraham, Emil Derșidan, *Dicționar de termeni juridici uzuali*, Ed. Național, 2000.

154. N. Anastasiu, D. Grigorescu, V. Mutihac, Gh. C. Popescu, *Dicționar de geologie*, EDP, București, 1998.

155. Grigore Bălănescu (coord.), *Dicționar de chimie*, Ed. Tehnică, București, 1964.

156. Ștefan Brăgărea, *Mic dicționar de biotehnologie și inginerie genetică*, Ed. Zecasin, 1995.

157. Teodor Ciornea (coord.), *Medicină legală, definiţii şi interpretări*, Ed. Junimea, Iaşi, 1986.

158. R. Cristescu (coord.), *Dicţionar de analiză matematică*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1989.

159. Gh. Enescu, *Dicţionar de logică*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1985.

160. George Erdeli, Melinda Cândea, Cristian Braghină, Silviu Costachie, Daniela Zamfir, *Dicţionar de geografie umană*, Ed. Corint, Bucureşti, 1999.

161. Anthony Flew, *Dicţionar de filozofie şi logică*, Ed. Humanitas, 1996.

162. Leonard Gavriliu, *Dicţionar de cerebrologie. Creier şi psihic*, Ed. Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1998.

163. Constantin Gorgos (sub red.), *Dicţionar enciclopedic de psihiatrie*, vol. II, Ed. Medicală, 1988.

164. Mihai Ielenicz, Laura Comănescu, Bogdan Mihai, Alexandru Nedelea, Răzvan Oprea, Ileana Pătru, *Dicţionar de geografie fizică*, Ed. Corint, Bucureşti, 1999.

165. Larousse, *Dicţionar de Medicină*, Ed. Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1998.

166. Larousse, *Dicţionar de psihologie*, Ed. Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2000.

167. Mihai Manea, *Mic dicţionar de termeni istorici*, Ed. ALL, 1999.

168. L. Mănuilă, A. Mănuilă, M. Nicoulin, *Dicţionar medical*, Ed. Ceres, Bucureşti, 1998.

169. Florin Mihălţan, *Mic dicţionar de astm bronşic*, Ed. Albatros, Bucureşti, 1998.

170. Gh. Mohan, *Bioterminologie ilustrată*, vol. I, Ed. Scaiul, Bucureşti, 1993.

171. Oxford, *Dicţionar de biologie*, Ed. Enciclopedică, Bucureşti, 1999.

172. Ion-Victor Popa, *Minidicţionar explicativ de termeni informatici moderni*, Ed. Image, Bucureşti, 1999.

173. Constantin Pârvu, *Universul plantelor. Mică enciclopedie*, Ed. Enciclopedică, Bucureşti, 2000.

174. Iuliana Popovici, Dumitru Lupuleasa, Anişoara Hrişcu, *Dicţionar farmaceutic*, EDP, Bucureşti, 1997.

175. Victor Săhleanu, Bogdan Stugren, *Mică enciclopedie de biologie și medicină. Concepte, concepții, controverse*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1976.

CĂRȚI DE ȘTIINȚĂ

176. Gheorghe Acatrinei, *Biologia celulelor vegetale*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1975.
177. Jan Adamczewski, *Nicolas Copernic et son époque*, Ed. Interpress, Varsovie, 1972.
178. Mircea Alexan, Ovidiu Bojoc, *Fructele și legumele – factor de terapie naturală*, Ed. Ceres, București, 1983.
179. George St. Andronic, *Varia Mathematica*, Ed. Albatros, 1977.
180. Ion Anghel, Nicolae Toma, *Cromozomii*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1987.
181. D. Antonescu, M. Buga, I. Constantinescu, N. Iliescu, *Metode de calcul și tehnici experimentale de analiza tensiunilor în biomecanică*, Ed. Tehnică, 1986.
182. W. Ross Ashby, *Introducere în cibernetică*, Ed. Tehnică, 1972.
183. Jean Audouze, Guy Israël (edited by), *The Cambridge Atlas of Astronomy*, Cambridge University Press, 1988.
184. C. Avram, C. Bob, *Noi tipuri de betoane speciale*, Ed. Tehnică, București, 1980.
185. I. Baciu, *Fiziologie*, EDP, București, 1977.
186. Viorel Barbu, *Ecuații diferențiale*, Ed. Junimea, Iași, 1985.
187. Viorel Barbu, *Metode matematice în optimizarea sistemelor diferențiale*, Ed. Academiei, București, 1989.
188. Viorel Barbu, *Probleme la limită pentru ecuații cu derivate parțiale*, Ed. Academiei, București, 1989.
189. Elena Barnea, *Dacă fumezi dăunezi și nefumătorilor și propriilor copii*, Ed. Medicală, București, 1981.

190. John D. Barrow, *Originea universului*, Ed. Humanitas, 1994.
191. John D. Barrow, *Despre imposibilitate. Limitele științei și știința limitelor*, Ed. Tehnică, București, 1999.
192. Mihai Neagu Basarab, *150 remedii homeopatice vegetale*, Ed. Sport-Turism, București, 1984
193. Tudor Bălănescu, *Corectitudinea algoritmilor*, Ed. Tehnică, București, 1995.
194. Gheorghe Benga, *Biologia moleculară a membranelor cu aplicații medicale*, Ed. Dacia, Cluj Napoca, 1979.
195. Constantin Berca, *Apa și sănătatea*, Ed. Ceres, București, 1994.
196. J. Berstel, D. Perrin, M.P. Schützenberger, *Théorie des codes*, CNRS, Paris, 1981.
197. Eleodor Gh. Bistriceanu, Octavian Stănășilă, *Matematică și realitate*, Matrix Rom, București, 1996.
198. V. Bobancu, *Caleidoscop matematic*, Ed. Petrion, 1996.
199. Constantin Bogdan, *Geriatrie*, Ed. Medicală, București, 1997.
200. Constantin Bogoescu, Alexandru Dabija, Emil Sanielevici, *Atlas zoologic*, EDP, București, 1983.
201. Ovidiu Bojor, Mircea Alexan, *Plantele medicinale și aromatice de la A la Z*, Recoop, București, 1982.
202. Alain Boutot, *Inventarea formelor*, Ed. Nemira, 1996.
203. C-tin Brătianu, *Metode cu elemente finite în dinamica fluidelor*, Ed. Academiei, București, 1983.
204. Dan Brânzei, Sebastian Anița, C-tin Cocea, *Planul și spațiul euclidian*, Ed. Academiei, București, 1986.
205. Sergiu Buiuc, Leonida Jolobceastăi, *Oftalmologie practică*, vol. 2, Ed. Junimea, Iași, 1981.
206. Ion Bunget (coord.), *Compendiu de fizică*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1988.
207. Nicolae Burghele, *Fracturile calcaneului*, Ed. Medicală, București, 1978.

208. Eugen Burlacu, Veronica Burlacu, Gheorghe Cenușă, Maria Dumitriu-Caracota, *Introducere în studiul fiabilității sistemelor*, Ed. Științifică, București, 1995.

209. Kurt Butler, Lynn Rayner, *Medicina de familie*, Ed. Nemira.

210. Teodor Caba, *Funcția energetică a organismului și mecanismele acupuncturii*, Ed. Litera, București, 1980.

211. Teodor Caba, Marius Theodor Caba, *Acupunctura, metodă străveche*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1989.

212. Cristian Calude, *Complexitatea calculului. Aspecte calitative*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982.

213. C. Calude, *Adevărat dar nedemonstrabil*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1988.

214. C. Calude, *Theories of computational complexity*, North-Holland, 1988.

215. C. Calude, *Matematici constructive*, Ed. Științifică, București, 1995.

216. Andrei Canarache, *Fizica solurilor agricole*, Ed. Ceres, București, 1990.

217. Elie Carafoli, V.N. Constantinescu, *Dinamica fluidelor incompresibile*, Ed. Academiei, București, 1981.

218. Elie Carafoli, V.N. Constantinescu, *Dinamica fluidelor compresibile*, Ed. Academiei, București, 1984.

219. Constantin Cazacu, *Teoria calculabilității efective*, Ed. Universității „A.I. Cuza", Iași, 1996.

220. Zoica Cenușe, *Termodinamică chimică*, Ed. Universității din București, 1998.

221. Paul Cernea, Liviu Dumitrache, *Fiziologie oculară*, Ed. Medicală, București, 1986.

222. Paul Cernea, Gh. Munteanu, *Opticopatia*, Ed. Medicală, București, 1983.

223. Nicolae Chiotan, *Un concept cibernetic al șocului*, Ed. Facla, Timișoara, 1981.

224. Pavel Chirilă, Maria Chirilă, Dumitru Constantin, Mircea Tamaş, Nicoleta Macovei, *Medicină naturistă, fitoterapie, acupunctură, homeopatie*, Asociaţia filantropică medicală creştină Christiana, Bucureşti, 1995.
225. Maria Chirilă, Pavel Chirilă, *Tratament homeopatic*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1986.
226. G. Ciucu, V. Craiu, *Introducere în teoria probabilităţilor şi statistica matematică*, EDP, Bucureşti, 1971.
227. Ioan Culei, Emanoil Grigorescu, Ursula Stănescu, *Plante medicinale. Fitochimie şi fitoterapie*, vol. 1, Ed. Medicală, Bucureşti, 1993.
228. Marius Cîrlan, *Elemente de genetică animală normală*, Ed. Polirom, Iaşi, 1996.
229. Marius Cîrlan, *Elemente de genetică animală patologică*, Ed. Polirom, Iaşi, 1998.
230. Vasile Cociu, *Cum să îngrijim pomii şi arbuştii fructiferi*, Ed. Ceres, Bucureşti, 1998.
231. V. Cociu, Şt. Oprea, *Metode de cercetare în ameliorarea plantelor pomicole*, Ed. Dacia, 1989.
232. Dumitru C. Cojoçaru, *Enzimologie*, Ed. Gama, Iaşi, 1997.
233. Jan Amos Comenius, *Didactica Magna*, EDP, Bucureşti, 1970.
234. Dumitru Constantin, C-tin Ionescu-Târgovişte, *Acupunctura de la tradiţie la ştiinţele moderne*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1988.
235. Corneliu Constantinescu, *Plantele medicinale în apărarea sănătăţii*, Recoop, Bucureşti, 1979.
236. Mircea Constantinescu, *Chirurgie*, EDP, Bucureşti, 1996.
237. C. Corduneanu, *Ecuaţii diferenţiale şi integrale*, Iaşi, 1971.
238. Gabriel Corneanu (coord.), *Elemente de radiobiologie vegetală*, Ed. Ceres, Bucureşti, 1989.
239. I. Cosmovici, *Psihologie generală*, Ed. Polirom, 1996.

240. R. Courant, H. Robbins, *Ce este matematica?*, Ed. Științifică, București, 1960.

241. C-tin V. Crăciun, *Exerciții și probleme de analiză matematică*, Universitatea din București, 1984.

242. C-tin V. Crăciun, *Analiză reală. Elemente de teoria măsurii și integralei*, Universitatea București, 1988.

243. Teofil Crăciun, *Geniul genetic și ameliorarea plantelor*, Ed. Ceres.

244. T. Crăciun, I. Tomozei, N. Coleș, G. Butnaru, *Genetica vegetală*, EDP, 1991.

245. Maria Cristea, *Sistemul stomatognant și noxele*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1985.

246. Romulus Cristescu, *Analiza funcțională*, EDP, București, 1983.

247. Romulus Cristescu, *Structuri de ordine în spații liniare normate*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983.

248. Dumitru Cruceru, Adriana Gheorghe, Zenovia Moldovan, Iulia Valeria Pătroescu, Anca Iulia Stoica, *Chimie analitică cantitativă. Probleme și lucrări practice*, Ed. Universității din București, 1998.

249. Mircea Cucuianu, N. Olinic, A. Goia, T. Fekete, *Biochimie clinică, vol II*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1979.

250. Florin Daneș, Silvia Daneș, *Echilibrul chimic și calcularea lui*, Ed. Tehnică, București, 1983.

251. Al. Darabont, A. Costin, *Poluarea sonoră în civilizația contemporană*, Ed. Tehnică, București, 1982.

252. Leon Dănăilă, Dora Petrilă, *Sculptură în creier*, Ed. Du Style, București, 1998.

253. Leon Dănăilă, Mihai Golu, *Tratat de neuropsihologie*, vol. I, Ed. Medicală, București, 2000.

254. Robert L. Duvaney, *An Introduction to Chaotic Dynamical Systems*, Addison-Wesley, 1987.

255. Mihai Dinu, *Comunicarea*, Ed. Algos, București, 2000.

256. Veronica Dinu, E. Truția, Elena Popa-Cristea, Aurora Popescu, *Biochimie medicală. Mic tratat*, Ed. Medicală, București, 2000.

257. Willem Doise, Jean-Claude Deschamp, Gabriel Mugny, *Psihologie socială experimentală*, Ed. Polirom, Iași, 1996.
258. Ovidiu Dragatan, Răzvan Damian, Mihai Popa, *Paleobotanică și palinologie*, Ed. Universității din București, 1998.
259. Nicolae Dragomir, Mihai Plauchitiu, *Medicamentul – remediu și otravă*, Ed. Facla, 1978.
260. Lazăr Dragoș, *Principiile mecanicii mediilor continue*, Ed. Tehnică, București.
261. Vasile Drăgan, Aristide Halanay, *Stabilizarea sistemelor liniare*, Ed. ALL, București, 1994.
262. Mihai Drăgănescu, Gh. Ștefan, Corneliu Burileanu, *Electronica funcțională*, Ed. Tehnică, 1991.
263. Ovidiu Drimba, *Istoria culturii și civilizației*, vol. I, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1985.
264. Dolphi Drimmer, Vasile Ștefănescu, *Aplicații ale teoriei informației*, Editura Ecologică, București, 1999.
265. Octavian G. Duliu, *Aplicațiile radiațiilor nucleare*, Ed. Universității București, 1993.
266. Adriana Dumitraș, *Proiectarea rețelelor neurale artificiale*, Casa Editorială Odeon, București, 1997.
267. D. Dumitrașcu (sub.red.), *Patologia digestivă funcțională*, Ed. Medicală, București, 1991.
268. Constantin Dumitrescu, Brad Segal, Rodica Segal, *Citoprotecția și alimentația*, Ed. Medicală, București, 1991.
269. Ioan Florin Dumitrescu, Dumitru Constantin, *Acupunctura științifică modernă*, Ed. Junimea, Iași, 1977.
270. Carl von Eiken, A. Shulz van Treeck, *Atlas der Hals-Nasen-Ohren-Krankheiten*, Georg Thieme Verlag, Leipzig, 1940.
271. Mircea Eliade, *Patañjali și yoga*, Ed. Humanitas, București, 1992.
272. Constantin Enăchescu, *Tratat de igienă mintală*, EDP, București, 1996.
273. Dan Eremia, *Structurile vii sub presiunea timpului*, Ed. ALL, București, 1996.

274. L.Z. Fang, R. Ruffini (edited by), *Galaxies, quasars and cosmology*, World Scientific, 1985.

275. D. Filipescu, R. Trandafir, D. Zorilescu, *Probabilități geometrice și aplicații*, Ed. Dacia, 1981.

276. J.W. Forrester, *Dinamica industrială*, Ed. Tehnică, București, 1981.

277. Fraenkel, Y. Bar-Hillel, *Foundations of set theory*, North-Holland, 1958.

278. Alex. Froda, *Introducere în algebra modernă*, vol. I, Teoria mulțimilor, Ed. Științifică, București, 1968.

279. Alex Froda, *Introducere în algebra modernă*, vol. II, Structuri algebrice, Ed. Enciclopedică Română, București, 1970.

280. Zeno Gârban, *Tratat elementar de biochimie*, vol. 1, partea 2, Ed. Mirton, Timișoara, 1996.

281. Ștefan Gârbea, Ionel Moga, *Rinologie. Patologia nasului și a sinusurilor paranazale*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1985.

282. Adelina Georgescu, *Aproximații asimptotice*, Ed. Tehnică, București, 1989.

283. Adelina Georgescu, *Sinergetica. Solitoni. Fractali. Haos determinist. Turbulența*, Tipografia Universității din Timișoara, 199.

284. L. Georgescu, I. Petrea, D. Borșan, *Fizica stării lichide*, EDP, București, 1982.

285. F. Ghelase, R. Nemeș (sub red.), *Chirurgie generală*, vol. 1, EDP, București, 1996.

286. Lucian Ghinea, Gheorghe Pal, *Microbul - un gigant*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982.

287. Lucian Ghinea, *Viața în sol*, Ed. Ceres, București, 1985.

288. Maria Greabu, Fraga Paveliu, *Manual de biochimie medicală*, vol. II, Ed. Infomedica, București, 1997.

289. Silvia Guiașu, *Aplicații ale teoriei informației. Sisteme dinamice, sisteme cibernetice*, Ed. Academiei, București, 1968.

290. S. Guiașu, R. Theodorescu, *Teoria matematică a informației*, Ed. Academiei, București, 1966.

291. Pierre Guillermier, Serge Koutchmy, *Eclipsele totale. Istoric. Descoperiri. Observații*, Ed. Lider, București

292. Arthur C. Guyton, *Fiziologie. Fiziologia umană și mecanismele bolilor*, ed. în limba română sub redacția dr. Radu Cârmaciu, Ed. Medicală Almater, W.B. Saunders, 1997.

293. Ionel Haiduc (coord.), *Chimie anorganică pentru perfecționarea profesorilor*, EDP, București, 1983.

294. Aristide Halanay, *Ecuații diferențiale*, EDP, București, 1972.

295. Zach W. Hall, *Introducere în neurobiologia moleculară*, Ed. Universității din București, 1997.

296. Emilia Hatescu, Victor Scutaru, *Fizica și viața*, Ed. Științifică, București, 1997.

297. I. Hăulică (coord.), *Fiziologie umană*, ediția a II-a, Ed. Medicală, București, 1999.

298. Richard Healey, *Filozofia mecanicii cuantice*, Ed. Tehnică, București.

299. Vasile P. Hefco, *Neurobiologie. Rolul hipotalamusului în reglarea comportamentului alimentar și a metabolismelor intermediare*, Ed. Universității „A.I. Cuza", Iași, 1995.

300. Victoria Herlea, *Microbiologie generală*, Ed. Universității din București, 1998.

301. Elizabeth Hill, Terry O'Sullivan, *Marketing*, Ed. Antet, 1997.

302. R. W. Hockney, C. R. Jeshope, *Calculatoare paralele. Arhitectură, programare și algoritmi*, Ed. Tehnică, București, 1991.

303. Paul W. Hodge, *Concepts of contemporary Astronomy*, McGraw-Hill, Inc., 1974.

304. Irina Holdevici, *Elemente de psihoterapie*, Ed. ALL, 1996

305. N.N. Horneț, *Pancreasul endocrin. Biochimie, biologie celulară și moleculară*, vol. 1, Ed. Academiei, București, 1992.

306. N.N. Horneț, *Pancreasul endocrin. Fiziologie și patobiochimie*, vol. 2, Ed. Academiei, București, 1993.

307. Fred Hoyle, *Astronomy and Cosmology, a modern course*, W.H. Freeman & co., San Francisco, 1975.

308. C-tin L. Hristea, Mircea Ialomițeanu, *Produsele albinelor în sprijinul sănătății omului*, Redacția publicațiilor apicole, București, 1972.

309. Gheorghe Huțanu, *Principii și legi fundamentale în fizică*, Ed. Albatros, București, 1983.

310. Gheorghe Huțanu, *Fizică practică*, Ed. Științifică, București, 1996.

311. Caius Iacob, *Mecanică teoretică*, EDP, București, 1971.

312. Lucian Ieremia, Ioniță Dociu, *Funcția și disfuncția ocluzală*, Ed. Medicală, București, 1987.

313. Mircea Ifrim, Gh. Niculescu, N. Bareliuc, B. Cerbulescu, *Atlas de anatomie umană*, vol. I, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1984.

314. Mircea Ifrim, Gh. Niculescu, N. Bareliuc, B. Cerbulescu, *Atlas de anatomie umană*, vol. II, *Organele interne*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1984.

315. Mircea Ifrim, Gheorghe Niculescu, N. Bareliuc, B. Cerbulescu, *Atlas de anatomie umană*, vol. III, *Sistemul nervos și organele de simț*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1985.

316. Savel Ifrim, *Mătasea naturală*, Ed. Ceres, București, 1998.

317. Felicia Ionescu, *Grafica în realitatea virtuală*, Ed. Tehnică, București, 2000.

318. Ion Ionescu, *Maxime și minime geometrice*, Ed. Societății de Științe Matematice și Fizice din RPR, 1955.

319. C. Ionescu-Târgoviște, *Acupunctura – un mit, o știință*, Ed. Medicală, 1985.

320. C. Ionescu-Târgoviște, *Insulina. Descoperirea medicală a secolului aparține românului N.C. Paulescu*, Ed. Geneze, București, 1996.

321. Dana Iordănescu, *Biochimia acizilor nucleici*. Partea I, Ed. Universității din București, 1997.

322. M. Isac, C. Filipescu, R.M. Isac, *Biofizica. De la Big-Bang la Ecosisteme*, vol. I, Ed. Tehnică, 1996.

323. Ilie Itu, Diana Dumitrașcu, *Breviar de alergologie*, Ed. Medicală, București, 1996.

324. A. Julg, *Chimie cuantică*, Ed. Științifică, București, 1971.

325. Ștefan Kiss, Gh. Ștefanic, Daniela Pașca, M. Drăgan-Bulardă, Eva Zborovschi, Radu Crișan, *Enzimologia mediului înconjurător*, Ed. Ceres, București, 1991.

326. Sorin Leucuța, *Farmacocinetica în terapia medicamentoasă*, Ed. Medicală, București, 1989.

327. Leon Livovschi, Horia Georgescu, *Sinteza și analiza algoritmilor*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1986.

328. Jean Louveaux, *Albinele și creșterea lor*, Ed. Apimondia, 1988.

329. B. Luban-Plozza, W. Pöldinger, F. Kröger, *Boli psihosomatice în practica medicală*, Ed. Medicală, București, 1996.

330. Emil Luca, Gheorghe Zet, Corneliu Ciubotariu, Alexandrina Jeflea, Constantin Pasnicu, *Fizică*, vol. I, *Mecanică, fizică statistică și termodinamică*, Ed. Științifică, București, 1995.

331. Viorel Macaleț, *Cristalografie și Mineralogie*, EDP, București, 1996.

332. Mihai Macici, *Vinurile României*, Ed. Alcor, București, 1996.

333. Mircea Malița, Corneliu Zidăroiu, *Modele matematice ale sistemului educațional*, EDP, București, 1972.

334. Mircea Malița (coord.), *Sisteme în științele naturii*, Ed. Academiei, București, 1979.

335. Benoît Mandelbrot, *Obiectele fractale. Formă, hazard și dimensiune*, Ed. Nemira, 1998.

336. Cristina Mandravel, Melania Guțul-Văluță, *Sistemul periodic al elementelor*, Ed. Albatros, 1982.

337. Ilie Marcu, Marta Ghițescu, *Reologia sângelui*, Ed. Medicală, București, 1987.

338. Solomon Marcus, *Noțiuni de analiză matematică*, Ed. Științifică, 1967.
339. Solomon Marcus, *Invenție și descoperire*, Ed. Cartea Românească, 1989.
340. Solomon Marcus, *Controverse în știință și inginerie*, Ed. Tehnică, București, 1990.
341. Teodor Martin, *Tăierea și conducerea viței de vie pe lângă casă*, Ed. Ceres, București, 1997.
342. Liviu Alexandru Mărghitaș, *Albinele și produsele lor*, Ed. Ceres, București, 1997.
343. Viorica Meltzer, *Termodinamica chimică și biochimică*, Ed. Universității din București, 1998.
344. Zbigniew Michalewicz, *Genetic Algoritms + Data Structures – Evolution Programs*, Springer, 1996.
345. Raul Mihail, Alexandru Ștefan, *Simularea proceselor de prelucrare a polimerilor*, Ed. Tehnică, București, 1989.
346. Nicolae Mihail, Florica Dan, *Ce este instinctul*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983.
347. Vasile Mihăescu (sub red.), *Psihoterapie și psihosomatică*, Ed. Polirom, Iași, 1996.
348. Dan Mihăilescu, Maria-Luiza Flonta, Liviu Movileanu, *Probleme de biofizică*, Ed. Universității din București, 1997.
349. Ștefan Milcu, Gheorghe Niculescu, Marius Scarlat, *Osteoporoza*, Ed. Militară, București, 1992.
350. Iulian Mincu, Dorina Boboia, *Alimentația rațională a omului sănătos și bolnav*, Ed. Medicală, București, 1975.
351. V. Mironțov-Țuculescu, V. Predescu, C. Oancea (sub red.), *Sănătatea mintală în lumea contemporană*, Ed. Medicală, București, 1986.
352. D. Mișcalencu, Florica Mailat, G. A. Szegli, *Citokine (Factori de creștere). Familia citokinelor IL-2*, Ed. Universității din București, 1998.
353. D. Mișcalencu, Florica Mailat, G. A. Szegli, *Familia citokinelor IL-2*, Ed. Universității din București, 1999.

354. Victor Mitrana, *Bioinformatică. Unde se întâlnesc biologia, informatica și matematica?*, Ed L&S Infomat, București.
355. Nicolae Mândrescu, *Cutremurul. Hazard natural major pentru România*, Ed. Tehnică, București, 2000.
356. Gh. Mocanu, Gh. Stoian, E. Vișinescu, *Teoria funcțiilor de o variabilă complexă. Culegere de probleme*, EDP, 1970.
357. Gheorghe Mocanu, *Lecții de analiză complexă*, București, 1982.
358. Viorel T. Mogoș, *Vitamino-mineralo-terapia*, Ed. Militară, București, 1992.
359. Viorel T. Mogoș, *Alimentația în bolile de nutriție și metabolism*, vol. 1, EDP, București, 1997.
360. Gh. Mohan, *Unitatea, diversitatea și evoluția lumii vii*, Ed. Albatros, București, 1989.
361. Gh. Mohan, P. Neacșu, *Teorii, legi, ipoteze și concepții în biologie*, Ed. Scaiul, București, 1992.
362. George C. Moisil, *Cascada modelelor în fizică*, Ed. Albatros, București, 1985.
363. Gr.C. Moisil, *Termodinamica*, Ed. Academiei, 1988.
364. Gr. C. Moisil, *Ecuațiile fizicii matematice*, Univ. „C.I. Parhon", Facultatea de Matematică-Fizică, București, 1958.
365. Grigore C. Moisil, *Opera matematică*, vol. II, Ed. Academiei, București, 1980.
366. Petre Murariu, *Metodica predării matematicii*, EDP, 1964.
367. A.T. Murgan, I. Spânu, I. Gavăt, I. Stojanov, V. E. Neagoe, A. Vlad, *Teoria transmisiunii informației. Probleme*, EDP, București, 1983.
368. Michael P. Murphy, Luke A.J. O'Neill, *Ce este viața? Următorii 50 de ani. Speculații privind viitorul biologiei*, Ed. Tehnică, București, 1999.
369. Arch W. Naylor, George R. Sell, *Linear Operator Theory in Engineering and Science*.

370. Gh. Năstăsescu, *Bioluminiscența în acțiune*, Ed. Științifică și Enciclopedică, bucurești, 1983.

371. Gavril Neamțu, Gheorghe Cîmpeanu, Carmen Socaciu, *Biochimie vegetală*, EDP, București, 1993.

372. Gavril Neamțu, *Substanțe naturale biologic active*, vol. I, Vitamine, Ed. Ceres, 1996.

373. Dumitru G. Negoiu, *Oxigenul*, Ed. Tehnică, București, 1996.

374. Alexandru Negru, *Biocibernetica și evoluția vieții*, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1986.

375. C.D. Nenițescu, *Tratat elementar de chimie organică*, vol. II, Ed. Tehnică, București, 1958.

376. C.D. Nenițescu, *Chimie generală*, Ed. Tehnică, București, 1963.

377. M. Neumann, N.N. Mihăileanu, *Fundamentele geometriei*, EDP, 1973.

378. *Isaac Newton's Philosophiae naturalis principia mathematica*, volume II, the third ed. (1726), Cambridge University Press, 1972.

379. Edmond Nicolau, *Analogie, modelare, simulare, cibernetică*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977.

380. Edmond Nicolau, *Modelare în știință*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1981.

381. Elena Nicolescu, Alexandra Grigorescu, Andreea Iancu, Ioana Russu, *Fiziologia glandelor endocrine*. Note de curs, Ed. Universitară „Carol Davila", București, 1995.

382. Liviu Nicolescu, *Curs de geometrie pentru anul II*, Universitatea din București, 1990.

383. Miron Nicolescu, *Opera matematică. Analiza reală*, Ed. Academiei Române, București, 1995.

384. Valeriu Novacu, Anca Novac, *Fizica și tabloul lumii*, Ed. Științifică, București, 1996.

385. Traian Oancea, *Aspecte ale chirurgiei de graniță toraco-abdominală*, Ed. Militară, București, 1983.

386. Nicolae Oblu, Nicolai Ivanovici, *Fistulele lichidiene cranio-nazale posttraumatice*, Ed. Junimea, Iași, 1978.

387. Teodor V. Obreja, *Hematomul intracerebral primar*, Ed. Junimea, Iaşi, 1980.

388. Ion Odăgescu, *Optimizarea algoritmilor*, Ed. Militară, Bucureşti, 1991.

389. Silviu Olariu, *Geneza şi evoluţia reprezentărilor mecanicii clasice*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1987.

390. Andrei Olinescu, *Imunologie*, EDP, Bucureşti, 1995.

391. Mircea Olteanu, *Oftalmochirurgie. Atlas*, vol. I, Ed. Militară, Bucureşti, 1985.

392. Octav Onicescu, *Strategia jocurilor şi aplicaţii în programarea liniară*, Ed. Academiei, Bucureşti, 1971.

393. T. Opriş, *Bios*, vol. I, Ed. Albatros, Bucureşti, 1986.

394. Tudor Opriş, *Mica enciclopedie pentru tineret*, cartea 2, *Varietatea lumii vii*, Ed. Forum, Bucureşti, 1994.

395. Tudor Opriş, *Mica enciclopedie pentru tineret, cartea 5, Constructori şi producători ai naturii*, Ed. Forum, Bucureşti, 1996.

396. Tudor Opriş, *Mica enciclopedie pentru tineret, cartea 8, Comunicarea cu lumea vie*, Ed. Forum, Bucureşti, 1997.

397. Tudor Opriş, *Mica enciclopedie pentru tineret, cartea 10, Omul imită, preface şi protejează lumea vie*, Ed. Forum, Bucureşti, 1998.

398. Ana-Maria Orban-Şchiopu, *Aspecte clinice ale patologiei sistemului neuroendocrin difuz digestiv*, EDP, Bucureşti, 1998.

399. Madelena Palade, *Botanica farmaceutică*, vol. 1, Ed. Tehnică, Bucureşti, 1997.

400. Gh. Panait, A. Panait, C. Stoica, C. Lăpădat, *Mineralizarea biologică a osului*, Ed. Tehnică, 1997.

401. L. Panaitopol, A. Gica, *Probleme celebre de teoria numerelor*, Ed. Universităţii din Bucureşti.

402. N.D. Papalexi, N.N. Andreev, S.N. Rjevkin, G.S. Gorelik, *Curs de fizică. Mecanică, acustică, căldură şi fizică moleculară*, vol. I, Ed. Tehnică, 1951.

403. Victor Papilian, *Anatomia omului*, vol. I, *Aparatul locomotor*, EDP, București, 1982.
404. Victor Papilian, *Anatomia omului*, vol. II, *Splanhnologia*, EDP, București, 1982.
405. Emil Păun, *Sănătatea carpaților*, Ed. F&D Stil Commerce, 1995.
406. Radu Păun (sub red.), *Tratat de medicină internă. Aparatul respirator*, coord. C-tin Anastasiu, Ed. Medicală, București, 1983.
407. A. Păunescu Podeanu, *Baze clinice pentru practica medicală*, vol. II, Ed. Medicală, București, 1983.
408. A. Păunescu Podeanu, *Baze clinice pentru practica medicală*, vol. III, Ed. Medicală, București, 1983.
409. A. Păunescu Podeanu, *Baze clinice pentru practica medicală*, vol. IV, Ed. Medicală, București, 1983.
410. Roger Penrose, *Mintea noastră... cea de toate zilele. Despre gândire, fizică și calculatoare*, Ed. Tehnică, București, 1996.
411. Roger Penrose, Abner Simony, Nancy Cartwright, Stephen Hawking, *Mintea omenească între clasic și cuantic*, Ed. Tehnică, București, 1999.
412. Arcadie Percek, *Universul complex al insomniei*, Ed. Ceres, București.
413. Arcadie Percek, *Lumea medicamentelor*, Ed. Teora, 1996.
414. Sorin Petrea, *SIDA. Trecerea oprită. Individul, colectivitatea și HIV*, Ed. ALL, 1997.
415. C. Petricu, I.C. Voiculescu, *Anatomia și fiziologia omului*, Ed. Medicală, București, 1967.
416. Ioan Petrovici, *Probleme de logică*, Ed. Casei Școalelor, București, 1928.
417. Ioan Pop, *Teoria stratului limită laminar nestaționar*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983.
418. Ioan Pop, *Elemente de topologie algebrică*, Univ. „A.I. Cuza", Iași, 1984.
419. Ioan Pop, *Topologie algebrică*, Ed. Științifică, București, 1990.
420. Mircea Popa, *Endocrinopediatrie și auxologie – actualități*, Ed. Cerma, București, 1993.

421. Elena Popa-Cristea, *Biochimie medicală. Enzimele. Mobilizarea şi transferul de energie în organismele vii*, Tipografia Fundaţiei „România de Mâine", Bucureşti, 1995.
422. Aristide Liviu Popescu, Aristide N. Popescu, *Secretele hormonilor*, Ed. Ceres, Bucureşti, 1983.
423. Aurora Popescu, *Biochimie specială pentru stomatologie*, EDP, Bucureşti, 1981.
424. Ion C. Popescu, *Unitatea ştiinţei*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1990.
425. Aurel Popescu, *Fundamentele biofizicii medicale*, vol. 1, Ed. ALL, 1994.
426. D. Popescu, *Îmbătrânirea creierului şi a sistemului său arterial*, Ed. Polirom, Iaşi, 1997.
427. Popovici, *Teoria numerelor*, EDP, 1973.
428. Karl P. Popper, *Logica cercetării*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1981.
429. Eugen Pora, *Omul şi natura*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1975.
430. Eugen Pora, *Unitatea lumii vii*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1980.
431. Dr. Aurora Posea, *Oceanografie*, Ed. Fundaţiei „România de Mâine", Bucureşti, 1999.
432. S. Potlog, Z. Suciu, A. Lăzureanu, G. Nedelea, A. Moisuc, *Principii moderne în ameliorarea plantelor*, Ed. Facla, 1989.
433. N. Preda, Ioana Missir, *Calculul plăcilor curbe subţiri, I, Suprafeţe de revoluţie (Teorie şi exemple de calcul)*, Institutul Politehnic, Iaşi, 1973.
434. Vasile Preda, *Teoria deciziilor statistice*, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1992.
435. V. Predescu (sub red.), *Psihiatrie*, vol. 1, Ed. Medicală, Bucureşti, 1989.
436. Pricăjan, St. Airinei, *Bogăţia hidrominerală balneară din România*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1981.
437. Eugen Proca, Anghel Popescu, *Transplantarea renală*, Ed. Medicală, Bucureşti, 1993.

438. Pavel Pulbere, Aurelia Crivoi, Eugenia Calac, Diana Coşcodan, *Biologia omului. Material didactic pentru elevii din învățământul preuniversitar*, Ed. Ştiința, Chişinău, 1997.
439. Ion Purcaru, *Informație și corelație*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1988.
440. P. Radovici-Mărculescu, *Probleme de teoria elementară a numerelor*, Ed. Tehnică, Bucureşti, 1986.
441. P. Raicu, R. Gorenflot, *Cytogénétique et évolution*, Ed. Academiei, Bucureşti, 1980.
442. P. Raicu, Veronica Stoian, *Genetica dezvoltării la eucariote*, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1991.
443. Viorel Ranga, Radu Dimitriu, *Atlas de anatomia omului. Sistemul nervos central*, EDP, Bucureşti, 1993.
444. Wolfgang Rawald, *Planta, mediul și natura*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1963.
445. J. David Rawn, *Biochemistry*, Neil Petterson Publishers, North Carolina, 1989.
446. M.I. Reitman, G.S. Şapiro, *Metode de proiectare optimă a corpurilor deformabile*, Ed. Tehnică, Bucureşti, 1981.
447. Adrian Restian, *Diagnosticul medical*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1988.
448. Adrian Restian, *Unitatea lumii și integrarea științelor sau integronica*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1989.
449. Adrian Restian, *Patologia informațională*, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1997.
450. Andrei Roată, *Plămânul, pompa de oxigen a organismului*, Ed. Sport-Turism, 1983.
451. Ioan Romoşan, Mihai Voiculescu, Ovidiu Golea, *Sindromul nefrotic*, Ed. Academiei, Bucureşti, 1992.
452. Mariana Roşca, *Metode de psihodiagnostic*, EDP, Bucureşti, 1972.
453. Marcel Roşculeţ, *Analiză matematică*, EDP, Bucureşti, 1984.
454. M. Roşculeţ, *Algebră liniară, geometrie analitică și geometrie diferențială*, Ed. Tehnică, Bucureşti, 1987.

455. Ioan A. Rus, N. Both, Gh. Coman, I. Mihoc, M. Mihoc, I. Purdea, M. Țarină, *Matematica și aplicațiile sale*, Ed. Științifică, 1995.
456. Corneliu Rusescu, Cosma Tudose, *Modele și modelare în fizică*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1987.
457. Valeriu Rusu, Traian Baran, Dimitrie D. Brănișteanu, *Biomembrane și patologie*, vol. II, Ed. Medicală, București, 1991.
458. Kenneth S. Saladin, *Anatomy & Physiology. The unity of form and function*, McGraw-Hill, Boston, 1998.
459. Mario Salvadori, *Construcții. Lupta împotriva gravitației*, Ed. Albatros, 1983.
460. Lucian Sandu, *Cum tratăm durerea*, Ed. Teora, 1996.
461. M. Saragea, *Fiziopatologie*, vol. 1, Ed. Academiei, București, 1981.
462. Constantin Savu, Gabriela Mihai, *Controlul sanitar veterinar al alimentelor*, Ed. Ceres, București, 1997.
463. Hans Selye, *De la vis la descoperire. Despre omul de știință*, Ed. Medicală, București, 1968.
464. L. Seres-Sturm, *Neuroanatomie*, EDP, București, 1995.
465. Victor Severineanu, *Parodontologie clinică și terapeutică*, Ed. Academiei, București, 1994.
466. W. Sierpinski, *Ce știm și ce nu știm despre numerele prime*, Ed. Științifică, București, 1966.
467. Cristofor Simionescu, Valeria Gorduza, *Polimeri biocompatibili și biologic activi*, Ed. Academiei, București, 1980.
468. Z. Simion, F. Schneider (coord.), *Aspecte actuale de biologie și fiziologie moleculară*, Ed. „Viața medicală românească”, 1998.
469. G. Sâmboan, *Fundamente de matematică*, EDP, București, 1974.

470. Sârbu, L. Polescu, S. Lițescu, S. Mărgăritescu, S. Smarandache, *Îndrumător de botanică*, Ed. Universității din București, 1997.

471. Anca Sârbu, *Biologie vegetală*. Note de curs, Ed. Universității din București, 1999.

472. V. Slanovschi, *Curiozități din viața plantelor*, Ed. Ceres, 1982.

473. Carmen Socaciu, *Mutageneza chimică*, Ed. Genesis, Cluj-Napoca, 1996.

474. Mădălina Stanciu, *Neuropeptide implicate în mecanismele memoriei*, Ed. Fundației „România de Mâine", București, 1996.

475. Wilfred D. Stein, *Canale, transportori și pompe. O introducere în transportul membranar*, Ed. Universității din București, 1997.

476. N.F. Stepanov, M.E. Erlîkina, G.G. Filipov, *Metode ale algebrei liniare în chimia-fizică*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1980.

477. R. Șafarevici, *Noțiunile fundamentale ale algebrei*, Ed. Academiei, București, 1989.

478. G.E. Șilov, *Analiză matematică*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1980.

479. Dragoș T. Ștefănescu, George A. Călin, *Genetica și cancerul (Elemente de genetică și patologie moleculară)*, EDP, București, 1996.

480. Valeriu Șunel, *Chimie Organică*, Univ. „A.I. Cuza", Iași, 1995.

481. Ștefan Șuțeanu (sub red.), *Actualități în medicina internă*, Ed. Medicală, București, 1991.

482. Kostake Teleman, *Logică și geometrie*, Universitatea din București, 1989.

483. Dan Teodorescu, *Ingineria biosistemelor*, Ed. Facla, 1978.

484. H.N. Teodorescu, L. Buchholtzer, C. Poșa, *Comunicarea orală om-mașină*, Ed. Tehnică, București, 1986.

485. P. P. Teodorescu, *Sisteme mecanice. Modele clasice*, vol. I, Ed. Tehnică, București, 1984.

486. P.P. Teodorescu, N. Nicorovici–Porumbaru, *Aplicații ale teoriei grupurilor în mecanică și fizică*, Ed. Tehnică, București, 1985.

487. Teodorescu Exarcu, Lucian Buligescu, Benedict Gheorghescu, Ioan Pușcaș, *Fiziologia și fiziopatologia digestiei*, Ed. Medicală, București, 1982.

488. Călin Tesio, *Elemente de zoologie*, Ed. Universității din București, 1997.

489. B. Thaxton, W.L. Bradley, R.L. Olson, *Misterul originii vieții. Reevaluarea teoriei actuale*, Philosophical Library Inc., New York, 1984.

490. J.M.T. Thompson, H.B. Stewart, *Nonlinear Dynamics and Chaos*, John Wiley & Sons Ltd., 1989.

491. M. Tiron, *Analiza preciziei de estimare a funcțiilor aleatoare*, Ed. Tehnică, București, 1981.

492. Ioan Todoran, *Astronomia invizibilului*, Ed. Albatros, București, 1989.

493. Constantin Toma, Mihaela Niță, *Celula vegetală*, Ed. Univ. „A.I. Cuza", Iași, 1997.

494. Eugeniu Toma, *Introducere în astrofizică. Structura și evoluția stelelor*, Ed. Tehnică, București, 1980.

495. Ioan Tomescu, *Introducere în combinatorică*, Ed. Tehnică, 1972.

496. Maria Treben, *Sănătate din farmacia Domnului*, Hungalibri, Budapesta, 1996.

497. Mihai Trifu, Iuliu Bărbat, *Fiziologia plantelor*, Ed. Viitorul Românesc, 1997.

498. Burton E. Tropp, *Biochemistry. Concepts and Applications*, Brooks/Cole Publishing Company, ITP, Pacific Grove, 1997.

499. Adriana Turtoi, *Aplicații ale algebrei și geometriei în teoria spinorilor*, Ed. Tehnică, București, 1989.

500. Adriana Turtoi, *Geometrie*, Ed. Universității din București, 1996.

501. Ioan Țau, *Chimie organică. Probleme pentru liceu*, Ed. Științifică, București, 1995.

502. Țurai, C. Leonida Ioan, *Dermatoglifologia, amprente palmo-plantare*, Ed. Medicală, București, 1971.

503. Octavian Udriște, *Cum a creat Dumnezeu universul din nimic*, Ed. Tabor, Rm. Vâlcea, 1994.
504. Ottorino Uffreduzzi, Stefano Teneff, *Chirurgia di guerra*, Unione tipografico–editrice, Torino, 1940.
505. J. Ulmo, J. Bernier, *Éléments de décision statistique*, Presses universitaires de France, Paris, 1973.
506. Pascu D. Ursu, *Atmosfera și poluarea*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1981.
507. Jean Valnet, *Tratamentul bolilor prin legume, fructe și cereale*, Ed. Garamond.
508. Florian-Horia Vasilescu, *Inițiere în teoria operatorilor liniari*, Ed. Tehnică, București, 1987.
509. Florin Vasiliu, Dionezie Bojin, *Microscopie electronică*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1985.
510. H. Ventsel, *Théorie des probabilités*, Ed. Mir, 1973.
511. Graziela Elena Vâjâială, *Curs de biochimia efortului*, Ed. Fundației „România de Mâine", București, 1996.
512. Ion Gh. Vîță, *Probleme de fizică cu situații impuse*, Ed. Tehnică, 1987.
513. Florea Voinea, *Hepatologie practică*, Ed. Ex Ponto, Constanța, 1996.
514. H. Voss, R. Herrlinger, *Tachenbuch der Anatomie, Band III, Nervensystem, Sinnessystem, Hautsystem, Inkretsystem*, VEB Gustav Fischer Verlag, 1981.
515. Tadataka Yamada, M.D. (ed.), *Handbook of Gastroenterology*, Lippincott-Raven Publishers, Philadelphia, 1998.
516. L.A. Zadeh, E. Polak, *Teoria sistemelor*, Ed. Tehnică, București.
517. V. Zanoschi, *Adaptarea la mediu în lumea plantelor*, Ed. Ceres, București, 1991.
518. G. Zarnea, Gh. Mihăescu, *Imunologie*, Ed. Univ. București, 1995.
519. Otilia Zărnescu, *Biologia moleculară a dezvoltării*, partea I, Ed. Univ. București, 1999.

520. Corneliu Zeana, *Magneziul, biologie – clinică – tratament*, Ed. Enciclopedică, Bucureşti, 1994.
521. Dan Zorilescu, *Introducere în geostatistica informaţională*, Ed. Academiei, 1986.

ARTICOLE ŞTIINŢIFICE ŞI INTERVIURI CU OAMENI DE ŞTIINŢĂ

522. Didier Astruc, *Research avenues on dendrimers towards molecular biology: from biommimetism to medicinal engineering*, Comptes Rendus de l'Académie de Sciences, Paris, t. 322, Série II b, p.757-766, 1996.
523. N.H. van Blyenburgh, *Tous différents. Pourquoi?*, „Science&Vie", hors serie 200, sept. 1997.
524. N. Botnariuc, *Concepţia sistemică*, în „Biologie generală", EDP, 1983.
525. Isabelle Bourdial, *Retracer l'origine du langage*, „Science&Vie", 987, dec. 1999.
526. Şerban Buzeţeanu, *Numere mari, Arhimede, Gödel şi teoria lui Ramsey*, în volumul *Stăpânirea complexităţii*, coord. Cristian Calude, Ed. Academiei Române, 1993.
527. P. Darlu, *A quelle distance sommes-nous de nos voisins singes?*, „Science&Vie" 200, sept. 1997.
528. Jean–Rémi Deléage, Christophe Labbé, Natacha Quester-Séméon, Olivia Recasens. *Télévision: le cerveau emprisonné*. „Science&Vie", fév. 1998.
529. Christian de Duve, *L'évolution a un sens*, „La Recherche", 286, avril, 1996.
530. Y. Hérault, D. Duboule, *Comment se construisent les doigts*, „La Recherche", 305, jan. 1998.
531. J. J. Kupiec, P. Sonigo, *Eloge du hasard et de la sélection. L'AND ne detient pas tous les secrets des formes vivantes*, „La Recherche", 305, jan. 1998.
532. Labbé, O. Recasens, *Les perils cachés de l'aluminium*, „Science&Vie", 986, nov. 1999.

533. Langaney, *Pourquoi nos „genes de comportament" sont-ils des fictions?*, „Science&Vie", 200, sept. 1997.
534. Cécile Lestienne, Lionel Dersot, *Épilepsie: crises à la télé*, „Science&Vie" junior, fev. 1998.
535. Géraldine Magnan, *Les dangers inconnus des crèmes solaires*, „Science&Vie" 970, juil. 1998.
536. François Marchal, *Qui est-ce qui fait l'homme?*, „Science&Vie" 986, nov. 1999.
537. Annette Millet, *La contraception*, „La Recherche", 304, déc. 1997.
538. Michel Morange, *Il est bien difficile de donner une définition de la vie*, „Science&Vie", 986, nov. 1999.
539. Edmond Nicolau, C. Bălăceanu, *Phénomènes oscillants dans les systèmes nerveux endocriniens et neuroendocriniens*, Noesis, Ed. Academiei, 1978.
540. Viorel Nicolescu, *Dimensiunile libertății în educație*, „Revista de pedagogie", nr. 12, 1991.
541. Gheorghe Păun, *Restricții în problema indicatorilor sociali*, în lucrarea *Metode matematice în problematica dezvoltării*, coord. Solomon Marcus, Ed. Academiei, București, 1982.
542. Gheorghe Păun, *O demonstrație folosind teoria mulțimilor fuzzy a teoremei de imposibilitate a agregării indicatorilor*, în lucrarea *Modele matematice și semiotice ale dezvoltării sociale*, sub red. prof. Solomon Marcus, Ed. Academiei, București, 1986.
543. L. Schalchli, *Comment notre cerveau s'est-il formé*, „Science&Vie", 200, sept. 1997.
544. Marcel–Paul Schützenberger, *Les failles du darwinisme*, „La Recherche", 283, Jan. 1996.
545. Wolfgang Schwartz, Larisa A. Vasilets, *Structure-function relationships of Na^+/K^+ - pumps expressed in xenopus oocytes*, Cell Biology International, Academic Press, volume 20, nr 1, jan. 1996.
546. Gh.M. Ștefan, *Conștientizarea limitelor în informatică*, în vol. *Stăpânirea complexității*, Ed. Academiei Române, București, 1993.

547. Petru. M. Şuster, *Tachinidele şi problema selecţiei naturale*, Revista Ştiinţifică „V. Adamachi", vol. XIV, N.O. 2, aprilie 1928.

548. Ian Tattersal, *Out of Africa Again... and Again?*, Scientific American, April, 1997.

549. Octavian Udrişte, *The ancetronic energy, gravitation and senescence*, Proceedings of the national congress of gerontology and geriatrics, Bucharest, June 9-11, 1988.

550. Cyrille Vanlerberghe, *Inventorier la nature*, „Science&Vie", 987, déc. 1999.

551. M. Wright, J.R. Hirsch, D.F. Loo, G.A. Zampighi, *Regulation of Na^+/Glucose cotransporters*, „The Journal of Experimental Biology", volume 200 (2), January, 1997.

MANUALE ŞCOLARE

552. Marin Andrei, Ion Popescu, Florica Mărăscu, Maria Şoigan, *Biologie*, clasa a IX-a, EDP, 1996.

553. Maria Brânduşoiu, Constanţa Androne, *Biologie*, clasa a VI-a, EDP, 1998.

554. Gheorghe Chiş, *Astronomie*, clasa a XII-a, EDP, 1996.

555. Ludwig Grünberg, Gh. Vlăduţescu, Andrei Marga, C-tin Grecu, Mihaela Bârsan, Adrian Miroiu, Adrian Iliescu, Petru Cristian, *Filozofie*, manual pentru licee, EDP, 1990.

556. Adrian-Paul Iliescu, Mihaela Miroiu, Adrian Miroiu, *Filozofie*, pentru licee şi şcoli normale, EDP, 1990.

557. Gheorghe Mohan, Aurel Ardelean, Aurora Mihail, *Biologie*, clasa a V-a, Ed. ALL, 1997.

558. Gh. Năstăsescu, Zoe Partin, *Biologie*, clasa a X-a, EDP, 1997.

559. Petre Raicu, Nicolae Coman, Bogdan Stugren, Doina Duma, Florica Mărăscu, *Biologie. Genetică şi evoluţionism*, clasa a XII-a, EDP, 1997.

560. I.Teodorescu, L. Gavrilă, M. Matei, V. Braghină, F. Țibea, I. Bădără, *Biologie. Genetică, ecologie, evoluționism*, clasa a VIII-a, EDP, 1997.

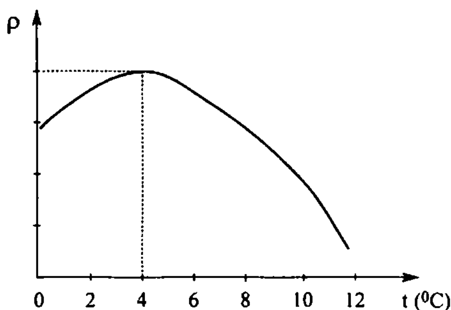
LEGISLAȚIE

561. *Codul familiei*, Lumina Lex, 1999.
562. *Documente de bază ale Comunității și Uniunii Europene*, Ed. Polirom, 1999.
563. *Hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului. Culegere selectivă*, Ed. Polirom, 2000.
564. *Integrarea monetar-bancară europeană*, EDP, București, 2001.

CĂRȚI ȘI ARTICOLE PĂGÂNE SAU ERETICE

565. Charly Cungi, *Cum să ne afirmăm*, Ed. Polirom, 1999.
566. Galin Ludmila, Ropceanu Filaret, *Yoga pe înțelesul tuturor*, Ed. Medicală, București, 1976.
567. Alexandros Kalomiros, *Sfinții Părinți despre originile și destinul omului și cosmosului*, Ed. Deisis, Sibiu, 1998.
568. Basarab Nicolescu, *Transdisciplinaritatea. Manifest*, Ed. Polirom, 1999.
569. Yog Ramacharaka, *Hatha-yoga*, Lotus, 1992.
570. N. C. Tufoi, *Yoga*, Ed. Junimea, Iași, 1979.
571. Mario-Sorin Vasilescu, *Yoga*, în revista „Știință și Tehnică".

CUPRINS

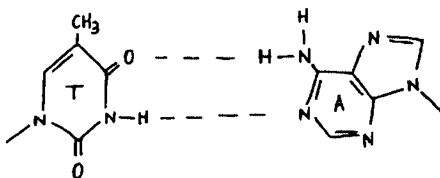
Plansa 1. Densitatea apei este maximă la 4°C. Gheața are densitate mai mică; de aceea plutește deasupra apei. Acest fapt este important deoarece permite supraviețuirea făpturilor acvatice în timpul iernii.

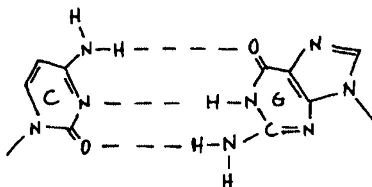
Gheaţa pluteşte pe deasupra apei şi-i serveşte de acoperiş. Apa ce se află sub ea, oricât de mare ar fi gerul, totuşi are câteva grade de căldură.

...

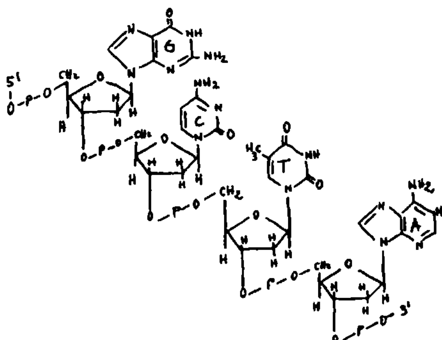
Abaterea sau scoaterea apei de sub legile generale ne vorbeşte lămurit despre o minte superioară, care a făcut legile ce domnesc asupra materiei. Aici se vede lămurit un scop şi un plan.

I.P.S. Serghie, Arhiepiscop de Vladimir

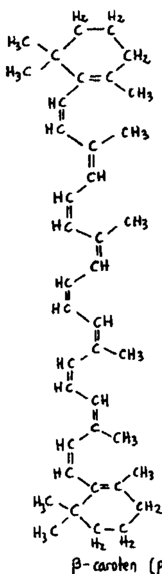

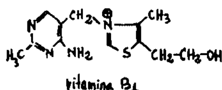

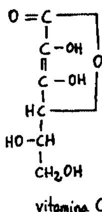
<u>**Planşa 2.**</u> Baze azotate complementare (T-A, C-G) unite prin legături de hidrogen. Proprietăţile chimice ale elementelor (C, H, N, O) sunt esenţiale pentru realizarea unor structuri complexe.

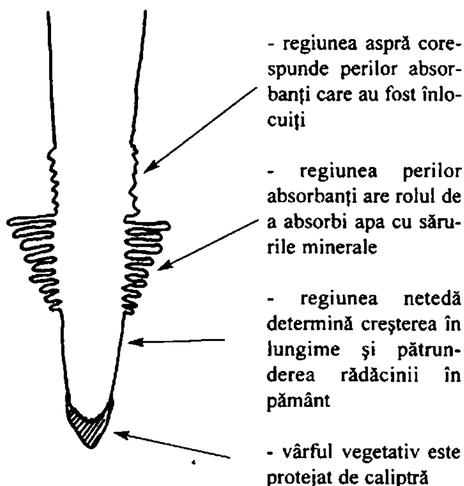
Plansa 3. Structura covalentă a ADN ([256]).
Reprezentare simplificată.

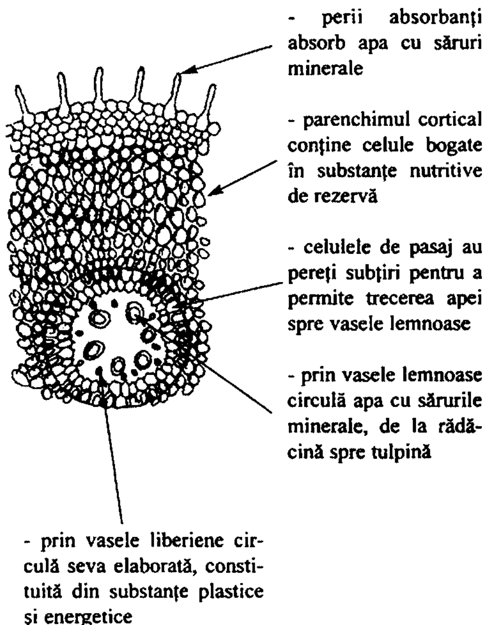

Planşa 4. Vitamine şi provitamine ([176], [372]).

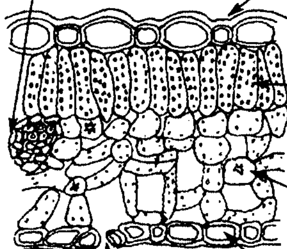
Plansa 5. Regiunile rădăcinii ([173]).

Plansa 6. Secţiune transversală prin rădăcina de stânjenel ([173]).

Fiecare parte sau organ al plantei are un rol sau o funcţiune deosebită de împlinit şi toate servesc la susţinerea vieţii comune a plantei. Aici nu e numai o singură idee, ci o mulţime de idei şi de scopuri lucrează împreună spre atingerea unui scop general.

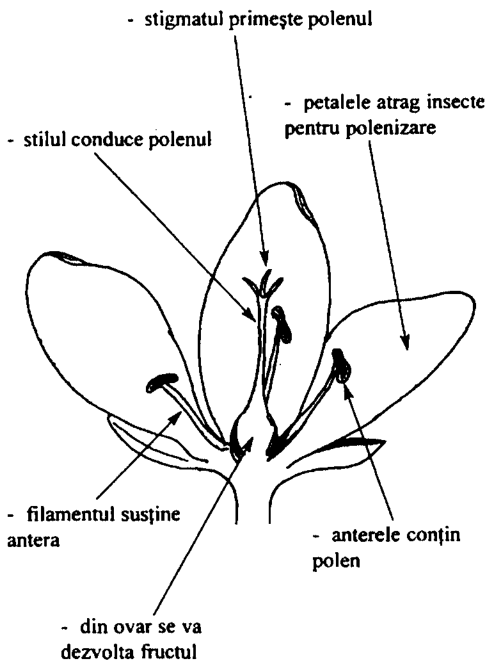
I.P.S. Serghie, Arhiepiscop de Vladimir

Plansa 7. Structura unei frunze.

Aerul intră în frunză prin nişte deschizături foarte mici, care în cea mai mare parte se află aşezate pe faţa de dedesubt a frunzei pentru ca să nu poată fi astupate cu colb sau cu altceva.

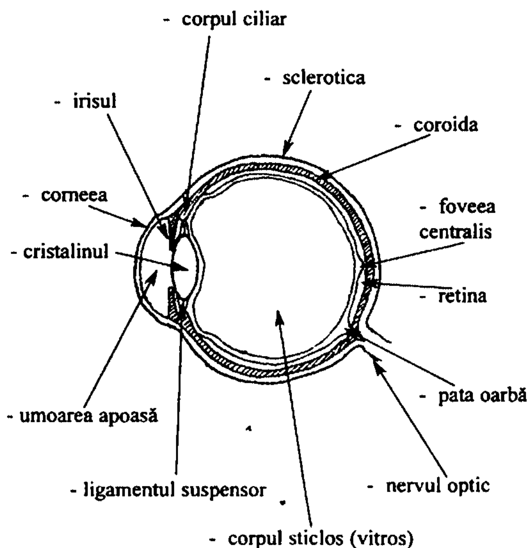
I.P.S. Serghie, Arhiepiscop de Vladimir

Plansa 8. Schema unei flori.

Dacă cercetăm cu de-amănuntul structura, viaţa şi scopul plantelor, nu se poate să nu zărim o minte mare şi o mulţime de planuri diferite. Mai înainte de a fi făcute plantele, trebuia să se alcătuiască un plan, după care ele aveau să fie făcute căci, după cum am zis, într-însele fiecare organ are un rol deosebit; ba mai mult încă: trebuia să se alcătuiască nu numai planul fiecărei plante aparte, ci şi un plan general al întregii împărăţii vegetale celei atât de vaste; după aceea trebuia ca plantele să fie aşezate în rândul celorlalte fiinţe şi lucruri aşa fel, încât ele să servească pentru fiinţele vii. Şi într-adevăr şi servesc, căci nu numai că ele curăţă aerul pentru animale şi pentru om prin respirarea lor, ci şi cu toată fiinţa lor servesc la îndeplinirea nevoilor animalelor şi ale omului. Plantele procură animalelor şi omului hrană, îmbrăcăminte, locuinţă, doctorii şi altele multe. Mai mult încă: ele, ca opere ale unei minţi mai înalte, servesc la dezvoltarea spiritului omenesc. Plantele prin structura lor minunată ne vorbesc în chipul cel mai convingător despre un Creator atotputernic al acestei lumi.

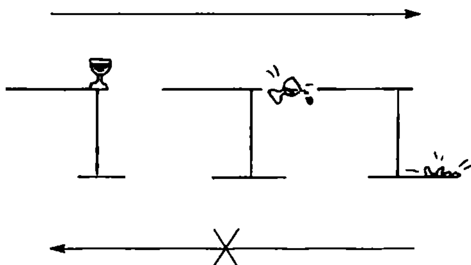
I.P.S. Serghie, Arhiepiscop de Vladimir

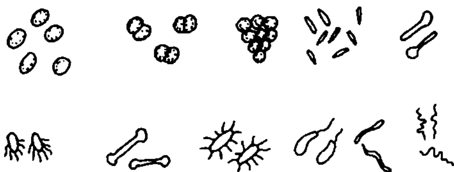
Plansa 10. O schemă simplificată a globului ocular.

Razele de lumină, frângându-se pe fața lucrurilor aflătoare dinaintea ochilor noștri, pătrund în ochi prin diferite substanțe transparente sau străvezii și anume: prin cornee, prin umoarea apoasă, prin cristalin și prin corpul sticlos și, adunându-se în fundul ochiului pe o membrană, reflectează pe dânsa chipul obiectelor. Aceste chipuri ale obiectelor sunt comunicate nervului optic; nervul optic le comunică creierului, iar creierul le transmite sufletului. Evident, puterea și înțelepciunea Creatorului a pus în legătură și în armonie legile luminii cu formarea părților ochiului.

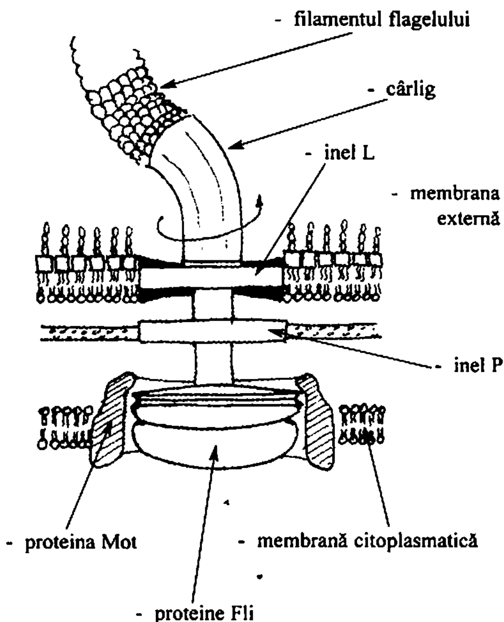
I.P.S. Serghie, Arhiepiscop de Vladimir

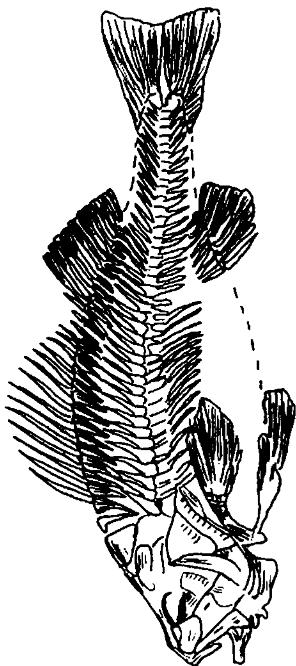
Plansa 11. Un exemplu folosit de matematicianul Roger Penrose pentru a ilustra creşterea entropiei (a dezordinii). *Scenariul care implică o desfăşurare a proceselor de la dreapta spre stânga nu a fost niciodată observat, pe când cel de stânga spre dreapta este unul cotidian* ([410]).
Ateii nu pot să explice apariţia sistemelor biologice complexe

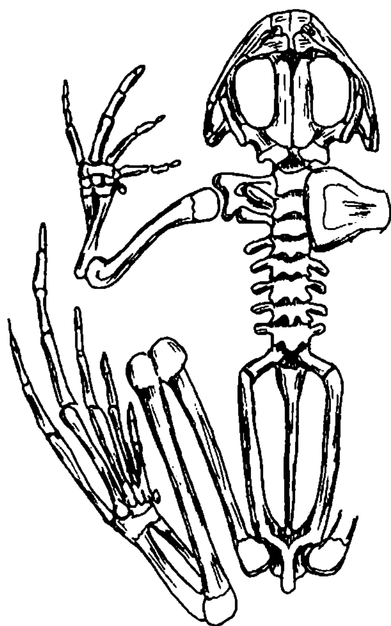
Plansa 12. Manualul de biologie pentru clasa a IX-a [552] prezintă bacteriile într-o formă schematică, foarte simplificată. Elevii rămân cu impresia că aceste structuri simple pot să apară din întâmplare.

Plansa 13. Structura flagelului bacterian şi ataşarea lui în peretele celular şi membrană ([300]). Biologii atei evită prezentarea acestor detalii în manualele şcolare.

Planşa 14. Scheletul unui peşte ([488]).

Plansa 15. Scheletul unui amfibian ([488]).
Se constată o mare deosebire faţă de scheletul unui peşte. Evoluţioniştii evită să prezinte comparativ cele două schelete, pentru a nu se observa deosebirea.